

Nota van zienswijzen

Bijhorende bij

Omgevingsvisie Lochem 2040 “Krachtig en in balans”

21 mei 2024

Inhoud

1.	Inleiding	5
1.1.	Ingekomen zienswijzen	5
1.2.	Behandeling zienswijzen	6
1.3.	Ambtelijke aanpassingen	6
2.	Algemene beschouwing op de zienswijzen	7
2.1.	Participatieproces en besluitvormingsproces	7
2.2.	De scope van de visie en het ontbreken van richtinggevende keuzes	7
2.3.	Proces van de kernvisies wonen in relatie tot de omgevingsvisie en participatie	8
2.4.	Kartbaan	9
2.5.	Grootschalige energie-opwek	9
2.6.	Zorg over balans tussen mogelijke ontwikkelingen in het buitengebied en de kwaliteit van natuur en landschap	10
3.	Zienswijzen	11
3.1.	Zienswijze indiener 1	11
3.2.	Zienswijze indiener 2	11
3.3.	Zienswijze indiener 3	13
3.4.	Zienswijze indiener 4	13
3.5.	Zienswijze indiener 5	14
3.6.	Zienswijze indiener 6	14
3.7.	Zienswijze indiener 7	14
3.8.	Zienswijze indiener 8	15
3.9.	Zienswijze indiener 9	16
3.10.	Zienswijze indiener 10	16
3.11.	Zienswijze indiener 11	16
3.12.	Zienswijze indiener 12	17
3.13.	Zienswijze indiener 13	17
3.14.	Zienswijze indiener 14	18
3.15.	Zienswijze indiener 15	18
3.16.	Zienswijze indiener 16	20
3.17.	Zienswijze indiener 17	20
3.18.	Zienswijze indiener 18	20
3.19.	Zienswijze indiener 19	20
3.20.	Zienswijze indiener 20	21
3.21.	Zienswijze indiener 21	21
3.22.	Zienswijze indiener 22	21
3.23.	Zienswijze indiener 23	22
3.24.	Zienswijze indiener 24	25
3.25.	Zienswijze indiener 25	25
3.26.	Zienswijze indiener 26	25

3.27. Zienswijze indiener 27	25
3.28. Zienswijze indiener 28	25
3.29. Zienswijze indiener 29	25
3.30. Zienswijze indiener 30	25
3.31. Zienswijze indiener 31	26
3.32. Zienswijze indiener 32	26
3.33. Zienswijze indiener 33	27
3.34. Zienswijze indiener 34	27
3.35. Zienswijze indiener 35	27
3.36. Zienswijze indiener 36	27
3.37. Zienswijze indiener 37	27
3.38. Zienswijze indiener 38	27
3.39. Zienswijze indiener 39	27
3.40. Zienswijze indiener 40	28
3.41. Zienswijze indiener 41	28
3.42. Zienswijze indiener 42	28
3.43. Zienswijze indiener 43	28
3.44. Zienswijze indiener 44	28
3.45. Zienswijze indiener 45	29
3.46. Zienswijze indiener 46	29
3.47. Zienswijze indiener 47	29
3.48. Zienswijze indiener 48	36
3.49. Zienswijze indiener 49	36
3.50. Zienswijze indiener 50	37
3.51. Zienswijze indiener 51	37
3.52. Zienswijze indiener 52	37
3.53. Zienswijze indiener 53	37
3.54. Zienswijze indiener 54	37
3.55. Zienswijze indiener 55	37
3.56. Zienswijze indiener 56	37
3.57. Zienswijze indiener 57	37
3.58. Zienswijze indiener 58	38
3.59. Zienswijze indiener 59	38
3.60. Zienswijze indiener 60	38
3.61. Zienswijze indiener 61	39
3.62. Zienswijze indiener 62	40
3.63. Zienswijze indiener 63	42
3.64. Zienswijze indiener 64	44
3.65. Zienswijze indiener 65	44
3.66. Zienswijze indiener 66	45
3.67. Zienswijze indiener 67	46
3.68. Zienswijze indiener 68	46

3.69. Zienswijze indiener 69.....	46
3.70. Zienswijze indiener 70.....	46
3.71. Zienswijze indiener 71.....	46
3.72. Zienswijze indiener 72.....	46
3.73. Zienswijze indiener 73.....	47
3.74. Zienswijze indiener 74.....	47
3.75. Zienswijze indiener 75.....	47
3.76. Zienswijze indiener 76.....	48
3.77. Zienswijze indiener 77.....	49
3.78. Zienswijze indiener 78.....	50
3.79. Zienswijze indiener 79.....	51
3.80. Zienswijze indiener 80.....	51
3.81. Zienswijze indiener 81.....	51
3.82. Zienswijze indiener 82.....	51
3.83. Zienswijze indiener 83.....	51
3.84. Zienswijze indiener 84.....	52
3.85. Zienswijze indiener 85.....	52
3.86. Zienswijze indiener 86.....	53
3.87. Zienswijze indiener 87.....	54
3.88. Zienswijze indiener 88.....	54
3.89. Zienswijze indiener 89.....	55
3.90. Zienswijze indiener 90.....	57
3.91. Zienswijze indiener 91.....	57
3.92. Zienswijze indiener 92.....	57
3.93. Zienswijze indiener 93.....	59
3.94. Zienswijze indiener 94.....	59
3.95. Zienswijze indiener 95.....	60
3.96. Zienswijze indiener 96.....	60
3.97. Zienswijze indiener 97.....	61
3.98. Zienswijze indiener 98.....	61
3.99. Zienswijze indiener 99.....	62
3.100. Zienswijze indiener 100.....	63
3.101. Zienswijze indiener 101.....	63
3.102. Zienswijze indiener 102.....	64
3.103. Zienswijze indiener 103.....	65
4. Overige wijzigingen omgevingsvisie	67
4.1. Aanbevelingen uit het OER	67
4.2. Overzicht van ambtelijke wijzigingen	69

1. Inleiding

Het College van Burgemeester en Wethouders heeft op 28 februari 2024 de omgevingsvisie Lochem 2040 in ontwerp ter inzage gelegd, samen met het omgevingseffectrapport (OER). Beide stukken hebben vervolgens tot en met 9 april 2024 ter inzage gelegen. De ter inzagelegging is op de reguliere wijzen bekendgemaakt, zoals een publicatie in Gemeenteblad en via een persbericht en website. De ontwerp omgevingsvisie en het OER zijn te vinden op de website van de gemeente.

1.1. Ingekomen zienswijzen

Van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen binnen de gestelde termijn is gebruik gemaakt door 103 organisaties en personen. De gemeente Lochem wil alle indieners van zienswijzen hartelijk danken voor het indienen van hun zienswijzen en betrokkenheid bij onze gemeente en het proces van de Omgevingsvisie. In verband met de privacywetgeving zijn de zienswijzen genummerd op volgorde van binnenkomst. In de reacties wordt verwezen naar de indieners 1 t/m 102.

Van de 103 ingekomen zienswijzen zijn ruim 60 zienswijzen die verwijzen naar- of gelijkkluidend zijn aan- andere ingediende zienswijzen. De onderwerpen die hier naar voren komen zijn:

- Proces van de kernvisies wonen in relatie tot de omgevingsvisie en participatie
- Adventure Eefde (hierna kartbaan);

Andere onderwerpen die vaak naar voren worden gebracht zijn:

- De mate van burgerparticipatie en/of het (democratische) proces van de visie
- De scope en (gewenste) mate van detaillering van de visie en het nog achterwege blijven van scherpere keuzes of al te snel gemaakte keuzes;
- Grootschalige vormen van energieopwek door wind en/of zon;
- De zorg over de achteruitgang van de kwaliteit van natuur, biodiversiteit en landschap in relatie tot het mogelijk maken van ontwikkelingen of de balans tussen agrarische belangen en natuur-/milieu belangen.

In de onderstaande tabel is met kleur aangegeven op welke thema's de zienswijzen (hoofdzakelijk) betrekking hebben.

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
<u>11</u>	<u>12</u>	<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>20</u>
<u>21</u>	<u>22</u>	<u>23</u>	<u>24</u>	<u>25</u>	<u>26</u>	<u>27</u>	<u>28</u>	<u>29</u>	<u>30</u>
<u>31</u>	<u>32</u>	<u>33</u>	<u>34</u>	<u>35</u>	<u>36</u>	<u>37</u>	<u>38</u>	<u>39</u>	<u>40</u>
<u>41</u>	<u>42</u>	<u>43</u>	<u>44</u>	<u>45</u>	<u>46</u>	<u>47</u>	<u>48</u>	<u>49</u>	<u>50</u>
<u>51</u>	<u>52</u>	<u>53</u>	<u>54</u>	<u>55</u>	<u>56</u>	<u>57</u>	<u>58</u>	<u>59</u>	<u>60</u>
<u>61</u>	<u>62</u>	<u>63</u>	<u>64</u>	<u>65</u>	<u>66</u>	<u>67</u>	<u>68</u>	<u>69</u>	<u>70</u>
<u>71</u>	<u>72</u>	<u>73</u>	<u>74</u>	<u>75</u>	<u>76</u>	<u>77</u>	<u>78</u>	<u>79</u>	<u>80</u>
<u>81</u>	<u>82</u>	<u>83</u>	<u>84</u>	<u>85</u>	<u>86</u>	<u>87</u>	<u>88</u>	<u>89</u>	<u>90</u>
<u>91</u>	<u>92</u>	<u>93</u>	<u>94</u>	<u>95</u>	<u>96</u>	<u>97</u>	<u>98</u>	<u>99</u>	<u>100</u>
<u>101</u>	<u>102</u>	<u>103</u>							

- Deze zienswijzen hebben betrekking op het proces van de kernvisies.
- Deze zienswijzen hebben allen betrekking op de kartbaan
- Zienswijzen zijn ingediend door o.a. mede-overheden, instanties en belangengroeperingen
- Overige zienswijzen over diverse onderwerpen

1.2. Behandeling zienswijzen

In deze nota worden de zienswijzen samengevat weergegeven en beantwoord. Hoewel samengevat weergegeven, zijn de zienswijzen volledig beoordeeld en beantwoord. Daarnaast wordt aangegeven of de zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen aan de Omgevingsvisie.

Omdat zoals hierboven is aangegeven veel thema's meerdere malen genoemd worden geven we in hoofdstuk 2 eerst een algemene beschouwing op de zienswijzen met betrekking tot die thema's.

1.3. Ambtelijke aanpassingen

Naar aanleiding van de zienswijzen, signalen uit de organisatie en actualiteiten, is er nog kritisch naar de Omgevingsvisie gekeken. Zodoende zijn er ook ambtelijke aanpassingen gedaan in de Omgevingsvisie. Het gaat hierbij om aanscherpingen, verduidelijking, argumentaties, taalfouten en het beter leesbaar maken van de tekst. In hoofdstuk 4 is een overzicht van deze wijzigingen opgenomen. Ook is ingegaan op de aanbevelingen uit het OER.

2. Algemene beschouwing op de zienswijzen

Zoals ook in hoofdstuk 1 benoemd zijn er verschillende thema's die vaak terugkomen in de verschillende zienswijzen.

1. De mate van burgerparticipatie en/of het (democratische) proces;
2. De scope en (gewenste) mate van detaillering van de visie en het nog achterwege blijven van scherpere keuzes of al te snel gemaakte keuzes;
3. Het proces van de kernvisies en de roep om de daarin beoogde woningbouwlocaties niet in de omgevingsvisie op te nemen;
4. Adventure Eefde (Kartbaan);
5. Grootschalige vormen van energie-opwek door wind en/of zon;
6. De zorg over de achteruitgang van de kwaliteit van natuur, biodiversiteit en landschap in relatie tot het mogelijk maken van ontwikkelingen./ Balans tussen agrarische belangen en natuur-/milieu belangen.

2.1. Participatieproces en besluitvormingsproces

De eerste opmaat naar het opstellen van een omgevingsvisie dateert al uit 2019. Mede door het regelmatig uitstellen van de invoering van de omgevingswet is ook het opstellen van de omgevingsvisie gefaseerd tot stand gekomen. Het is goed mogelijk dat hierdoor een vertekend beeld is ontstaan over de mate waarin inwoners en instanties betrokken zijn bij de totstandkoming van de visie. Inwoners en instanties hebben actief bijgedragen aan de omgevingsvisie. In een aantal zienswijzen wordt de teleurstelling uitgesproken dat niet alle suggesties die zijn ingebracht een plek hebben gekregen in de omgevingsvisie. Daar waar de suggesties betrekking hadden op bijvoorbeeld actueel vergunde situaties, uitvoeringsmaatregelen e.d., zijn die inderdaad niet opgenomen in de visie op hoofdlijnen. Hoewel dit wel is aangegeven op de betreffende avonden, hadden we dit op voorhand duidelijker kunnen aangeven om teleurstelling te voorkomen. De ingebrachte opmerkingen die betrekking hebben op de nadere uitwerking van de visie zijn echter niet verloren gegaan maar betrekken we daarbij alsnog. In paragraaf 3.2 van de visie is verwoord hoe de participatie met betrekking tot de omgevingsvisie heeft plaatsgevonden. Het verwerken van de ingebrachte zienswijzen is onderdeel van het participatieproces.

Veel van de in de visie opgenomen strategische hoofdlijnen komen voort uit al eerder door de gemeenteraad vastgestelde (deel)visies. Denk o.a. aan de woonvisie, het mobiliteitsplan e.d. Een ontwerp van de visie is door de gemeenteraad besproken. Het sluitstuk van het democratische proces is het door de gemeenteraad vaststellen van de omgevingsvisie. Daarbij worden de gebruikelijke democratische procedures gevolgd inclusief de mogelijkheid tot inspreken door inwoners en belangengroepen.

2.2. De scope van de visie en het ontbreken van richtinggevende keuzes

In meerdere zienswijzen wordt aangegeven dat men concrete keuzes en maatregelen mist. In enkele gevallen is men van mening dat er nu al te snel keuzes worden gemaakt. In de Omgevingswet is opgenomen dat gemeenten een integrale langetermijnvisie op hoofdlijnen voor de hele fysieke leefomgeving van haar grondgebied moeten opstellen. Meerdere indieners zijn van mening dat de ontwikkelrichting en daarbij te maken keuzes concreter in de visie moeten worden opgenomen. Uit de ingediende zienswijzen blijkt dat dat veelal voortkomt uit de wens om een bepaalde ontwikkeling in de directe leefomgeving van de indiener niet mogelijk te maken. Denk o.a. energie-opwek door windturbines; woningbouw, etc. Als gemeente hebben we bewust gekozen voor een visie op hoofdlijnen en beschrijven we onze ambities en ontwikkelrichting voor de toekomst. Op sommige vlakken dient de ontwikkelrichting nog nader geconcretiseerd te worden. Veelal zullen hier tegengestelde belangen spelen die een zorgvuldige nadere afweging en participatie/ besluitvormingsproces vergen. Wij hebben ervoor gekozen om die nadere uitwerking vorm te geven via op te stellen omgevings- of beleidsprogramma's. In deze programma's zal de gevraagde concretisering voor sommige vraagstukken plaatsvinden. Dat kan zowel meer thema gericht zijn als gebiedsgericht. Op dat moment wordt ook weer de samenwerking gezocht met alle belanghebbenden en betrokken instanties

De omgevingsvisie vormt de kapstok voor de nadere uitwerking in beleid en programma's.

In hoofdstuk 6.2 staat beschreven welke stappen we nog willen/ moeten zetten om onze doelen in 2040 te kunnen bereiken. Bij de keuze welk abstractieniveau aan te houden, hebben we ook gekeken hoe concreet andere gemeenten hun visie hebben opgesteld. Wij hebben voor eenzelfde mate van "op hoofdlijnen" gekozen. Juist ook om meer recht te kunnen doen aan een goed proces om tot scherpere keuzes en concrete maatregelen te komen bij de verdere uitwerking.

2.3. Proces van de kernvisies wonen in relatie tot de omgevingsvisie en participatie

Meerdere indieners van een zienswijze maken bezwaar tegen de in de omgevingsvisie opgenomen beoogde woningbouwlocaties. Daarbij wordt aangegeven dat men van mening is dat het proces dat heeft geleid tot het vaststellen van kernvisies wonen (op 13 september 2022 en 22 mei 2023 door de gemeenteraad van Lochem) niet goed is geweest.

De kernvisies wonen zijn echter (democratisch) door de gemeenteraad vastgesteld waarbij ook toen door veel inwoners gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om hun gevoelens daarover kenbaar te maken. Ook heeft de gemeenteraad al in september 2021 op verschillende percelen in de gemeente een "voorkeursrecht" (op grond van de Wet voorkeursrecht gemeenten, WVG) gevestigd met het oog op mogelijke woningbouw op deze percelen waarover zij dan graag zelf de regie wil kunnen voeren.

Het zou ons inziens vreemd zijn als in een visie op hoofdlijnen op de inrichting- en gebruik van onze fysieke leefomgeving voorbij zou worden gegaan aan de al door de gemeenteraad vastgestelde zoeklocaties of beoogde locaties voor woningbouw voor de periode tot 2030. Indiener(s) van deze zienswijze vragen om de in hun ogen gemaakte fouten in 2021 respectievelijk 2022 en/of 2023 niet over te nemen in deze omgevingsvisie. Naar onze mening heeft er zowel participatie plaatsgevonden bij de totstandkoming van de kernvisies, als ook bij de totstandkoming van deze omgevingsvisie. Dat meerdere indieners van zienswijzen de wijze van participatie die is geboden ondeugdelijk vinden is helder. Naar onze mening is de mate van- en vorm waarin de mogelijkheid is geboden te participeren in het proces van totstandkoming op een juiste wijze verlopen.

Indieners stellen dat bovenstaande moet worden gezien in het licht van de status van de genomen besluiten. De kernvisies zijn vastgesteld als beleid. En dus niet als een planologisch-juridisch instrument. Wij merken op dat ook de omgevingsvisie geen direct bindend planologisch-juridisch instrument is. Om die reden heeft de wetgever ook geen mogelijkheden voor bezwaar- of beroep opgenomen.

Voordat er op een locatie zoals genoemd in de omgevingsvisie kan worden gebouwd, zal een wijziging van het omgevingsplan noodzakelijk zijn of daarmee gelijk te stellen planologische-juridische procedure. Participatie en een democratisch besluitvormingsproces zullen daar onderdeel van uitmaken, zoals wettelijk is bepaald (inclusief bezwaar- en beroepsmogelijkheden).

Sinds het moment van vestigen van WVG (2021) en het vaststellen van de kernvisies wonen (2022/2023) is de woningbouwopgave in Nederland, de regio en de gemeente Lochem alleen maar toegenomen. Deze omgevingsvisie gaat er daarom vanuit dat er op het grondgebied van de gemeente Lochem uiterlijk in het jaar 2040 ca. 40.000 inwoners gehuisvest moeten kunnen worden. Hoewel wij inzetten op het maximaal benutten van bestaande woningbouwlocaties/woningen en overig vastgoed (woningsplitsing, inbreiding, hoger bouwen, etc.) gaat deze omgevingsvisie er van uit dat naast de genoemde beoogde woningbouwlocaties zoals opgenomen in de kernvisies, er aanvullend ruimte zal moeten worden gezocht. Mogelijkerwijs betekent dit dat naast de in de kernvisies genoemde locaties ook locaties die eerder in bijvoorbeeld de structuurvisie 2012-2020 of nadien als minder geschikt geachte woningbouwlocaties werden gezien alsnog weer in beeld moeten komen.

Indieners verwijzen ook naar in hun ogen niet goed afgewogen criteria bij het vaststellen van de woningbouwlocaties in de kernvisies.

Enkele indieners van zienswijzen bieden aan om te helpen bij het formuleren van een goed afwegingskader. Voor het zoeken naar extra woningbouwlocaties voor de periode na 2030 maken wij daar graag gebruik van. Wij realiseren ons daarbij dat het een lastige opgave zal blijken om nieuwe woningbouwlocaties aan te wijzen waar omwonenden of andere belanghebbenden blij van worden.

Gelet op het grote belang om voldoende woningen te realiseren vinden wij het van belang om nu een , omgevingsvisie vast te stellen met daarin de genoemde beoogde woningbouwlocaties en het

gevestigd houden van het gemeentelijk voorkeursrecht. Wetende dat met de benodigde wijziging van het omgevingsplan nog nader onderzoek en nadere besluitvorming noodzakelijk is. Een goed adagium is: "gooi geen oude schoenen weg, voordat je nieuwe hebt". Vanuit dat adagium stellen de indieners dat de visie *niet* moet worden vastgesteld en wel moet worden teruggefallen op de structuurvisie uit 2013. Naar onze mening gooien we dan onze nieuwe schoenen weg en wordt het realiseren van de in de woonvisie vastgestelde woningbouwopgave een onmogelijke opgave met alle sociaal maatschappelijke gevolgen van dien. Wij hebben van de indieners geen argumenten gehoord waarom de locaties genoemd in de huidige structuurvisie beter zijn en op meer draagvlak kunnen rekenen, dan de uit de kernvisies over te nemen beoogde woningbouwlocaties, die wij nu voorstellen ook te verankeren in de Omgevingsvisie.

2.4. Kartbaan

"Een (open lucht) Kartbaan hoort niet thuis in of nabij een kwetsbaar natuurgebied zoals de Gorsselse Heide"; aldus meerdere indieners van een zienswijze. Naast het feit dat deze kartbaan naar hun mening een verstorende factor is op de wens de biodiversiteit in de gemeente te versterken, verstoort het ook de kwaliteit van de leefomgeving van omwonenden en verblijfsrecreanten. Indieners zijn van mening dat in de omgevingsvisie moet worden opgenomen dat een kartbaan nabij de Gorsselse Heide niet passend is en de beoogde balans verstoort. Daarnaast stellen indieners dat de aanzuigende werking die deze voorziening heeft op verkeer over een zandweg in strijd is met de ambities op het gebied van natuur, milieu en biodiversiteit.

Hoewel wij de zorgen en zienswijzen begrijpen, is de omgevingsvisie echter niet de plek om hier concreet iets over op te nemen. De kartbaan is een voorziening die al vele jaren in de gemeente is gevestigd op basis van verleende vergunningen.

Niet alleen de kartbaan, maar ook motorcrossen, het afsteken van vuurwerk of mountainbiken zijn bijvoorbeeld activiteiten die belastend zijn op natuur, milieu en rust. Toch hebben wij niet in de omgevingsvisie opgenomen dat de natuur, het milieu of overige kwaliteit van de leefomgeving belastende activiteiten of ondernemingen niet zijn toegestaan in de gemeente Lochem in 2040. Er zal een goede balans moeten ontstaan tussen alle belangen die effect hebben op onze fysieke leefomgeving.

Bij de in de omgevingsvisie voorgestelde hoofdambitie hebben wij niet zonder reden opgenomen dat alle ambities en daarbij behorende ontwikkelrichtingen in samenhang moeten worden gezien. Zo kan door de hoofdambitie op het gebied van verduurzaming en vernieuwende mobiliteit een betere balans ontstaan tussen in dit geval natuur en recreatie. De omgevingsvisie stelt de hoofdlijnen voor de inrichting en gebruik van de fysieke leefomgeving vast. In de omgevingsvisie is dus niet of nauwelijks op een enkele concrete activiteit of (recreatieve) voorziening of bedrijf ingegaan.

De ingediende zienswijzen lijken meer betrekking te hebben op de actuele overlast die wordt ervaren en de zorgen op de actuele uitstoot op het naastgelegen natuurgebied dan dat ze betrekking hebben op de lange termijn strategische visie. Het is om die reden dat wij geen aanleiding zien hier nu specifiek een passage over op te nemen in de omgevingsvisie.

2.5. Grootschalige energie-opwek

Verschillende zienswijzen hebben betrekking op het willen voorkomen van de realisatie van (grote) windturbines/windparken en/of (grootschalige) zonneweiden. In het kader van (inter-)nationale afspraken is een regionale energie-strategie (RES1.0) opgesteld. Ook Lochem levert een bijdrage aan (groot-)schalige energie-opwek. In algemene zin is dit ook meegewogen in het OER, zonder daarbij concrete locaties op het oog te hebben. Actuele discussies over initiatieven in Lochem met betrekking tot zonnenvelden of windturbines tonen aan hoe complex en gevoelig locatiekeuzes zijn. Om een locatiekeuze voor windturbines te maken, zijn nieuwe landelijke milieunormen en lokaal beleid nodig. Gelet op de opgave in de energietransitie sluiten wij in deze omgevingsvisie niet uit dat realisatie van windturbines en/of extra zonnenvelden in Lochem mogelijk zijn. Omdat bij een eventuele locatiekeuze heldere richtlijnen nodig zijn alsmede zorgvuldige afwegingen, hebben wij in deze omgevingsvisie geen zoeklocaties voor windturbines en/of grootschalige zonneparken opgenomen.

2.6. Zorg over balans tussen mogelijke ontwikkelingen in het buitengebied en de kwaliteit van natuur en landschap

De titel en hoofddoelstelling van onze visie op de fysieke leefomgeving in 2040, is een krachtige gemeente waarin er een goede balans is tussen alle belangen die strijden om het benutten en gebruiken van die fysieke leefomgeving. Daarmee wordt er een bewuste keuze gemaakt om niet één of meerdere belangen te laten prevaleren boven andere belangen. Veel indieners van zienswijzen vragen zich af wanneer er sprake is van die balans. In de visie wordt, o.a. bij de beschreven ontwikkelrichtingen, op hoofdlijnen aangegeven hoe een goede balans kan worden bereikt. Uiteraard is een “goede balans” een subjectief begrip. En zal per situatie op basis van belangen, participatie en democratische besluitvorming moeten worden bepaald wanneer er sprake is van die goede balans. Er is daarom niet getracht dat te formuleren in deze visie op hoofdlijnen. “Meer woningen realiseren, ruimte blijven bieden aan veehouderij, de auto als belangrijk vervoermiddel blijven zien en een bijdrage leveren aan de energietransitie; kan dat wel hand in hand met meer ruimte bieden aan biodiversiteit, natuurontwikkeling en het versterken van de kwaliteit van de fysieke- en niet fysieke leefomgeving?” vragen veel indieners van een zienswijze zich af. Wij zijn van mening dat dat kan. Dat vraagt wel dat alle hoofdambities die de basis voor deze visie vormen in samenhang moeten worden gezien. Dus bijvoorbeeld een transitie in de landbouw die bijdraagt aan het versterken van de biodiversiteit en de natuur. Mobiliteit die schoner, stiller en meer gedeeld wordt. Woningbouw gecombineerd met het beter benutten van bestaand vastgoed. Het bieden van extra werkgelegenheid om ook voldoende inwoners aan ons te kunnen binden die nodig zijn om een fijne inclusieve samenleving te zijn. Een hoge ambitie, maar ons inziens niet onmogelijk. Bijzondere inspanningen zullen nodig zijn om ruimte te bieden voor extra woningbouw, recreatie, goede landbouwgronden voor een gezonde agrarische sector willen behouden en de natuur- en biodiversiteit in de gemeente te versterken. Toch stellen wij voor die uitdaging aan te gaan. En dus op zoek te gaan naar maximale koppelkansen, synergie en meervoudig grondgebruik bij nieuwe ontwikkelingen. Vanuit die ambitie, die met het vaststellen van de omgevingsvisie wordt vastgesteld, zal bijvoorbeeld het op te stellen integraal programma buitengebied, nadere keuzes en oplossingsmogelijkheden moeten opleveren. Die dan moeten worden vertaald in toepasbare regels in het te wijzigen Omgevingsplan.

3. Zienswijzen

3.1. Zienswijze indiener 1

Samenvatting zienswijze

- a. De omgevingsvisie is algemeen van aard, daardoor de waarde ervan beperkt. Had gehoopt op veel meer diepgang, met name waar er sprake is van conflicterende belangen, door het maken van hoofdkeuzes. Als voorbeeld zou kunnen dienen een visie op de Gorsselse Heide. Met een spanningsveld tussen de bescherming van de schaarse natuur en de ambities van zoiets als een adventure park/kartbaan. Duidelijkheid wat een ieder kan verwachten en wat niet.
- b. Daar u dit (nog) niet doet, zou een soort model/procedure kunnen helpen om inzichtelijk te maken hoe u met tegengestelde belangen zult omgaan. Tevens zou meer duidelijkheid over de vervolgstappen na deze algemene visie kunnen helpen.
- c. Mist duidelijkheid over de omgang met recreatiewoningen, waarbij toenemend meer gemeenten permanente bewoning gedogen of ook vrijlaten, wat een serieuze bijdrage kan leveren aan het tekort aan woningen.

Reactie

- a. Onze omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen, dat zullen we nog moeten uitwerken in omgevingsplan, programma's en beleid om onze visie in de toekomst waar te maken. Het gaat nu te ver om op dat abstractieniveau te antwoorden.
- b. De omgevingsvisie geeft de ambities op hoofdlijnen weer. In hoofdstuk 6.1 worden uitgangspunten beschreven die gehanteerd worden bij toekomstige ontwikkelingen. Iedere situatie is anders en vraagt om maatwerk en een integrale afweging. Ook beleid van hogere overheden en locatie specifiek beleid en onderzoek moeten hierbij worden betrokken.
- c. In paragraaf 6.2 is aangegeven welke onderdelen van de visie nog uitwerking behoeven. Bij het opstellen van het omgevingsplan zullen de kaders uit de omgevingsvisie worden uitgewerkt in concrete regels.
- d. Recreatiewoningen zijn bedoeld voor recreatie. Het in standhouden van een divers aanbod aan (recreatieve) voorzieningen is één van de doelstellingen uit de visie. De gemeente Lochem heeft dan ook geen plannen om permanente bewoning toe te staan. Voor de reguliere woningbouwopgave worden daarom andere oplossingen gezocht dan het omzetten van recreatiewoningen naar reguliere woningen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.2. Zienswijze indiener 2

Samenvatting zienswijze

- a. Het is een mooie doelstelling. Het is ook een onvermijdelijke doelstelling om klimaatbestendig en klimaatneutraal te worden. Maar uit niks blijkt de urgentie.
- b. Indiener adviseert om met Liander in gesprek te gaan over plannen richting 2030 en is verbaasd dat er nieuwbouwplannen worden gepresenteerd zonder energieparagraaf.
- c. Het is een goede zaak dat de gemeente een beleidskader gaat opstellen. En terecht dat daarvoor de richtlijnen vanuit het Rijk helder moeten zijn. U stelt echter ten onrechte dat de netcongestie een flinke belemmering is om op korte termijn tot actie over te kunnen gaan. Overal in het land worden grote windmolens en zonneparken gerealiseerd in combinaties en met ondersteuning van een batterij. In de op 5 maart uitgekomen uitvoeringsagenda Programma Energiehoofdstuctuur (PEH) wordt dat ook duidelijk.
- d. Het is verheugend om te merken dat er ook in de praktijk wordt gewerkt aan de aanpak tegen droogte. Helaas sterven op landgoed Dorth de komende jaren vrijwel alle beuken. De lage waterstand in de IJssel bij droogte zorgt dan voor een enorme afvloei van grondwater. Wat echt nodig is, zijn grote stappen door de oost-west afvoer van water naar de IJssel vrijwel geheel te beëindigen. Alleen bij extreem natte winters zou er nog een beperkte waterafvoer richting de IJssel moeten plaatsvinden. Natuur en landbouw zijn gebaat bij klimaatadaptief waterbeheer. En niet voor een dubbeltje op de eerste rang gaan zitten als gemeente, maar er moet serieus geld geïnvesteerd worden.

- e. Gelukkig kiest Lochem voor een duurzame mobiliteit en gaat ze daarvoor het STOMP-principe hanteren. Bij nieuwbouwlocaties is dat uitgangspunt van de planontwikkeling. Helaas schrijft u niets over de verbetering van de fietsverbindingen tussen de kernen. Lochem heeft slechts een beperkt aantal vrijliggende fietspaden. Ook de landbouwwerktuigen worden steeds groter.
- f. Fietstoerisme is aan deze gemeente nog niet besteed. En dat is jammer want mensen komen graag genieten van onze mooie gemeente.
- g. Ook mist er een passage over het elektrisch autorijden en H2-vrachtwagens. Lochem moet een enorme hoeveelheid laadpalen gaan realiseren, zodat de Lochemers en de toeristen in onze gemeente ook na 2030 nog auto kunnen rijden. Er wordt geen voornemen aangekondigd om laadpaal locaties aan te wijzen of H2-tankstations op industrieterreinen. En dat zijn toch heuse ruimtelijke ingrepen, die nu gepland moeten worden."

Reactie:

- a. De gemeente sluit aan bij de landelijke ambities om in te zetten op klimaatneutraal 2050. We werken hieraan langs verschillende sporen. Er wordt al actief ingezet op energiebesparing. In de routeplanner klimaatneutraal 2050 wordt uitgewerkt op welke manier stapsgewijs toegewerkt kan worden naar een klimaatneutraal Lochem.
- b. De netcongestieproblematiek is een landelijk probleem, waar we ook in onze gemeente mee te maken hebben. De gemeente is in intensief overleg met Liander om de knelpunten in relatie tot nieuwbouw te beperken en af te stemmen. Ook moet er gezocht worden naar tijdelijke en permanente oplossingen om toekomstige ontwikkelingen van energie te voorzien. Dit soort concrete vraagstukken zien we niet als onderwerp voor de omgevingsvisie op hoofdlijnen.
- c. Zoals ook in de reactie onder punt b is aangegeven, we zijn voortdurend met Liander in overleg over diverse ontwikkelingen. Met batterijen zijn tijdelijke pieken op te vangen. De aansluitbaarheid van grootschalige opwek is binnen onze gemeente (wanneer niet ruimschoots voor oktober 2022 capaciteit is gereserveerd) een duidelijk knelpunt voor Liander.
- d. De problemen en de urgentie van de verdroging zijn bekend. Op dit vlak werken we samen met de provincie, het waterschap en gemeenten in de Achterhoek, omdat het watersysteem zich niet beperkt tot de gemeentegrenzen. Hoe we dit verder gaan oppakken en uitwerken samen met gebiedspartners zal onderdeel worden van het programma buitengebied. De omgevingsvisie houdt zich niet bezig met het al dan niet beschikbaar stellen van capaciteit en middelen.
- e. Hoewel in onze visie het gebruik van de auto ook in 2040 nog een belangrijke plaats zal innemen in de mobiliteit binnen onze gemeente, delen wij uw visie dat een goed ontwikkeld netwerk van fietspaden de ruggengraat zou moeten zijn ons mobiliteitsnetwerk (Samen met goede openbaar vervoersvoorzieningen). We zetten in op het verbeteren van het fietsnetwerk en zorgen voor veilige fietspaden met voldoende ruimte voor fietsers en goede verbindingen tussen de kernen. In onze omgevingsvisie staat dit op blz 30/31 verwoord en ook op de visiekaart is dit opgenomen. Het fietsnetwerk is reeds uitgewerkt in het Mobiliteitsplan: [Mobiliteitsplan - gemeente Lochem](#). Op dit moment werken we aan het opstellen van een fietsplan. Bovengenoemde ambities met betrekking tot het verbeteren van het fietsnetwerk leggen we vast in dit fietsplan. Daarnaast voegen we aan de omgevingsvisie toe dat we op drukke fietsverbindingen waar mogelijk vrijliggende fietsvoorzieningen aanleggen. Waar dat niet mogelijk is (bijvoorbeeld in verband met ruimtegebruik) zetten we in het op het verlagen van de snelheid van het gemotoriseerde verkeer.
- f. Wij delen uw mening niet dat fietstoerisme niet is besteed aan Lochem. Onze gemeente heeft een zeer uitgebreid routenetwerk en vele recreatieve fietspaden.
- g. We willen elektrisch rijden stimuleren en faciliteren laadpunten voor elektrisch fietsen en auto's (p.30). Om dat te bereiken werken we toe naar een basisnetwerk van publieke laadpunten. We verwachten dat om in de laadbehoefte te voorzien we in 2030 ongeveer 543 publieke laadpunten nodig hebben. De wijze waarop we het aantal laadpalen in de gemeente Lochem uitbreiden staat verwoord in de Integrale Laadvisie en Plaatsingsbeleid. Om een dekkend laadnetwerk te realiseren zijn we aangesloten bij een regionale concessie. We gaan deze ontwikkeling explicieter benoemen in de visie. Daarnaast hebben we de ambitie om in samenwerking marktpartijen een energie- hub te realiseren. Het initiatief behelst een energie – hub die voertuigen en schepen moet kunnen voorzien van energie, het gaat dan zowel om de gangbare brandstoffen als om brandstoffen van de toekomst, zoals waterstof, biobrandstof en elektriciteit.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

In paragraaf 5.6.c voegen we toe dat we op drukke fietsverbindingen waar mogelijk vrijliggende fietsvoorzieningen aanleggen.

We voegen bij 5.6.e de zin toe: Om een dekkend laadnetwerk te realiseren zijn we aangesloten bij een regionale concessie.

3.3. Zienswijze indiener 3

Ingediend door IJsseldal wonen

Samenvatting zienswijze

Indiener is een woningcorporatie. De dilemma's rondom klimaat, netcongestie, oplopende kosten en een krappe arbeidsmarkt baren ook hen zorgen. De corporatie wordt graag betrokken bij het opstellen en uitvoeren van het programma Wonen.

Reactie:

De corporaties zijn belangrijke partners in het realiseren van de woonopgave. Zij worden vanzelfsprekend betrokken bij het opstellen van het programma Wonen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.4. Zienswijze indiener 4

Zienswijze ingediend door Cumela Nederland

Samenvatting zienswijze

Namens de cumelabedrijven (leden) van Cumela Nederland die in de gemeente Lochem zijn gevestigd en werkzaam zijn, wordt een zienswijze ingediend in relatie tot de Omgevingsvisie. Cumela Nederland is de brancheorganisatie van de ondernemers die met mensen en materieel als specialisten in de groen-, grond- en infrasector werken.

- a. De indiener verzoekt om het bestaansrecht van cumelabedrijven in het buitengebied te erkennen en dit expliciet te benoemen in de omgevingsvisie.
- b. Indiener heeft het concrete verzoek om in de visie:
 - Mogelijkheden te creëren om bestaande bedrijfslocaties te kunnen ontwikkelen alsook te kunnen uitbreiden, alsmede nieuwvestiging in het buitengebied mogelijk te maken om uitvoering te kunnen geven aan de in de omgevingsvisie vermelde ambities.
 - Bij de aanleg of verandering van alle ontsluitingswegen rekening te houden met het materieel van cumelabedrijven.
 - Om bij de bedrijfslocaties van cumelabedrijven voldoende (buiten) opslagmogelijkheden toe te staan en dit expliciet te benoemen in de omgevingsvisie.

Reactie

- a. We herkennen dat er in het buitengebied diverse bedrijven actief zijn in de sector die Cumela vertegenwoordigt. De aanwezigheid en het belang van direct of indirect aan de agrarische sector verbonden bedrijvigheid in de gemeente Lochem is expliciet benoemd bij de kwaliteiten van Lochem (H4 Vertrekpunt).
- b. De Omgevingsvisie biedt perspectief voor de ontwikkeling van het landelijk gebied. Er wordt ruimte geboden aan ondernemen, mits hierbij rekening wordt gehouden met de draagkracht, maat en schaal en kwaliteiten van bepaald gebied of locatie. Dat geldt voor ontwikkeling van bestaande bedrijven als voor locaties waar agrariërs hun bedrijf beëindigen en een andere activiteit willen starten. Daaronder kunnen ook niet-agrarische activiteiten vallen in de sector die Cumela vertegenwoordigt. Per specifieke ontwikkeling zal gekeken worden hoe die zich verhouden tot de doelen in dat gebied. We gaan op dat moment ook graag het gesprek aan per initiatiefnemer.
Bij de aanleg of verandering van ontsluitingswegen zullen meerdere belangen en verkeersstromen worden meegewogen. De benoemde vraag over het toestaan van (buiten)opslag heeft betrekking op een detailniveau dat thuishoort bij het omgevingsplan en niet bij de omgevingsvisie.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.5. Zienswijze indiener 5

Samenvatting zienswijze

Indiener wil de zin op pagina 23 onder e ('We zetten ons duurzaam beheer van laanbomen voort.') graag aangevuld zien met de zin: 'en we gaan ons ook actief inzetten voor de bescherming van laanbomen bij meer dan 20 bomen'.

Reactie:

In artikel 4.35 van de Omgevingswet en in artikel 11.112 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) zijn de oogmerken vastgelegd voor de rijksregels voor de bescherming van houtopstanden. Deze zijn: natuurbescherming, de instandhouding van het bosareaal in Nederland en het beschermen van landschappelijke waarden. Het is het Rijk of de provincie (bevoegde gezagen) die hierop toezien. Dit betekent dat gemeenten vanuit die oogmerken géén regels voor de bescherming van laanbomen mogen stellen bij meer dan 20 bomen (of een houtopstand van meer dan 10 are).

We onderzoeken op welke wijze we als gemeente wel houtopstanden (meer dan 10 are) en laanbomen (meer dan 20) in het buitengebied gaan beschermen. Dit sluit aan bij de ambities in de visie, waarin is opgenomen dat we inzetten op behoud en versterking van ons groen en landschap.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.6. Zienswijze indiener 6

Samenvatting zienswijze

- Indiener heeft in 2023 zorgen geuit over de bomenkap in Gorssel. Een inwoner heeft meerdere malen gezonde bomen kunnen kappen. Onvoorstelbaar en onbegrijpelijk dat deze inwoner hier blijkbaar de ruimte voor kon pakken.
- Indiener constateert dat op de avond over de omgevingsvisie bleek dat veel mensen vinden dat aandacht voor en behoud van de natuur meer aandacht moet krijgen en een plek moet krijgen in andere (plannen voor) ontwikkelingen. Laten we trots zijn op onze dorpen en zuinig zijn op onze natuur en leefomgeving.
- Naar mening van de indiener wordt het kappen van gezonde bomen in principe verboden.

Reactie:

- Ook de gemeente betreurt dit dat dit is gebeurd. Wij zetten in op het voorkomen van dergelijke situaties in de toekomst. Hierop is ons beleid ook ingericht.
- Evenals indiener is ook de gemeente trots op haar dorpen en wil zuinig omgaan met de onze natuur en leefomgeving. Met deze omgevingsvisie geven we aandacht aan behoud en versterking van natuur naast andere belangen. Dit staat beschreven in hoofdstuk 5 paragraaf 2. Bij het realiseren van opgaven en bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied of grenzend aan het buitengebied zetten we in op behoud en versterking van de landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden door hieraan voorwaarden te verbinden.
- Het kappen van gezonde bomen is in principe ook verboden. Alleen in bepaalde gevallen is dit toegestaan en dan nog onder bepaalde voorwaarden, zoals bv. een herplantplicht. Dit is geregeld in de Omgevingswet (art. 4.35 – *rijksregels houtopstanden*), het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal - *afdeling 11.3. activiteiten die houtopstanden, hout en houtproducten betreffen*), de Omgevingsverordening Gelderland (Hoofdstuk 4 - *regels over activiteiten in de leefomgeving*) en de gemeentelijke Verordening Fysieke Leefomgeving (Hoofdstuk 5 - *afdeling 2 – Het bewaren van houtopstanden*).

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.7. Zienswijze indiener 7

Samenvatting zienswijze

Indiener uit haar zorgen over de bescherming van laanbomen in de gemeente en wijst op een zin in de omgevingsvisie (p.23) waarin staat dat duurzaam beheer van laanbomen wordt voortgezet. Indiener ziet dit graag aangevuld, met als toevoeging dat de laanbomen bij meer dan 20 stuks ook

actief beschermd gaan worden door de gemeente. Omdat op dit moment uitsluitend de provincie gaat over dit beeldbepalende groen in onze gemeente.

Reactie:

Zie reactie op zienswijze 5

3.8. Zienswijze indiener 8

Samenvatting zienswijze

Deze zienswijze richt zich op het gelopen participatieproces van de kernvisies wonen in 2021 t/m 2023. Indiener is van mening dat burgers onvoldoende hebben kunnen participeren bij de keuze voor nieuwe woningbouwlocaties. De zienswijze richt zich op het volgende punten:

- a. De woningbouwlocaties uit de kernvisies wonen zijn overgenomen in de ontwerp-omgevingsvisie. Indiener is van mening dat de participatie, de multicriteria-analyse en het besluitvormingsproces niet goed zijn verlopen. Er is te weinig rekening gehouden met de belangen van omwonenden. Indiener wijst er op dat niet voor niets de gemeenteraad destijds de kernvisies “slechts” als beleid heeft vastgesteld en niet als planologisch-juridisch instrument;
- b. Indiener is van mening dat de gemeente geen visie heeft op participatie bij belangrijke omgevingsbesluiten. Daarbij verwijst de indiener naar het “Inwoner-Initiatief-Voorstel “Burgerinitiatief Lochem 2040: verbeter de participatie”. Ingediend mei 2023. De laatste definitieve versie is eind januari 2024 ingediend.
- c. Indiener stelt alles overziende voor om de omgevingsvisie zoals die nu in ontwerp voorligt, niet vast te stellen. En stelt voor woningbouw uit te gaan van de dan van kracht blijvende structuurvisie.

De zienswijzen 8, 11, 13, 14, 16, 17, 20, 21, 25, 27, 28, 31, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 73, 74, 82 en 97 hebben allen min of meer vergelijkbare brieven met dezelfde strekking.

Reactie

Voor deze en de overige vergelijkbare reacties verwijzen we naar ook naar hoofdstuk 2, paragraaf 2.3, algemene beschouwing op de zienswijzen.

- a. De kernvisies wonen hebben een lang voortraject gehad.
<https://lochem.notubiz.nl/document/11679322/3>. Dit proces is eind 2020 gestart met het formuleren van de woningbouwopgave in de regio, gevolgd in 2021 door het vestigen van Wvg op diverse potentiële woningbouwlocaties. In het derde kwartaal van 2021 startte het participatietraject voor de kernvisies wonen. Inwoners en andere belanghebbenden konden via verschillende kanalen (enquête, brieven, e-mail, inloopavonden en via dorpsraden) hun mening kenbaar te maken. Daar is uitgebreid gebruik van gemaakt. Er zijn circa 850 reacties ontvangen. Deze reacties zijn meegenomen bij de afronding van de kernvisies. In de bijlagen van de kernvisies zijn de reactienota's toegevoegd, waarin verslag is gedaan van de participatie. De gemeenteraad heeft de kernvisies Wonen inmiddels vastgesteld.
Onze visie op gewenste uitbreidingslocaties is nu niet anders dan de in de door de gemeenteraad (democratisch) vastgestelde kernvisies en daarom conform de vastgestelde kernvisies wonen overgenomen in de omgevingsvisie.
- b. We herkennen ons niet in het ontbreken van een visie op participatie. De participatie van de omgevingsvisie is uitwerking van het huidige Participatiebeleid uit 2007 en geactualiseerd in 2023. Zie ook [Meedenken, meepraten en meedoen? - gemeente Lochem](#). Participatie was juist een groot en belangrijk onderdeel van de totstandkoming van de omgevingsvisie. Er zijn veel inwoners en organisaties geraadpleegd bij het opstellen van de ambities en de keuzes. Paragraaf 3.2 van de omgevingsvisie beschrijft hoe deze participatie plaatsvond. Op de website [Omgevingsvisie Lochem 2040 – Krachtig en in balans - gemeente Lochem](#) zijn het participatieverslag en de factsheet met de bevindingen van de enquête te vinden. Het was daarmee een breed participatieproces, gericht op het maken van een visie tot 2040.
- c. Zie Hoofdstuk 2.3 algemene beschouwing op de zienswijzen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.9. Zienswijze indiener 9

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener stelt dat "Adventure Eefde" (kartbaan) al vele jaren een bron is van veel overlast, niet past in een beschermd natuurgebied (verstoring) en qua bezoekers groeit en groeit, wat absoluut niet te faciliteren is. Indiener vraagt de gemeente om hier wat aan te doen en een einde te maken aan de vreselijke hinder.
- b. Indiener geeft aan dat veel buurtbewoners dit tijdens en na de inspraakronde hebben aangegeven als een groot probleem. Indiener vraagt zich af wat zij nog meer moeten doen om de gemeente hiervan bewust te maken?
- c. Indiener stelt dat het juist nu mogelijk is om te werken aan de oplossing van een bron van heel veel overlast/ellende etc., veroorzaakt door "Adventure Eefde" (kartbaan).

Reactie:

- a. De aanwezigheid van de kartbaan naast de Gorsselse Heide in de huidige vorm is een gegeven. Het past binnen het huidige omgevingsplan en voldoet aan (milieu) regelgeving.
- b. Door de al langdurige aanwezigheid van de kartbaan tast voorzetting van de kartbaan (in zijn huidige omvang) de natuur niet verder aan. De huidige natuurwaarden van de Gorsselse Heide e.o. zijn aangepast aan het geluid (de natuur is eraan gewend) en zullen door de aanwezigheid van het huidige kartbaan ook niet verder achteruitgaan.
- c. De gemeente is zich bewust van de door indieners ervaren overlast. We hebben echter ook te maken met een situatie als benoemd onder antwoord a.
De invoering van de omgevingswet biedt geen nieuwe kansen of instrumenten, ten opzichte van de situatie vóór de omgevingswet, om bedrijven (eenvoudiger) te verplaatsen of verbieden. Er is dus niet zoals indieners stellen een kans om nu in te grijpen. Wel zetten wij nu in de omgevingsvisie een stip op de horizon om in de toekomst andere afwegingen te kunnen maken tussen bijvoorbeeld recreatiebelang en natuurbelangen bij toekomstige ontwikkelingen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.10. Zienswijze indiener 10

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener geeft complimenten over de visie, met name de aandacht voor de inzet op goede balans tussen de verschillende functies in het gebied. Indiener woont in de nabijheid van de kartbaan en ervaart hiervan veel geluidsoverlast en luchtvervuiling. Indiener meent dat ook fietsers en wandelaars en dieren deze overlast ervaren.
- b. Indiener stelt dat het gebied waarin de kartbaan is gelegen op de visiekaart groen is gemarkeerd en is aangemerkt als "rustgebied" en vraagt zich af hoe dit kan worden waargemaakt met de aanwezigheid van de kartbaan.

Reactie:

- a. Zie ook zienswijze 9.
- b. Het is een indicatieve kaart met globale begrenzing. De kartbaan ligt op de Visiekaart net buiten het gebied met de aanduiding "*balans in natuur, bos, recreatie en landbouw, met behoud van rust*". Op pagina 23 van de visie staat ook dat nabij kwetsbare natuurgebieden we terughoudend zijn met het toevoegen van nieuwe functies. Het gaat dan om functies die verstorend kunnen zijn voor verstoringsgevoelige natuur. Zie ook reactie bij zienswijze 23.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.11. Zienswijze indiener 11

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.12. Zienswijze indiener 12

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener stelt voor om de kartbaan Eefde een alternatief te bieden. Bijvoorbeeld een toekomst op een (overdekte) locatie op een industrieterrein. Om zo recht te doen aan de noodzakelijke milieuopgaven (bv. klimaat, stikstof). Wellicht kan deze locatie mee met de quick-wins strategie van de Rijksoverheid. In de tussenfase kan een geleidelijke afbouw ingezet worden van activiteiten conform de constructie van de Hamac. Daar zijn de activiteiten aanzienlijk beperkter dan bij de kartbaan Eefde.
- b. Indiener geeft aan dat 70% van Lochems grondgebied in agrarisch gebruik is en dat veel agrariërs in de aankomende jaren hun bedrijf beëindigen. Indiener stelt voor dit gegeven te koppelen aan de woning- en natuurontwikkelingsopgave. Bijvoorbeeld door van grond die niet meer agrarisch gebruikt gaat worden 50% voor woningbouw en 50% voor natuur vrij te maken. Dat verkleint de woningnood en vergroot het areaal natuur in Lochem, wat weer bijdraagt bij aan klimaatdoelstellingen, landbouwtransitie, biodiversiteit, versterking van het NNN, gezondheid, leefbaarheid, recreatie, etc. Uiteraard vraagt dat om flinke investeringen. Daarom is een meerjarenplan nodig. Dat plan van aanpak zou parallel moeten lopen aan de landbouwtransitie.
- c. Indiener adviseert nog eens kritisch naar de natuurontwikkelingszones te kijken. Er zijn diverse percelen in (agrarisch) natuurbeheer die op deze kaart niet als potentieel ontwikkelgebied zijn gemarkeerd. En percelen die landbouwintensief gebruikt worden, zijn lichtgroen. Zie het laag hangend fruit. Denk groot en begin klein.
- d. Motiveer en activeer de agrarische sector naar een circulaire bedrijfsvoering. Maak onderscheid in subsidies en financiële steun aan intensieve veeteelt /landbouw en agrarische ondernemers die circulair willen worden. Stop met steun aan intensieve grondgebruikers en beloon kringloopboeren.

Reactie:

- a. Dank voor de suggesties. Voor het standpunt wat betreft de kartbaan zie reactie op zienswijze 9.
- b. Voor het overige geldt dat dit om een integrale aanpak vraagt. Daarom stelt de gemeente als uitwerking van de Omgevingsvisie een programma op voor het buitengebied, waarin duurzame landbouw, natuur, landschap, recreatie en wonen en energie in balans met elkaar een plek krijgen. Het kijken naar mogelijkheden voor "herbestemmen" van percelen gangbare agrarische landbouw kan hiervan onderdeel zijn.
- c. De natuurontwikkelingszones die zijn ingetekend op de kaart in H. 5.2 komen overeen met de provinciale Groene Ontwikkelingszones en daarmee ook de provinciale Ecologische Verbindingszones. Het ligt voor de hand om via deze gebieden de bestaande bos- en natuurgebieden met elkaar te verbinden omdat hier de meest gunstige combinatie van fysieke omstandigheden (water, bodem, landschapselementen) aanwezig is om natuurontwikkeling mogelijk te maken. Het zijn ook vaak de kortste verbindingen tussen bestaande bos- en natuurgebieden. Natuurlijk verliezen we niet de percelen (agrarisch) natuurbeheer buiten de natuurontwikkelingszones uit het oog. De biodiversiteit in bestaande bos- en natuurgebieden is alleen te behouden als ook daarbuiten wordt geïnvesteerd in de versterking van biodiversiteit. Daarom staat in H 5.2 onder c dat we ook in het agrarisch gebied (...) inzetten op versterking van de biodiversiteit. Waarbij we prioriteit geven aan gebieden die volgens de "Basiskwaliteit landschap en biodiversiteit" extra aandacht verdienen. Deze zijn op de visiekaart (globaal) aangeduid.
- d. De gemeente Lochem verleent geen subsidies of financiële steun aan de agrarische sector. Dat is voorbehouden aan de provinciale en rijksoverheid. We steunen agrarische ondernemers die omschakelen naar kringlooplandbouw. Hoe dit wordt uitgewerkt nemen we mee in het programma buitengebied.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.13. Zienswijze indiener 13

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.14. Zienswijze indiener 14

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.15. Zienswijze indiener 15

Zienswijze is ingediend door de Erfgoedcommissie

Samenvatting zienswijze

De erfgoedcommissie vraagt het college van burgemeester en wethouders de 'Ontwerp-omgevingsvisie Lochem 2040 – Krachtig en in balans' aan te vullen en/of aan te passen op de volgende onderdelen:

- a. In de basis verdient erfgoed een prominentere plek in de omgevingsvisie. Erfgoed heeft raakvlakken met de meeste thema's en ambities die aan bod komen in de omgevingsvisie.
- b. De relatie tussen erfgoed en ruimtelijke kwaliteit is onmiskenbaar en moet beter worden vastgelegd in de omgevingsvisie. Terwijl het gebouwde erfgoed zo ontzettend belangrijk is voor de ruimtelijke kwaliteit, een positief woon- en werkklimaat, maar ook voor recreatie en toerisme.
- c. In H4.2 ontbreekt een belangrijk knelpunt. De bedreiging van erfgoed (en leefbaarheid) door ontkerkelijking (vrij komen van kerken) en veranderingen in de agrarische sector (veranderen erven, boerderijen). Specifiek voor het gebouwde erfgoed is de verduurzamingsopgave zowel een bedreiging als een kans.
- d. Het gebouwde erfgoed komt maar weinig aan bod bij de ambities
- e. In H5.1 'Fijn wonen en leven' wordt uitgebreid ingegaan op wonen. De crux zit in het borgen van de ruimtelijke kwaliteit. Mensen wonen graag in een omgeving die kwaliteit heeft, daarom is het essentieel dat deze in stand wordt gehouden en/of verbeterd wordt. Bij alle ontwikkelingen zou dat het vertrekpunt moeten zijn. De commissie adviseert om een aparte paragraaf op te nemen over ruimtelijke kwaliteit.
- f. Onder H5.1 punt G. de waarde en kwaliteit van het station van Lochem opnemen. Het station is de drager van het stationsgebied en de entree van de stad Lochem voor wie met de trein komt, of na voltooiing van de nieuwe rondweg langs Lochem rijdt.
- g. Bij 5.2, onder punt D. als nieuwe ambitie de omgeving van het monument opnemen. De omgevingswet schrijft ook voor dat er bij ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de omgeving van het monument (de monumentenbiotoop). Monumenten moet in dit verband breed worden geïnterpreteerd, dus niet alleen monumenten met een beschermde status maar ook objecten zonder formele status maar die wel erfgoedwaarden bezitten.
- h. De instrumenten hoe de ambities uit H6 worden verwezenlijkt worden niet genoemd. Onder H6.2 staat "we stellen erfgoed beleid op", dit is niet heel concreet. De commissie adviseert het college dit nader toe te lichten. Wat gaat de gemeente Lochem exact aan erfgoedbeleid opstellen en met welke doelen?
- i. In bijlage 3 'Kenmerken en kwaliteiten kern en gebiedsbeschrijvingen' missen de historische boerderijen, waaronder de karakteristieke IJsselhoeves. Hier kunnen ook de kenmerken van de boerenerven, gebouwen en beplanting worden opgenomen. De link met de cultuurhistorische waardenkaart ontbreekt.
- j. Op pagina 46 'Door bossen, velden en landgoederen' is erfgoed als kans opgenomen. Bij de kernen wordt het historische centrum van Lochem wel genoemd, maar bij Almen weer niet. Dit is niet consequent. Erfgoed moet als kenmerk bij de kenmerken wel worden benoemd omdat het essentieel is als kenmerk. De landgoederen zijn ook niet altijd even consequent opgenomen, evenals de monumentale en karakteristieke gebouwen in de kernen Gorssel, Almen, Barchem.
- k. Pagina 46 'Door de bossen, velden en landgoederen': Eenmans-enken is hier een raar begrip, spreek liever van "kampen".
- l. Pagina 48 'In het broek en op de enk': Ook hier de oude erven en boerderijen opnemen als kenmerk.
- m. Pagina 49 'Op de stuwwal': Cultuurhistorisch erfgoed: ook: landhuizen, toerisme-erfgoed, watertoren en openluchttheater.
- n. Pagina 49 'Op de stuwwal': Naast het herstellen van historische en beeldbepalende landschapselementen, ook de elementen van het historisch-toerisme opnemen.
- o. Pagina 50 'Langs Berkel en beek': Geven wij u de suggestie om hier 'Langs Berkel, beek en kanaal' van maken. In het kenmerkenoverzicht mist het Twentekanaal met het aanhangend landschap, structuren en erfgoed (bruggen, sluis, etc.).

- p. Tevens zijn hier de kasteel- en buitenplaatsterreinen langs de Berkel relevant.
- q. Pagina 51 'Stad Lochem': Het beschermd stadsgezicht Nieuweweg-Berkeloord en de historische begraafplaatsen ontbreken.
- r. Pagina 52 'Almen': Monumentale en karakteristieke gebouwen ontbreekt onder kenmerken.
- s. Pagina 56 'Gorssel': De lanen en bomen en villapark opnemen. Ook de ligging van de oude dorpsrand tegen de enk benoemen. De connectie met het landschap is daar erg belangrijk.
- t. Pagina 59 'Kring van Dorth': De foto links bovenaan de pagina is niet van huis Dorth, maar Gooilust in 's Gravenland.
- u. Pagina 60 'Joppe': De kenmerkende bomenlanen opnemen. En Joppekerk (evt. RK Kerk Maria ten Hemelopneming) in plaats van het kerkgebouw.

Reactie:

- a. We onderschrijven dat erfgoed een belangrijke raakvlakken heeft met andere terreinen. Erfgoed wordt benoemd net als andere thema's.
- b. Ruimtelijke kwaliteit gaat over zowel ons landschap als de gebouwde omgeving, inclusief het cultureel erfgoed. Een goede ruimtelijke kwaliteit zorgt er voor dat je als gemeente aantrekkelijk bent om in te wonen, werken en recreëren. Ruimtelijke kwaliteit gaat om het goede (waaronder ons erfgoed) te behouden, maar minstens zo belangrijk om ook bij nieuwe ontwikkelingen met ruimtelijke kwaliteit te creëren. In de ontwerp-omgevingsvisie is op meerdere plekken aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en specifiek ook voor erfgoed bij nieuwe ontwikkelingen. (5.2.d.)
- c. Goede suggestie, we voegen toe in 4.2 een apart kopje toe over cultureel erfgoed.
- d. In 5.2 onder d. is de doelstelling opgenomen om de cultuurhistorische kwaliteiten te behouden. Dit betreft het cultuurhistorisch erfgoed in brede zin.
- e. Zoals ook onder punt b is verwoord is versterking van de ruimtelijke kwaliteit in brede zin het uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen. We voegen het woord ruimtelijke kwaliteit toe in paragraaf 6.1 Uitgangspunten bij toekomstige ontwikkelingen: Bij maatwerk voegen we toe: maatwerk met oog voor ruimtelijke kwaliteit. En verduidelijken dit in de tekst eronder.
- f. Voorgesteld wordt om station Lochem te benoemen in bijlage 3 kenmerken en kwaliteiten onder stad Lochem. Bij de uitwerking van het cultuurhistorisch beleid wordt verder uitgewerkt hoe wordt omgegaan met karakteristieke gebouwen.
- g. Het beschermen van de omgeving van een monument wordt bij de verdere uitwerking van het beleid en plan meegenomen.
- h. Bij de vaststelling van de Cultuurhistorische waardenkaart heeft de raad beslist om Cultuurhistorisch beleid opstellen aan de hand van thema's die bepalend zijn geweest voor de ontwikkeling van het historische cultuurlandschap van de gemeente Lochem, zoals de landgoederen en de landbouw. De gemeente Lochem is erg rijk aan erfgoed, waardoor het onmogelijk is om al het erfgoed dezelfde aandacht te geven. Dit is nogmaals bevestigd met de vaststelling van de Erfgoedvisie 2020-2030. Dit zijn de uitgangspunten voor het uitwerken van het erfgoedbeleid. Bij de uitwerking van het beleid zal de samenwerking worden gezocht met experts en betrokkenen zoals de historische verenigingen.
- i. In de inleiding van bijlage 3 zal de link worden gelegd met de Cultuurhistorische waardenkaart en bijvoorbeeld het landschapsontwikkelingsplan etc. Deze kaart bevat een uitgebreide inventarisatie en waardering van structuren, landschappen, elementen en gebouwen. Het gaat te ver om deze allemaal specifiek te benoemen. We zullen we IJsselhoeves toevoegen in bijlage 3.
- j. Voor Lochem geldt dat een gedeelte als beschermd stadsgezicht is aangewezen. Dat nemen we op. Zie verder antwoord onder i.
- k. Het woord eenmansessen wordt vervangen door kampen.
- l. Zie antwoord onder i
- m. Belvedere is benoemd, openlucht theater staat benoemd bij stad Lochem
- n. We snappen dat dit gebied vele representanten van het opkomende toerisme in Lochem in de laat 19de eeuw herbergt, maar ook hier geldt dat dit specifiek op de cultuurhistorische kaart staat aangeduid. Zie ook antwoord i.
- o. Het Twentekanaal doorsnijdt meerdere landschappen en deelgebieden en is niet alleen onderdeel van Berkel en beek. Bij meerdere deelgebieden wordt het Twentekanaal apart benoemd.
- p. Dit wordt toegevoegd
- q. Dit wordt toegevoegd
- r. We voegen de aanwezigheid van monumentale en karakteristieke bebouwing toe aan de inleiding bij Almen

- s. Dit is erg specifiek benoemd, de overgangen van dorp en landschap worden benoemd als kenmerk. Aanvullende zaken worden meegenomen als we per kern een uitwerking maken (o.a. beeldkwaliteit).
- t. Opmerking nemen we mee bij de lay-out van de omgevingsvisie
- u. Opmerkingen verwerken we in bijlage 3.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

De omgevingsvisie wordt aangepast in paragraaf en 4.2, 6.1 en bijlage 3

3.16. Zienswijze indiener 16

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.17. Zienswijze indiener 17

Samenvatting zienswijze

- a. De grote verschillen in woningbouwlocaties tussen de vigerende Structuurvisie 2012-2020 en de ontwerp-omgevingsvisie.
- b. Bij de keuze van woningbouwlocaties is een onjuist proces doorlopen, er heeft geen juiste weging van feiten plaatsgevonden.
- c. Het gebrek aan participatie bij de keuze van woningbouwlocaties.
- d. Het ontbreken van een visie op participatie in de omgevingsvisie en het omgevingsproces.

Reactie

De ingediende zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8.

Voor de beantwoording verwijzen wij naar de algemene beschouwing op de zienswijzen in hoofdstuk 2.3 en naar de reactie bij zienswijze 8.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.18. Zienswijze indiener 18

Samenvatting zienswijze

Indiener constateert dat er in de omgevingsvisie staat dat er om verschillende redenen meer behoefte komt aan recreatie in de buitengebieden. Indiener constateert ook dat er nu al een grote recreatiedruk is op de bestaande natuurgebieden. Daarom vraagt indiener extra aandacht voor het stimuleren van nieuwe natuur, om zo de balans tussen recreatie en natuur (biodiversiteit) in stand te houden.

Reactie:

Wat de relatie natuur en recreatie aangaat is de rode draad in de omgevingsvisie dat natuur en recreatie met elkaar in balans moeten zijn. Meer recreatie in het buitengebied mag niet leiden tot een afname van natuurwaarden. Het creëren van nieuwe natuur is een van de mogelijkheden om deze balans in evenwicht te houden. Deze mogelijkheid houden we dan ook zeker open in de zoektocht naar die balans.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.19. Zienswijze indiener 19

Samenvatting zienswijze

Indiener vertegenwoordigt eigenaren van gronden langs de IJssel bij Gorssel. Indiener stelt dat deze grondeigenaren tegen openstelling van de dijken zijn, vanwege reeds bestaande substantiële overlast door recreanten. Indiener stelt dat ook alle aanwonenden/eigenaren vanaf de Veerweg 19 tot en met de Hankweg en langs het traject richting Eefde tegen openstelling zullen zijn.

Door openstelling worden de uiterwaarden ontsloten en zal de recreatie uitwaaiëren. Ook zal aanzuigend effect optreden, temeer de uiterwaarden in lokale media als toeristische trekpleister worden gepromoot. Indien er wijst op de problemen die de gemeente Deventer ondervindt na herinrichting en toegankelijk maken van de IJsseloever.

(Uitbreiding van) handhaving in het buitengebied heeft geen prioriteit bij de gemeente, zo is gebleken na overleg met onder andere de kernwethouder. Dat begrijpen wij, maar dan moet ook niet worden voorgesteld dat openstelling probleemloos haalbaar is.

Reactie:

De gemeente wil het landschap van de IJssel beter beleefbaar maken voor bewoners en bezoekers door de dijk en de uiterwaarden beter te ontsluiten voor extensieve recreatie (wandelaars en fietsers). In de visie staat ook dat daarbij kwetsbare gebieden worden ontzien. Dit zijn niet alleen percelen met kwetsbare natuur, maar ook de landbouwpercelen. We zijn ons bewust van de door sommige partijen ervaren overlast door recreatie. Wij denken dat door het goed reguleren van de recreatie in het gebied deze overlast voorkomen kan worden. Om dit te realiseren moeten we samenwerken met de grondeigenaren en bewoners van het gebied, waarbij we hun terechte zorgen en wensen serieus nemen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.20. Zienswijze indiener 20

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.21. Zienswijze indiener 21

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.22. Zienswijze indiener 22

Samenvatting zienswijze

Indiener deelt complimenten uit voor de toegankelijke taal in het rapport. Indiener vindt echter de beschrijving van de toekomst weinig realistisch.

De beschrijving van de energietransitie is een belediging voor de burger die inmiddels vele zienswijzen heeft ingediend.

Met de overheidsplannen pakt u de problemen bij de staart, niet bij de kop. Indiener beschrijft vervolgens diverse scenario's waarvan er enkele relevant zijn voor de omgevingsvisie:

- In 2040 staan er 28 of meer Eiffeltorenachtige industriële windturbines vanaf de A1 Laren, Exel en zo meer
- Het bedrijfsleven vraagt in 2040 om meer, meer en meer en daardoor moet de energie-infrastructuur ernstig uitgebreid
- Indiener schetst de toenemende druk op de omgeving;
- Indiener geeft aan dat er slechts 1 gebied in Lochem wordt aangewezen als zoekgebied voor de energietransitie en dat de gevolgen van deze aanwijzing niet worden beschreven.

Teleurstelling overheerst en de indiener voelt zich niet serieus genomen.

Reactie:

De druk op de ruimte wordt steeds groter, dat is een zorg die we delen met de indiener. Een aantal aannames in de tekst van de indiener moeten hier specifiek benoemd worden. Indiener spreekt over 28 industriële windturbines en het aanwijzen van slechts 1 gebied als zoekgebied.

De landelijke milieunormen voor windturbineparken zijn nog niet definitief. Daaropvolgend moet er een beleidskader grootschalige opwek worden vastgesteld door de raad van Lochem. Pas daarna kunnen er keuzes gemaakt worden waar zich binnen de gemeente zoekgebieden voor wind bevinden of kunnen vergunningaanvragen worden getoetst. Ons college heeft er daarom voor gekozen in deze

visie op hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving, geen uitspraken te doen over- / keuzes te maken m.b.t. windenergie. In onze visie op de inrichting en gebruik van onze fysieke leefomgeving doen wij dus geen uitspraken over zoekgebieden voor wind.

Net als de indiener maakt ook de gemeente Lochem zich zorgen over de verdere stappen die we moeten gaan zetten op het pad naar klimaatneutraliteit in 2050. De routeplanner Klimaatneutraliteit is het proces om keuzes ten aanzien van de energietransitie in samenspraak met de inwoners te maken. Waarbij opgemerkt moet worden dat elke keuze die gemaakt wordt voor- en tegenstanders kent. Ondanks alle bezwaren hebben we ook als gemeente Lochem een opgave te vervullen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.23. Zienswijze indiener 23

Zienswijze ingediend namens de Vier: Stichting Vrienden van de Gorsselse Heide, Vereniging Tegengas, Omwonenden Adventure Eefde, Omwonenden Hamac

Samenvatting zienswijze

- a. Indieners voelen zich niet serieus genomen, nu er niets over de kartbaan is gezegd in de omgevingsvisie. Al jarenlang wordt herhaaldelijk aandacht gevraagd voor de overlast die wordt ervaren. Er is massaal aandacht gevraagd voor dit probleem tijdens de meedenkavonden en er zijn al vele gesprekken gevoerd met wethouder en ambtenaren.
- b. Indieners vragen zich af hoe de gemeente behoud en versterking van natuur en duurzame recreatie in het gebied rond Joppe (groen op de Natuurkaart) wil realiseren met de aanwezigheid van de kartbaan (door indieners Industriegebied genoemd). Indieners voeren aan dat nergens duidelijk wordt hoe in het gebied rondom de Gorsselse heide de 'balans in natuur, bos, recreatie en landbouw met behoud van rust' wordt bereikt.
- c. Indieners vragen zich af waarom onder *kansen* in bijlage 3 niets wordt gezegd over vermindering van geluidsoverlast, verkeer, stof en stank terwijl die kansen voor het grijpen liggen?
- d. Indieners vragen zich af waarom de Gorsselse heide niet wordt genoemd als mogelijk aan te wijzen stiltegebied.
- e. Indieners vragen zich af waarom de Gorsselse heide op p. 46 niet net als het Stelkampsveld wordt genoemd als gebied van 'grote natuurwaarde'.
- f. Indieners geven aan in de omgevingsvisie te lezen dat gemeente zich wil houden aan de milieubeginselen als beschreven in bijlage 1. En constateren dat de gemeente dat niet naleeft bij de activiteiten van de kartbaan. Zij roepen de gemeente op dat wel te doen met het oog op natuurversterking (van de Gorsselse heide).
- g. Indieners geven aan dat in de OER bij de indicator geluid, waar de kartbaan wél expliciet staat benoemd een rood (slecht) symbool dient komen te staan in plaats van een geel (neutraal).
- h. Indieners voeren, met een verwijzing naar de OER, aan dat de kartbaan moet worden verlegd naar een (nieuw) industriegebied. Volgens hen biedt de omgevingswet nu de kans en de instrumenten om een historische fout ongedaan te maken.

De Omgevingsvisie is vaak onhelder geformuleerd. Hieronder treft u een lijst van punten:

- i. Onduidelijk is wat er gebeurt met lopende of nieuwe aanvragen die strijdig kunnen zijn met de Omgevingsvisie. Gaat u dan 'handelen naar voorgenomen beleid' dat wil zeggen dit soort aanvragen in de wacht zetten tot het nieuwe beleid is vastgesteld?
- j. In de visiekaart op p 31 lezen we bij de kleur donkergroen, waar Gorsselse heide en kartbaan in liggen: "balans in natuur, bos, recreatie en landbouw met behoud van rust". Dit conflicteert om te beginnen met het feit dat de kartbaan daar ligt. Behoud van rust lijkt ook de facto onmogelijk met de almaar toenemende recreatiedruk. Dit kan worden beschreven als autonome ontwikkeling. Dat impliceert weliswaar de toevloed van meer mensen, maar als die wandelend of fietsend komen en geen sporen nalaten in de natuur kan dat.
- k. p. 17: "De vraag naar kwaliteit, luxe en comfort neemt toe, met de behoefte om meerdere keren (kort) op vakantie te kunnen gaan. Tegelijkertijd is er een groep mensen die zich meer richt op duurzame concepten en aandacht voor beleving van natuur en landschap. Om toeristisch en recreatief aantrekkelijk te blijven is een divers aanbod het hele jaar door, belangrijk." Er dient een relatie te worden gelegd tussen de te verwachten toenemende recreatiedruk en het soort recreatie dat de gemeente wil faciliteren.

- l. Nieuwe ontwikkelingen passen bij de schaal van Lochem en dragen bij aan versterking van natuur, landschap of cultuurhistorie. Daarnaast zijn er reële kansen voor realisatie van één grootschaliger 'elk weer voorziening'. Bedoelt U hier luxe hotels, een glamping, een pretpark, of...? Om consequent te zijn moet dit blijven sporen met de toenemende recreatiedruk die uitsluitend duurzame recreatie toelaat.
- m. Wat is een ondergrens van wat een initiatiefnemer tenminste moet doen, wanneer de gemeente een initiatief voldoende onderbouwd vindt om in behandeling te nemen? Bij de lopende uitbreidingsaanvraag kartbaan zien we dat er alleen wordt gemeld dat de ondernemer bij een aantal omwonenden een briefje in de bus heeft gedaan. Hoe gaat de gemeente bewaken dat er daadwerkelijk met de omwonenden wordt gepraat en dat er echt wordt gestuurd op een zorgvuldig proces en kwaliteitsverbetering van de omgeving?
- n. Het lijkt alsof de gemeente de afweging van milieuruimte afschuift naar de initiatiefnemer. Maar de omgevingswet biedt nu het instrument die te wijzigen, opdat er niet langer 'onevenredige aantasting van de milieukwaliteit plaatsvindt'. De afwegingsruimte ligt nu bij de gemeente.
- o. Lochem is aantrekkelijk en groen • [...]. • Van nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen vragen we dat ze een bijdrage leveren aan behoud en versterken van landschap, biodiversiteit en cultuurhistorie. Wat betekent "een bijdrage leveren" precies? Moeten landschappelijke kwaliteit, biodiversiteit en cultuurhistorie door de nieuwe ontwikkeling aantoonbaar toenemen? Of is het voldoende een hegje te zetten of wat bomen te planten?
- p. Plannen en initiatieven zullen de huidige kwaliteiten van een leefomgeving moeten versterken. Dat is uitgewerkt in bijlage 3. Betekent dit dat elk nieuw initiatief op alle kwaliteiten moet bijdragen?
- q. 10.5.1 Bij de vele aanbevelingen specifiek voor de omgevingsvisie ontbreken aanbevelingen over de in hetzelfde OER erkende overlast van de kartbaan.
- r. De gemeente zet in op het verbinden van het netwerk aan verspreid liggende bossen, heidevelden, landgoederen en beken. Nabij kwetsbare natuurgebieden is Lochem terughoudend met het toevoegen van nieuwe functies. Wat is uw definitie van kwetsbare natuur? Alleen Natura 2000 of ook sommige Gelders Natuur Netwerk gebieden zoals de Gorsselse Heide?

Reactie:

- a. De omgevingsvisie 2040 is een visie op hoofdlijnen voor de toekomst van de fysieke leefomgeving. Dat abstractieniveau en die kaders maken dat er op dit moment niet concreet wordt ingegaan op de relatie tussen de Kartbaan, de Gorsselse Heide en de nabije omgeving inclusief haar inwoners en recreanten. In het verslag van de meedenkavonden is aangegeven dat sommige inbreng gedetailleerd is en niet direct een plek kan krijgen in de visie. Daarbij wordt opgemerkt dat de aanwezigheid van de kartbaan naast de Gorsselse Heide in de huidige vorm op dit moment past binnen het huidige omgevingsplan en voldoet aan alle (milieu)regelgeving. De kartbaan heeft overigens in het omgevingsplan "de bestemming sport" en een geluidzonering een zogenaamde "Geluidzone – industrie", wat inhoudt dat binnen de cirkel geen nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen mogelijk zijn.
- b. "Om in en na 2040 fijn te kunnen wonen, leven en ondernemen in de gemeente spannen we ons in om alle ambities in samenhang te realiseren. Om zodoende af te koersen op een betere balans, dan nu bestaat, tussen alle betrokken belangen. De omgevingsvisie benoemt wel een aantal uitwerkingen van de hoofdambitie die van toepassing zijn op deze locatie en de komende jaren in samenhang moeten zorgen voor een betere 'balans' tussen de door indieners genoemde belangen. In de omgevingsvisie wordt uitdrukkelijk gesproken over samenhang en balans. Er zijn veel opgaven te realiseren en belangen te behartigen vandaar dat een combinatie van functies op veel locaties zal (blijven) bestaan. Zo ook op de Gorsselse heide.
- c. De genoemde milieuaspecten gaan we in het op te stellen milieubeleid verder uitwerken. Bijlage 3 biedt houvast voor initiatiefnemers, om te kijken of een idee past bij de kwaliteiten van een gebied en welke kansen wij zien. Het zijn dus ideeën die houvast geven bij wat er wel en niet kan in een gebied. De gemeente staat zelf niet per definitie aan de lat om deze kansen op te pakken/uit te werken/te realiseren.
- d. Gezien bestaande verschillende geluid producerende activiteiten rondom de Gorsselse Heide wordt het aanwijzen van deze locatie als stiltegebied niet als mogelijkheid gezien.
- e. Het Stelkampsveld is genoemd als voorbeeld van een gebied grote natuurwaarden. Dit roept blijkbaar verwarring op. Het voorbeeld Stelkampsveld wordt hier weggehaald.

- f. Op pagina 31 bij 6.1 'Uitgangspunten bij toekomstige ontwikkelingen' staat vermeldt dat de vier milieubeginselen (nader uitgewerkt in bijlage 1) worden gehanteerd. Het betreft hier, zoals de titel van de paragraaf aangeeft, uitdrukkelijke toekomstige ontwikkelingen. Ook de verwijzing naar de vier milieubeginselen op p.28 moet in het licht van toekomstige ontwikkelingen worden gelezen.
- De kartbaan Eefde is al sinds jaar en dag aanwezig op deze locatie en is dus geen toekomstige ontwikkeling. Het is daarom niet mogelijk de door indiener gestelde gevolgen van de vier milieubeginselen (met terugwerkende kracht) op te leggen aan de kartbaan.
- g. Net als de omgevingsvisie is met de OER ook getracht op hoofdlijnen een beeld weer te geven van verschillende indicatoren, waaronder geluid. Hoewel de kartbaan daar wel uitdrukkelijk als knelpunt vanwege de ervaren overlast wordt genoemd, ziet het vermelde beoordelingssymbool op het gehele onderdeel industriegeluid.
- h. In deze omgevingsvisie spreken wij uit een betere balans te zoeken tussen recreatie en natuurbelangen. Daarmee gebiedt de visie de kapstok voor nadere uitwerking in uitvoeringsprogramma's en een nieuw omgevingsplan. Ongedaan maken van planologische beslissingen is geen onderdeel van de omgevingsvisie. Dit laat onverlet dat activiteiten die voldoen aan huidige wet- en regelgeving niet zomaar ongedaan gemaakt kunnen worden.
- i. De vastgestelde omgevingsvisie gaat niet boven het omgevingsplan als toetsingskader voor initiatieven die binnen het huidige omgevingsplan passen.
- j. Het is een indicatieve kaart met globale begrenzing. De kartbaan ligt op de Visiekaart net buiten het gebied met de aanduiding "*balans in natuur, bos, recreatie en landbouw, met behoud van rust*". Op pagina 23 van de visie staat ook dat nabij kwetsbare natuurgebieden we terughoudend zijn met het toevoegen van nieuwe functies. Het gaat dan om functies die verstorend kunnen zijn voor verstoringgevoelige natuur. Dit wordt verduidelijkt in deze zinsnede.
- k. Het aangehaalde citaat staat in het hoofdstuk 'Knelpunten, ontwikkelen en opgaven'. Daarin is geprobeerd samen te vatten dat de wensen en behoeftes van de recreant wijzigen. Daar waar mogelijk zal daarop ingespeeld worden en dit zal ook een rol spelen bij de beoordeling van nieuwe initiatieven. Het streven is om jaarrond aantrekkelijk te zijn voor de recreant. Zeker in het laagseizoen zien we nog ruimte voor groei uiteraard in balans met natuur, landschap en de draagkracht van de leefomgeving.
- l. 'Met een 'elk weer voorziening' wordt een overdekte dagrecreatieve voorziening bedoeld. Ook hier geldt dat dit wel in balans moet zijn met de omgeving. Dat hoeft niet enkel duurzame recreatie te zijn.
- m. Deze zienswijze heeft betrekking op een lopend initiatief en heeft geen betrekking op de omgevingsvisie.
- n. Dat is maatwerk en zal per initiatief verschillen. Uiteraard zal ieder initiatief worden getoetst door de omgevingsdienst. Het milieubeleid wordt bij het opstellen van het omgevingsplan uitgewerkt.
- o. Onze visie is visie op hoofdlijnen, concrete voorwaarden zullen we nog moeten uitwerken in uitvoeringsprogramma's en beleid om onze visie in toekomst waar te maken. Hierbij geldt ook maatwerk als een van de uitgangspunten.
- p. Bij elk nieuw initiatief zal worden beoordeeld hoe en in welke mate dat initiatief bijdraagt aan het behoud of versterken van de huidige kwaliteiten. Een nieuw initiatief hoeft niet aan ALLE kwaliteiten bij te dragen.
- q. Het Omgevingseffectrapport (OER) heeft de visie op hoofdlijnen beoordeeld, waarbij de focus ligt op nieuwe ontwikkelingen die de visie mogelijk maakt.
- r. Het gaat in principe om alle kwetsbare natuurgebieden, waarbij er verschillende soorten van kwetsbaarheid zijn. Kwetsbaarheid voor verstoring door bv. drukte, of licht, of voor lucht- of watervervuiling. Ook niet alle nieuwe functies zijn persé verstorend. Een en ander hangt ook af van de afstand. We zullen dus bij iedere nieuwe functie beoordelen of deze verstorend kan zijn voor de kwetsbare natuur in de nabijheid.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie."

p. 46, Stelkampsveld als specifiek voorbeeld verwijderen.

Op pagina 23 bij 5.2 b. "verstorende" toevoegen: Nabij kwetsbare natuurgebieden zijn we terughoudend zijn met het toevoegen van nieuwe "verstorende" functies.

3.24. Zienswijze indiener 24

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.25. Zienswijze indiener 25

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.26. Zienswijze indiener 26

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.27. Zienswijze indiener 27

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.28. Zienswijze indiener 28

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.29. Zienswijze indiener 29

Samenvatting zienswijze

Indiener refereert aan de behandeling van het initiatief tot de uitbreiding van de kartbaan door de gemeente. Verzocht wordt om de situatie, zoals hij nu is, niet verder te verergeren, omdat geluidsoverlast niet in een natuurgebied hoort. Daarom dringen zij er ten sterkste op aan om geen maatregelen te nemen, die de overlast zullen vergroten.

Reactie:

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.30. Zienswijze indiener 30

Samenvatting zienswijze

Prorail heeft een zienswijze ingediend waarbij Prorail haar visie op de omgeving van het spoor met de gemeente deelt met het verzoek deze in de omgevingsvisie op te nemen. De zienswijze beslaat de volgende onderwerpen

- a. Prorail wil graag meedenken over woningbouwontwikkelingen in de omgeving van het spoor, zowel in de buurt van de stations als langs de vrije baan. Prorail wil hierbij graag actief betrokken worden. Bij dergelijke ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met:
 - Externe veiligheid
 - Geluid
 - Trillingen
 - Het functioneren van railgebonden gebouwen en ondergrondse infra mag niet belemmerd worden door ontwikkelingen
 - De zichtbaarheid van de stationsentree moet gewaarborgd blijven
 - Bij het bouwen in de buurt van het station moet rekening gehouden met de windbeleving op het perron.
 - Er moet rekening gehouden worden met schaduwwerking op te plaatsen zonnepanelen
- b. Prorail verzoekt de gemeente in de omgevingsvisie het aspect trillingen te bekijken en hierop te anticiperen bij planontwikkelingen.
- c. De veiligheid bij overwegen moet verhoogd worden.
- d. Het waterpeil in de omgeving van spoorlijnen mag niet gewijzigd worden in verband met de stabiliteit van de spoorbaan.

- e. Prorail wijst op de in de omgevingswet vastgestelde beperkingsgebieden hoofdspoorwegen.
- f. Eigendommen van Prorail mogen niet zonder toestemming worden gebruikt.
- g. De aanwezig onderstations in de omgeving van de spoorlijn mogen niet komen te vervallen en dienen te allen tijde bereikbaar te zijn voor onderhoud. Deze zijn cruciaal voor de bereikbaarheid van het spoor.
- h. De risico's van de plaatsing van zonneparken in de omgeving van het spoor (reflectie en elektromagnetische compatibiliteit) moeten vooraf berekend worden.

Reactie:

Werkzaamheden of ontwikkelingen in de directe omgeving van het spoor zullen ten alle tijden worden afgestemd met Prorail. Alle genoemde aandachtspunten zullen daarbij in overweging genomen worden.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.31. Zienswijze indiener 31

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8

3.32. Zienswijze indiener 32

Samenvatting zienswijze

Indiener heeft mede op persoonlijke titel als uit naam van De stichting behoud en beheer landgoed Foezelaorend een zienswijze ingediend. Kern van de zienswijze betreft:

- a. Een visie ten aanzien van windmolens en zonneparken in Lochem ontbreekt. College, raadsleden en de opstellers van het document ontwijken de discussie.
- b. Zonneparken conflicteren met de landschappelijke waarden.
- c. Het onderwerp zonneparken komt ten onrechte niet voor in de omgevingsvisie.
- d. In de omgevingsvisie wordt gemeentelijk en rijksbeleid ten aanzien van zonne-energie op de grond genegeerd.
- e. Indiener vraagt wat een goede energiemix is en waaraan moet die voldoen?
- f. Indiener verzoekt de visie op zonneparken en windmolens op te nemen in de definitieve omgevingsvisie

Reactie:

Het denken over de energietransitie kantelt sterk de laatste jaren. Daarmee verandert ook de visie van zowel rijk, provincie als gemeente met het oog op zonneparken en windparks. De nieuwe milieunormen voor windturbineparken zullen duidelijk moeten maken wat er voor plaatsingsmogelijkheden zijn binnen de gemeente Lochem. Vandaar dat in de omgevingsvisie geen zoekgebieden zijn aangewezen.

Ten aanzien van de zonneparken is de brief van het rijk over de aangescherpte voorkeursvolgorde zon op landbouwgrond redelijk recent. De provincie Gelderland is haar visie op dit stuk nog in kaart aan het brengen. Tot die tijd heeft het weinig zin om als gemeente stelling te nemen.

Als stelling neemt de indiener op dat zonneparken conflicteren met landschappelijke waarden. De uitdaging is om de eventuele toekomstige zonneparken kleinschalig of grootschalig wel zo goed mogelijk in het landschap in te passen en de ontwikkeling zodanig in te richten dat dit de biodiversiteit ten goede komt. De aangescherpte voorkeursvolgorde voor zon op landbouwgrond geeft hierbij een aantal aanwijzingen die in de RES2.0 vertaald zullen worden naar onze situatie.

In het perspectief van 2040 schrijven we in de omgevingsvisie: "Een goede mix van hernieuwbare energiemogelijkheden heeft ons verder geholpen richting klimaatneutraliteit." (pagina 7) Aangezien we nog niet in de toekomst kunnen kijken is er geen antwoord te geven op de vraag wat een goede energiemix is.

In de routeplanner naar klimaatneutraliteit zal worden uitgewerkt op welke wijze de opgaven voor het klimaat en de duurzame energiemix in de gemeente Lochem worden ingevuld.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.33. Zienswijze indiener 33

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.34. Zienswijze indiener 34

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.35. Zienswijze indiener 35

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.36. Zienswijze indiener 36

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.37. Zienswijze indiener 37

Samenvatting zienswijze

Indiener schaaft zich achter de zienswijze van “de vier” zienswijze 23.

Indiener woont in Zutphen en komt regelmatig op bezoek in Joppe en wandel dan met vriendinnen op de hei. Of huurt er vaak een huisje om rustig te kunnen werken en van de stilte te genieten. Zoals u weet wordt die enorm grof verstoord door de kartbaan.

Reactie:

Zie reactie bij indiener 23 namens “de vier”.

3.38. Zienswijze indiener 38

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.39. Zienswijze indiener 39

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.40. Zienswijze indiener 40

Samenvatting zienswijze

- a. Indieners geven aan de omgevingsvisie onduidelijk en onvolledig te vinden, vooral omdat niet wordt aangegeven verstandig moet worden omgegaan met spanningsvelden, zoals die er bijvoorbeeld zijn tussen recreatie en natuur. Indieners vinden dat hierin geen enkele serieuze keuze wordt genomen en zijn van mening dat ten aanzien van de Gorsse Heide in het verleden zaken onbegrijpelijk en onjuist zijn goedgekeurd, zoals een industriebestemming voor de kartbaan/het adventurepark: dat botst met het behoud van het kleine stukje kostbare natuur dat nog over is in dit gebied. Indieners verwijten de gemeente geen initiatief en verantwoordelijkheid te nemen om hier wat aan te doen.
Ter illustratie noemen indieners de ontwikkeling van Ponypark Slagharen, van een weide waar kinderen op een pony konden rijden tot het grote pretpark wat het nu is. Ze stellen dat de kartbaan zich nu ontwikkelt tot een adventurepark, in lijn met het voorbeeld van het Ponypark, wat onwenselijk in een natuurgebied.
- b. Indieners vinden dat ook de motorcrossclub Hamac niet meer thuishoort in deze omgeving, met alle toenemende geluidsoverlast, CO₂-uitstoot en uitbreiding van het terrein, ten koste van forse houtkap.

Reactie:

- a. De omgevingsvisie 2040 is een visie op hoofdlijnen voor de toekomst van de fysieke leefomgeving. Dat abstractieniveau en die kaders maken dat er op dit moment niet concreet wordt ingegaan op de relatie tussen de Kartbaan, de Gorsse Heide en de nabije omgeving inclusief haar inwoners en recreanten.
Om in en na 2040 fijn te kunnen wonen, leven en ondernemen in de gemeente spannen we ons in om alle ambities in samenhang te realiseren. Om zodoende af te koersen op een betere balans, dan nu bestaat, tussen alle betrokken belangen. De omgevingsvisie benoemt wel een aantal uitwerkingen van de hoofdambitie die van toepassing zijn op deze locatie en de komende jaren in samenhang moeten zorgen voor een betere 'balans' tussen de door indieners genoemde belangen. De kartbaan heeft overigens in het omgevingsplan "de bestemming sport" en een geluidzonering een zogenaamde "Geluidzone – industrie", wat inhoudt dat binnen de cirkel geen nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen mogelijk zijn.
- b. Ook dit is een bestaande activiteit, die past in het huidige omgevingsplan.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.41. Zienswijze indiener 41

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.42. Zienswijze indiener 42

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.43. Zienswijze indiener 43

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.44. Zienswijze indiener 44

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.45. Zienswijze indiener 45

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.46. Zienswijze indiener 46

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.47. Zienswijze indiener 47

Samenvatting zienswijze

1. Energieopwek middels wind, specifiek het windpark Papenslagweg, en het effect daarvan op onder andere de fysieke leefomgeving, biodiversiteit en gezondheid is niet meegenomen in de OER.
2. Er is niets gedaan met de zienswijzen die zijn ingediend op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Indiener verzoekt om in de OER en de omgevingsvisie alsnog op deze zienswijze in te gaan.
3. De invloed van windparken van andere gemeenten die grenzen aan de gemeente Lochem moet worden meegenomen in de OER. Ook Natura 2000-gebieden buiten de gemeentegrenzen (zoals Borkeld en de Sallandse Heuvelrug) moeten worden betrokken.
4. Het democratische proces van het opstellen van de omgevingsvisie.
5. De toename van het aantal inwoners tot 2040 wordt in de visie begroot op 6000. Er wordt van uitgegaan dat daarmee ook meer draagkracht voor voorzieningen en aanbod in werk een zorg meekomt. Indiener verzoekt om concreet aan te geven of de spreidingswet al dan niet is meegenomen in het aantal van 6000.
6. In de visie worden verbrede agrarische bedrijven genoemd met energieopwek als neventak waarbij duurzame energieopwek in balans met landbouw, wonen, werken, natuur landschap en cultuurhistorie plaatsvindt. Indiener verzoekt om concreet aan te geven of hierbij uitsluitend kleinschalige of ook grootschalige opwek wordt bedoeld.
7. In de visie staat onder "aantrekkelijk en groen" dat er meer aandacht wordt gegeven aan versterking van natuur en landschap bij ruimtelijke ontwikkelingen. Indiener verzoekt om concreet aan te geven op welke wijze de aanbevelingen uit milieueffectrapportages, in de afweging tussen kwaliteitseisen en (financiële) opbrengsten, daadwerkelijk leiden tot ruimtelijke besluiten die recht doen aan milieu en gezondheid.
8. In de visie staan "onder Klimaatneutraal en klimaatbestendig" de toelaatbare energiebronnen genoemd zoals zon op dak, ramen en gevel, En ook warmte uit lucht, bodem en water of duurzame gassen. Ook wordt een goede mix van hernieuwbare energiemogelijkheden genoemd. Maar is dat voldoende, ook als het energiegebruik in de toekomst zal verminderen? Indiener verzoekt om aan te geven welke bestaande, en welke nieuw te ontwikkelen bronnen in dit verband toelaatbaar worden geacht en welke niet, zoals bijv. met betrekking tot kernenergie, IWT's, Biogas etc., en in hoeverre daarmee de vraag om energie kan worden afgedekt.
9. Onvoldoende aandacht wordt besteed aan de verbetering van de fysieke veiligheid en gezondheid. Zoals bekend tast grootschalige energieopwekking middels turbines de veiligheid en gezondheid aan, op een manier die nog niet eens is vertaald in passende maatregelen. Indiener verzoekt om gezondheidseffecten van grootschalige windturbines aan te geven welke maatregelen ter bescherming van veiligheid en gezondheid de visie voorziet.
10. In de visie is het toegelaten dat industriële windturbines geplaatst worden in gebieden met als huidige bestemming wonen, cultuur, natuur, en niet uitsluitend op industrieterreinen;
11. Indiener verzoekt om in de visie in verband met mobiliteit het ontwikkelen van een netwerk op te nemen van veilige vrijliggende fietspaden als ruggengraat voor het verplaatsen tussen alle kernen per fiets, e-bike en speedpedalec.
12. Waar de toekomst in de omgevingsvisie nogal rooskleurig wordt voorgesteld, zijn er in de OmgevingsEffectRapportage meerdere risico's benoemd die in de visie niet worden genoemd. Zie als voorbeelden OER 6.1.23, OER 7.1.1 en OER 10.5.1. Dat is vreemd, aangezien de Omgevingsvisie en de OER in samenhang zijn ontwikkeld. Indiener verzoekt om na te gaan of de visie en OER correct op elkaar zijn afgestemd, zodat alle bevindingen en aanbevelingen uit de OER compleet zijn verwerkt in de eerste definitieve versie van de visie.
13. In het OER wordt het ontwikkelen van het industrieterrein Diekink genoemd. Bij het opstellen van het bestemmingsplan voor dit terrein is indertijd nadrukkelijk gekozen om ook opwek van schone energie met wind- en zon daar mogelijk te maken. Indiener verzoekt om in de visie op te nemen

- dat de locatie Diekink formeel wordt vrijgegeven als zoekgebied voor windturbines en zonnevelden, zodat de RES daarop kan worden aangepast en potentiële initiatiefnemers daarover kunnen worden geïnformeerd.
14. Het prille plan van LochemEnergie en partners voor het plaatsen van windturbines in het buitengebied van Laren/Exel kwalificeert zich niet als een initiatief zoals beschreven in bijlage 2. Indiener verzoekt om in het proces van initiatief tot realisatie afdoende criteria en waarborgen op te nemen om te voorkomen dat marktpartijen met listen en desinformatie het democratisch proces kunnen ontregelen in hun voordeel.
 15. Indiener verzoekt om in een vervolgonderzoek na te gaan hoe de bevolking staat tegenover de grote vraagstukken van deze tijd en de consequenties voor stad en buitengebied van Lochem, door open en eerlijk per onderwerp de positieve en negatieve aspecten te belichten en vervolgens de meningen op te halen. Het gaat dan bijvoorbeeld om grootschalige opwek van energie, opvanglocaties, laagvliegroutes etc.
 16. Indiener geeft aan dat de OER en de Visie niet altijd overeenkomen en de bevindingen uit de OER niet in de visie zijn opgenomen. De OER lijkt scherper en kritischer over de milieueffecten te zijn dan de visie. De aanbevelingen van de OER worden in de OER beschreven als startpunt; maar in De Visie worden deze beschreven als randvoorwaarden. De Visie heeft na goedkeuring een wettelijke status neem ik aan. De OER niet. Indiener verzoekt op grond van deze gesignaleerde problemen met het gebruik van de OER als procesinstrument duidelijk te maken wat de verhouding tussen de OER en De Visie precies is, te meer daar deze lijkt af te wijken van het gebruikelijke m.e.r. proces.
 17. Indiener verzoekt helderheid te geven over het proces van zienswijzen op de OER.
 18. Indiener verzoekt helderheid te geven over het proces met betrekking tot de aanbevelingen van de OER.
 19. Indiener verzoekt om in het algemeen aan te geven hoe de visie rekening houdt met de NOVI prioriteiten en afwegingsprincipes, terwijl tegelijkertijd de gemeente Lochem deel uitmaakt van meerdere regio's zoals Achterhoek, Stedendriehoek, Port of Twente en RES regio.
 20. Indiener verzoekt om beter aan te geven wat de beperkingen zijn in de stelling dat het bepalen van de partners waarmee wordt samengewerkt plaatsvindt vanuit de complexiteit van elke opgave.
 21. In de visie wordt rekening gehouden met het afwegingsprincipe dat recht moet worden gedaan aan de eigenheid van regio's. Ik verzoek u per regio specifiek duidelijk maken op welke onderwerpen met welke van de regio's kan en mag worden samengewerkt.
 22. Indiener verzoekt om in de visie duidelijk aan te geven dat de RES biedingen een ambitie betreffen en niet moet worden gepresenteerd als opgave en zeker geen verplichting.
 23. Indiener ziet tegenstrijdigheden in de beschrijvingen waar de omgevingsvisie over gaat. Voorgesteld wordt duidelijkheid te scheppen over de bedoeling van de visie, door deze te beperken tot de kwaliteit van de fysieke leefomgeving zoals deze wettelijk bedoeld is, en eventuele raakvlakken met het beleidskader Sociaal Domein expliciet te als zodanig te benoemen en uit te werken.
 24. Indiener verzoekt om in de visie aan te geven wat precies de relatie van de internationale Sustainable Development Goals (SDG's) is met de inrichting van de fysieke omgeving, direct dan wel indirect.
 25. Ik verzoek u om in bijlage 3 naast Kenmerken en Kansen eveneens de Bedreigingen van de leefomgeving in kaart te brengen van die in de deelgebieden en kernen aan de orde waren en momenteel zijn of verwacht kunnen worden, en die evenzeer deel zijn van het vertrekpunt.
 26. Indiener verzoekt om in de paragraaf "knelpunten, ontwikkelingen en opgaven" in dat kader ook aandacht te besteden aan de asielopgave van de Spreidingswet met consequenties voor wonen, zorg en gebruik van voorzieningen.\
 27. Bij het onderwerp "knelpunten, ontwikkelingen en opgaven" ontbreekt een overzicht van ontwikkelingen, bij voorkeur per gebied, waar inwoners van Lochem mee worden bedreigd in hun leefomgeving. Verzocht wordt in de visie tenminste de volgende onderwerpen te behandelen: kerncentrales, militaire oefenterreinen, wachtgebied Lelystad Airport, chloortreinen met waterstof, bollenteelt, laagvliegroutes, lekkage gifbelten, windturbineterrainen, zonnevelden, hoogspanningslijnen, megastallen, opvanglocaties en het verondiepen van natuurplassen met PFAS-houdende grond;
 28. Verzocht wordt in de visie ook de effecten van diverse initiatieven en proefballonnen wat betreft grootschalige ontwikkelingen op de leefomgeving mee te nemen, zoals de impact op gezondheid door stress en de sociale ontwrichting.

29. Het gevoel dat de burger door de gemeente bij de strijd om de ruimte wordt beschermd is een belangrijk element. Er is sprake van een ongelijk speelveld, tussen de industrie met grote budgetten en juridische afdelingen en het vrijwilligerswerk van de burger. Is de gemeente zich daarvan bewust.
30. Verzocht wordt duidelijk te zijn in de visie dat de huidige grond voor landbouw in gebruik moet blijven. Daarbij is denkbaar dat een deel van de grond wordt gecombineerd met woningbouw etc.
31. Indiener verzoekt om bij het onderwerp betaalbare woningen als aandachtspunt het voorkomen van achterstandswijken en/of geprivilegieerde wijken toe te voegen. Vanwege de spreidingswet en de aantasting van de leefbaarheid in het buitengebied door de wijze waarop de energietransitie plaatsvindt is dat een reëel risico.
32. Ik verzoek u bij het onderwerp passend voorzieningenniveau uw stelling dat een marktkraam of een voorziening voor het aanbieden van lokaal voedsel een alternatieve voorziening zou kunnen zijn voor een supermarkt te verwijderen.
33. In de visie op behoud en versterking van het gevarieerde landschap, is het streven om hieraan bij het realiseren van opgaven voorwaarden te verbinden. Dat is een wereldvreemd idee. Verzocht wordt dit te verlaten en in te zetten op het ontwerpen van planologisch stevige procedures met aandacht voor alle relevante aspecten.
34. De schade voor de leefomgeving van grootschalige energie industrie is enorm. En hier staat voor omwonenden momenteel niets tegenover. Verzocht wordt in de visie voor de door de energie industrie veroorzaakte overlast een systeem van schadecompensatie en adequate beschermende maatregelen te ontwerpen. Daarnaast wordt verzocht om in de visie op te nemen dat gewaakt wordt voor het simuleren van draagvlak door degenen die de minste last hebben te belonen.
35. Ik verzoek u in de visie voor de door de energie-industrie veroorzaakte overlast adequate beschermende maatregelen te ontwerpen.
36. Indiener verzoekt aan te geven op welke wijze de gemeente haar verantwoordelijkheid voor verbetering van de biodiversiteit kan invullen in die gevallen waarin (hogere) overheden dit moeilijk of onmogelijk maken.
37. Voor wat betreft de visie op het behoud van onze cultuurhistorische waarden wordt verzocht aandacht te besteden aan het feit dat plaatsing van een groot AZC naast een landgoed de veiligheid, en daarmee de recreatieve waarde van het landgoed niet ten goede komt.
38. De visie op het hebben van duidelijke entrees bij het binnenrijden van onze gemeente is nogal pijnlijk, omdat met name Deventer, Epse, Zutphen en Eefde worden genoemd. Allemaal locaties die in beeld zijn voor enorme megawindturbines die door de omringende gemeentes aan de grens met Lochem worden neergezet. Hoe duidelijk wil je je entree hebben. En als de plannen voor turbines in het buitengebied van Laren/Exel onverhoopt doorgang vinden dan zijn die ook prima te zien bij de Nettelhorsterweg. Ik verzoek u de wens tot het hebben van duidelijke entrees bij het binnenrijden van Lochem gezien de genoemde realiteit te laten varen.
39. Ik verzoek u in De Visie expliciet te maken dat het onmogelijk is grootschalige energieprojecten in balans met landschap en natuur te ontwikkelen voor de agrarische sector.
40. Ik verzoek u in de visie op te nemen dat het bedrijventerrein Diekink gezien wordt als een uitstekende kandidaat voor inrichting als energieproducerend bedrijventerrein, en daartoe als zoekgebied voor windturbines en zonnevelden zal worden aangemerkt.
41. Verzocht wordt in de visie aan te geven dat in afwachting van het beleid grootschalig wind van de gemeente Lochem, geen initiatieven zullen worden geaccepteerd.
42. Wat betreft het veelzijdig aanbod aan recreatieve voorzieningen wordt in de visie het aansluiten op het sterke merk Achterhoek genoemd. Verzocht wordt hierbij het spanningsveld uit te werken dat wordt veroorzaakt door het gelijktijdig onderdeel te zijn van het sterke merk Stedendriehoek.
43. Indiener verzoekt om in de visie op te nemen dat als maatregelen ten behoeve van plaatsing van windturbines alleen het uitkopen van alle bewoning en bedrijvigheid in een gebied van 800 Ha rond een turbine de echte oplossing voor een goed woon- en leefklimaat.
44. Ik verzoek u in de visie op te nemen dat gewaakt wordt voor het simuleren van draagvlak door degenen die de minste last hebben te belonen.
45. Ik verzoek u in de visie op te nemen wat inclusiviteit zoals uitgewerkt in de Begrippenlijst meer impliceert dan een aantrekkelijke en groene leefomgeving die uitnodigt tot elkaar buiten te ontmoeten. Te denken valt onder meer zoals eerder gezegd aan het voorkomen van gesegregeerd wijken, geprivilegieerde wijken, of onevenredig belasten van kleine buurtschappen met grote opvanglocaties.
46. Verzoek om op te nemen dat de gemeente concreet en in detail bij kwaliteitseisen van het Rijk waarover gereede twijfel bestaat aangeeft wat de aanvullende gemeentelijke eisen dan zijn, zodat

- die niet in concrete gevallen om financiële redenen van tafel kunnen worden geveegd door met name de grootschalige industrie.
47. Ik verzoek u de visie zo aan te passen dat het aan de gemeente is om in deze delicate afwegingen zelf de regie te nemen, het als haar taak te beschouwen op te komen voor de belangen van haar inwoners, en daarbij input te vragen van initiatiefnemers en onafhankelijke bureaus, maar zeker ook van de potentiële slachtoffers en hun adviseurs.
48. Ik verzoek u in de visie beter uit te werken dat draagvlak bij grootschalige industriële projecten in de leefomgeving een utopie betreft, en aan te geven dat het een keiharde belangenstrijd betreft waar de gemeente in de omgevingsvisie een cruciale rol moet vervullen en haar inwoners moet beschermen.

Reactie:**47-1: (windpark Papenslag);**

De landelijke milieunormen voor windturbineparken zijn nog niet definitief. Daaropvolgend moet er een beleidskader grootschalige opwek worden vastgesteld door de raad van Lochem. Pas daarna kunnen er keuzes gemaakt worden waar zich binnen de gemeente zoekgebieden voor wind bevinden of kunnen vergunningsaanvragen worden getoetst. Ons college heeft er daarom voor gekozen in deze visie op hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving, geen uitspraken te doen over- / keuzes te maken m.b.t. windenergie. In onze visie op de inrichting en gebruik van onze fysieke leefomgeving doen wij dus geen uitspraken over zoekgebieden voor windenergie. Dit is dan ook niet meegenomen in het Omgevingseffectrapport (OER).

47-2: (Zienswijzen op NRD (notitie reikwijdte detailniveau en verwerking in de OER (omgevings-effect-rapportage)

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau is de aankondiging van een MER of OER procedure. Hierin wordt aangegeven waarom een OER wordt opgesteld en op welke onderdelen van de omgevingsvisie. De ingediende zienswijzen zijn voor zover relevant voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau meegenomen bij de uitwerking van het omgevingseffectrapport. Omdat er geen concreet zoekgebied voor windenergie in de omgevingsvisie is opgenomen is dit ook niet onderzocht in dit rapport. Wel zijn aanbevelingen meegegeven bij de verdere uitwerking van het beleid voor grootschalige energieopwek.

47-3: (in de OER genoemde effecten van ontwikkelingen in buurgemeenten);

Ook hier heeft de indiener van zienswijze 47 gelijk dat de effecten van buurgemeenten op onze fysieke leefomgeving van invloed kan zijn. Bij de buurgemeenten in de provincie Overijssel zijn recent zoekgebieden voor wind aangewezen en is er sprake van initiatieven in het voorstadium. In de omgevingsvisie Lochem 2040 kunnen we daar nog geen rekening mee houden.

47-4: (democratisch proces omgevingsvisie)

In de omgevingsvisie wordt verwoord hoe de deze tot stand is gekomen en op welke wijze het participatieproces heeft plaatsgevonden. Voor het overige wordt verwezen naar de reactie bij zienswijze 8a.

47-5: (Effecten spreidingswet op inwonertal Lochem);

De spreidingswet ziet toe op de verdeling van asielzoekers over de gemeenten in Nederland. In onze visie op hoofdlijnen op de fysieke leefomgeving, zijn wij uitgegaan van een benodigd inwonertal van ca. 40.000 om een leefbare samenleving te waarborgen. Voor het ruimtebeslag op in de fysiek leefomgeving gaan wij daarvoor uit van ca. 40.000 inwoners in het jaar 2040. De spreiding van het aantal asielzoekers over de gemeenten in Nederland speelt daarbij weliswaar een rol maar geeft geen aanleiding onze visie op de hoofdlijnen op de inrichting/ en/of gebruik van onze fysieke leefomgeving daar op aan te passen.

47-6: (Energie-opwek op (voormalige) agrarische bedrijven);

Zoals eerder vermeldt zien wij kansen voor agrarische bedrijven of dorpsgemeenschappen om (kleinschalige) energie-opwek als neventak te realiseren. Over grootschalige energie-opwek door wind, hebben wij bewust in deze visie op hoofdlijnen op de fysieke leefomgeving, geen uitspraken gedaan / ambities vertaald. Zie ook het antwoord op vraag 1.

47-7: (afweging kwaliteitseisen en financiële opbrengsten).

Gevraagd wordt in onze omgevingsvisie aan te geven wanneer financiële aspecten het winnen van omgevingseisen of omgekeerd. Een omgevingsvisie op hoofdlijnen is o.i. daarvoor niet het instrument. De zienswijze leidt daarom niet tot een voorstel tot aanpassing daarvan.

47-8: (welke energiebronnen toelaatbaar).

In deze visie op de hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving houden wij (nog) geen rekening met ruimteclaims door andere opwek van energie zoals door Kernenergie. Ook geven we in de visie aan dat er ruimte is voor innovatie en andere technieken voor energie-opwek. Het is een bewuste keus om hierin geen beperkende opsommingen op te nemen. De visie is wat ons betreft hiervoor niet het juiste middel. In de routeplanner klimaatneutraliteit zullen de ambities verder worden uitgewerkt.

47-9: (gezondheidsrisico's van windenergie);

Elke vorm van energie-opwek brengt gezondheidsrisico's met zich mee. Het landelijk normenkader voor windturbineparken zal deze gezondheidsrisico's specificeren. In het beleidskader grootschalige opwek, op te stellen door de gemeente Lochem, zullen randvoorwaarden voor grootschalige opwek worden opgenomen.

47-10; (beleid op locatie-mogelijkheden windturbines).

De nationale regelgeving m.b.t. windturbines is nog zo ongewis, dat in onze visie op hoofdlijnen op de fysieke leefomgeving geen zoekgebieden zijn aangewezen.

47-11: (vrijliggende fietspaden).

Hoewel in onze visie het gebruik van de auto ook in 2040 nog een belangrijke plaats zal innemen in de mobiliteit binnen onze gemeente, delen wij uw visie dat een goed ontwikkeld netwerk van fietspaden de ruggengraat zou moeten worden in ons mobiliteit netwerk. (Samen met goede openbaar vervoersvoorzieningen). In onze omgevingsvisie staat dat in paragraaf 5.6 verwoord. Wij zullen daaraan toevoegen: "De kernen worden onderling waar mogelijk verbonden door vrijliggende fietspaden". Zie ook reactie bij zienswijze 2.

46-12: (Afstemming OER en visie)

In de Omgevingseffectrapportage worden de milieueffecten van de keuzes die gemaakt (kunnen) worden in de Omgevingsvisie inzichtelijk gemaakt. Daarbij komen diverse effecten uit onze samenleving naar voren. Het OER en de omgevingsvisie zijn parallel aan elkaar opgesteld. In het OER zijn de onderlinge synergie en strijdigheden van de in de concept-omgevingsvisie opgenomen ambities onderzocht. Dit heeft niet geleid tot een tussentijdse bijstelling van de ambities. Veel aanbevelingen in het OER hebben betrekking op de verdere uitwerking van de omgevingsvisie. De aanbevelingen uit het OER zullen, samen met het nog te ontvangen advies van de commissie MER, bij de verdere uitwerking worden betrokken.

47-13:(Diekink als terrein voor windmolens)

Zoals eerder gesteld hebben wij ervoor gekozen in onze toekomstvisie (nog) geen uitspraken te doen over mogelijke locaties voor de opwek van windenergie.

47-14: (Prille plan van Lochem-energie)

Zoals indiener van de zienswijze terecht stelt, zullen in het proces van initiatief tot realisatie van eventuele windmolenlocaties, criteria en waarborgen moeten worden geformuleerd. Dit zal plaatsvinden in het beleidskader grootschalige opwek. Dit beleid zal worden vastgesteld na het in werking treden van de landelijke milieunormen.

47-15: (Vervolgonderzoeken zijn nodig voordat concrete keuze kunnen worden gemaakt).

Wij onderschrijven deze zienswijze. In het proces om te komen tot een routeplanner klimaatneutraliteit en het beleidskader grootschalige opwek zullen inwoners en bedrijfsleven worden gevraagd om mee te praten.

47-16: (Relatie tussen Omgevingseffectrapportage en Omgevingsvisie)

Het klopt dat het OER kritischer is dan de omgevingsvisie. Daar is het OER ook voor bedoeld. De bevindingen uit het OER zijn nog niet opgenomen in de ontwerp-omgevingsvisie. Dat gebeurt in deze fase. Zoals ook in de visie staat vermeld nemen we deze aandachtspunten mee bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie in beleid en programma's. De Omgevingsvisie is geen juridisch bindend document zoals een omgevingsplan. Vanwege het ontbreken van rechtstreekse rechtskracht door de visie, is het bijvoorbeeld ook niet mogelijk bezwaar te maken tegen een omgevingsvisie. Het is een visie op hoofdlijnen. Voor alles wat in de fysieke leefomgeving gerealiseerd zal worden, zullen concrete plannen en procedures nodig zijn waar bijvoorbeeld wel juridische waarborgen en procedures van toepassing zijn. Deze visie geeft aan welke stip op de horizon de gemeente voor zich ziet en naar toe wil gaan werken. Bij het zetten van die stip is gebruik gemaakt van ingebrachte ideeën tijdens het participatieproces en van de nu ingebrachte zienswijzen.

47-17: Relatie OER en Visie: zie 47-2 en 47-16.

47-18: Relatie OER en Visie: zie 47-2 en 47-16.

47-19: (Hoe is rekening gehouden met de NOVI en ligging in meerdere regio's).

De Novi uitgangspunten zijn landelijke richtlijnen en daarmee regio-overstijgend en dus ook voor alle regio's waar wij mee samenwerken van toepassing.

47-20: (Gemeente kiest welke opgave met welke regionale partner uit te voeren.)

Indiener heeft gelijk dat wij niet altijd kunnen kiezen welke (complexe) opgave wij met welke (regionale) partner gaan uitvoeren. De zinsnede hierover zal worden aangepast en verduidelijkt, waarbij de strekking is dat we om onze doelen te behalen, we in 2040 meer dan ooit regionaal moeten samenwerken en afstemmen.

47-21: (Geef aan welke opgave u met welke regio(nale partner) gaat uitvoeren)

Het gaat te ver om nu in deze visie op hoofdlijnen aan te geven met welke partner wij welke noodzakelijke actie gaan uitvoeren om onze visie te realiseren. Daar is de omgevingsvisie op hoofdlijnen ook niet voor bedoeld.

47-22: (Geef aan dat RES-biedingen een ambitie betreffen en geen verplichting)

Daar waar dit wordt genoemd in de visie, op pagina 26 zullen wij de visie verduidelijken. De RES 1.0 omschrijft een inspanningsverplichting.

47-23: (Beperk de visie tot de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en benoem expliciet de raakvlakken met het Sociaal Domein.)

De wetgever heeft, zoals u terecht stelt, niet bedoeld dat de omgevingsvisie een allesomvattende toekomstvisie voor de gemeente moet zijn. Wij delen uw zienswijze over de te kiezen inperking en het benoemen van raakvlakken met beleidsaspecten in het Sociaal Domein. Naar onze mening is dat ook gedaan in de visie die nu voorligt.

47-24: (Geef in de visie precies aan wat de relatie is tussen de internationale Sustainable

Development Goals (SDG) en de inrichting van onze fysieke leefomgeving, direct dan wel indirect)

Zoals indiener zelf ook stelt (zie 47-23) kiezen wij er niet voor nu al in deze visie op hoofdlijnen bij elk aspect precies de relatie te leggen op het directe dan wel indirecte effect van de inrichting van onze fysieke leefomgeving.

47-25: (Geef per deelgebied (bijlage 3) naast de kenmerken en kansen ook de zwaktes en bedreigingen aan.)

De ontwikkelingen, knelpunten en opgaven die wij voor Lochem op ons af zien komen zijn beschreven in hoofdstuk 4.2 en vormen samen met de kwaliteiten op hoofdlijn het vertrekpunt. In bijlage 3 hebben wij ons beperkt tot de kenmerken en kansen. Deze lijst biedt houvast voor initiatiefnemers, om te kijken of een idee past bij de kwaliteiten van een gebied en welke kansen wij zijn.

47-26: (Besteed aandacht aan de asielopgave en spreidingswet met consequenties voor wonen, zorg en gebruik van voorzieningen bij de opgaven en knelpunten)

Ten tijde van het schrijven van de ontwerp visie, was de spreidingswet nog ongewis. Invulling geven aan de spreidingswet is een opgave die daaruit voortvloeit. De uitwerking hiervan wordt met een aparte visie vormgegeven.

47-27: (Behandel in de visie onderwerpen als: "kerncentrales, chloortreinen, wachtgebied Lelystad

Airport, etc.) Dit zijn wat ons betreft geen onderwerpen in onze (gemeentelijke) visie op hoofdlijnen op de fysieke leefomgeving een plek moeten krijgen. Wij begrijpen uw zienswijze omdat dit allemaal aspecten zijn die van grote invloed zijn op onze fysieke leefomgeving. Dit zijn aspecten waar wij in uitvoeringsbeleid, lobby e.d. zeker rekening mee houden.

47-28: (Neem de effecten van het betrokken zijn bij diverse initiatieven en proefballonnen op in de omgevingsvisie c.q. de impact daarvan op de fysieke leefomgeving c.q. de indicaties daarvan.)

Ook dit hoort ons inziens niet thuis in deze visie op hoofdlijnen.

47-29: (Het gevoel van de burger niet te worden beschermd)

Dit hoort ons inziens op dit detailniveau niet thuis in deze visie op hoofdlijnen.

47-30: (Leg vast dat het areaal aan landbouwgrond niet wordt verkleind). Alle ambities leggen druk op de schaarse ruimte. Wij houden er rekening mee dat er ook in Lochem landbouwgrond benut en/of gecombineerd kan worden voor andere functies. Dat is wat indiener zelf ook als suggestie meegeeft.

47-31: (Voeg toe dat als gevolg van de spreidingswet en energietransitie achterstandswijken en/of privilegewijken worden voorkomen.) In onze visie geven wij aan dat wij streven naar gemêleerde woonwijken waar verschillende bevolkingsgroepen elkaar tot dienst kunnen zijn en gezamenlijk fijn kunnen samenleven.

47-32: (Marktkraam is geen alternatief voor een supermarkt; zin verwijderen.) Een marktkraam is geen supermarkt; een bibliotheek bus die een half uurtje in het centrum staat is geen volwaardige bibliotheek; een belbus die drie keer weer te bestellen is, is geen volwaardig openbaar vervoer. Toch houden wij in onze visie op de inrichting van onze fysieke leefomgeving hier rekening mee. Het zal niet mogelijk zijn om in al onze kernen die voorzieningen te hebben, krijgen of behouden die we het liefst (=volwaardig) zouden willen hebben. Daarom willen wij ruimte bieden aan andere initiatieven die, al is het soms zeer beperkt, een pallet aan voorzieningen kan bieden dat past bij de schaal/omvang van die kern. Dit zal naar tijd, gebruik etc. in de tijd kunnen verschillen. Wij nemen uw suggestie niet over.

47-33: (Zet in op het ontwerpen van stevige planologische procedures)

Een gemeente ontwerpt geen planologische procedures. Voor zaken als het realiseren van windmolens, gevarieerde landschappen etc. zijn al (stevige) planologische procedures vereist. Juist het inzetten op het stellen van voorwaarden en deze benoemen is belangrijk zodat dit kan worden uitgewerkt in een programma of omgevingsplan.

47-34: (Ontwerp een schadefonds voor door energie-industrie veroorzaakte schade) :De wetgever heeft voorzien in diverse bepalingen m.b.t. nadeelcompensatie bij planologische ontwikkelingen. Dat naast ook privaatrechtelijke schadeverhaal-mogelijkheden. Een omgevingsvisie is niet het middel om schaderegelingen te ontwerpen.

47-34: (Ontwerp een schadefonds voor door energie-industrie veroorzaakte schade) De wetgever heeft voorzien in diverse bepalingen m.b.t. nadeelcompensatie bij planologische ontwikkelingen. Dat naast ook privaatrechtelijke schadeverhaal-mogelijkheden. Een omgevingsvisie is niet het middel om schaderegelingen te ontwerpen.

47-35: (zie 47-34) De omgevingsvisie op hoofdlijnen is niet de plek om beschermende *maatregelen* te ontwerpen.

47-36: (Geef aan hoe u uw verantwoordelijkheid neemt in het versterken van de **biodiversiteit** in die gevallen waarin hogere overheden dit onmogelijk maken) Dat is moeilijk op voorhand te zeggen, want volledig afhankelijk van de wijze waarop (hogere) overheden het moeilijk of onmogelijk zouden maken om biodiversiteit te verbeteren. Bovendien gaat dit te ver in detail voor een visie die een visie op hoofdlijnen is.

47-37: (Besteedt aandacht aan het feit dat een groot AZC nabij een landgoed de veiligheid en daarmee de recreatieve waarde van een landgoed niet ten goede komt). Uw stelling dat een AZC per definitie de veiligheid in gevaar brengt en daarmee de recreatieve waarde van een landgoed, delen wij niet.

47-38: (Laat de wens op hebben van duidelijke entrees varen gelet op windturbines in buurgemeenten): Het gaat hier juist om duidelijk zichtbare entrees die zijn bedoeld om de leefbaarheid van Epse en Eefde te versterken door aansluiting bij de groene buffer tegenaan Deventer en ontwikkeling van een groene buffer tegenaan Zutphen. Als tegenwicht van de windturbines en bedrijventerreinen bij deze steden. We laten deze ambitie daarom niet varen.

47-39: (Schrijf expliciet dat grootschalige energieprojecten per definitie niet in balans kan zijn met landschap en natuurontwikkeling.)
Wij delen uw zienswijze niet

47-40: Benoem industrieterrein Diekink als zoeklocatie voor windturbines): Zoals eerder gesteld hebben wij er, o.a. in afwachting van landelijke criteria en lokaal beleid voor gekozen in onze omgevingsvisie geen zoeklocaties op te nemen voor grootschalige opwek van energie door wind.

47-41: (zie 47-40)

47-42:(Werk het spanningsveld nader uit door enerzijds deel uit te maken van het sterke merk Stedendriehoek en anderzijds recreatief bij het sterke merk Achterhoek)

In diverse uitvoeringsprogramma's en beleidsstukken zal nader worden uitgewerkt waarom wij voor een aantal aspecten de uitvoering doen samen onze Achterhoekse partners en waarom in andere situaties met onze partners in de Regio Stedendriehoek. De tegenstelling die u ziet, zien wij niet.

47-43: (Neem in de visie op dat plaatsing van grote windturbines alleen mogelijk is als in een oppervlak van 800 ha rond een turbine alle bewoning wordt uitgekocht.)

De gemeente zal in navolging van de landelijke milieuregels windturbineparken een beleidskader grootschalige opwek vaststellen. In dit beleidskader worden de randvoorwaarden voor de plaatsing van windturbines opgenomen.

47-44: (Neem zinsneden op in de visie m.b.t. het simuleren van draagvlak door diegenen die de minste last hebben van windturbines en zonneparken het minste te belonen)

De gemeente kent separaat participatiebeleid. Deze zienswijze nemen wij niet over.

47-45: (Neem meer maatregelen op in de visie die inclusiviteit bevorderen.)

De omgevingsvisie op hoofdlijnen bevat geen specifieke uitvoeringsmaatregelen. De maatregelen op het gebied van inclusiviteit kunnen prima een plek vinden in nog op te stellen (uitvoerings) programma's en specifieke beleidsstukken of bijvoorbeeld in dit geval in een woonvisie.

47-46: (Kwaliteitseisen van het Rijk waarover gerede twijfel bestaat)

Wanneer is sprake van gerede twijfel over door het Rijk vastgestelde kwaliteitseisen? En is dat niet zo subjectief dat datgene waar de één aan twijfelt, voor een ander een prima kwaliteitseis is? Deze zienswijze nemen wij niet over. Nog los van het feit of de gemeente Lochem af moet willen en kunnen wijken van door het Rijk gestelde eisen.

47-47: (Neem als gemeente zelf de regie door bij delicate afwegingen zelf met hulp van goede adviseurs een afweging te maken)

De nieuwe omgevingswet legt juist hierbij ook een extra taak bij de initiatiefnemers zelf. Ook hier geldt dat u enerzijds stelt dat de overheid verkeerde adviseurs gebruikt en de gemeente de juiste adviseurs moet kiezen. Het kan niet zo zijn dat wanneer onderzoeken een voor een inwoner ongewenste uitkomst hebben, dat daarmee het onderzoeksbureau niet goed is (en omgekeerd). De suggestie van indiener nemen wij niet over.

47-48: (Verwerk draagvlak-creatie beter uit in uw visie)

Wij delen uw visie dat het een utopie is om voor elke maatregel die de overheid moet of via het in dit land gekozen democratische stelsel wil nemen, altijd draagvlak in de samenleving te hebben c.q. het iedereen naar de zin kan maken. Soms neemt een overheid beslissingen waar niet iedereen het mee eens is. De omgevingsvisie is wat ons betreft niet de plek om de wijze van creëren van draagvlak nader uit te werken voor verschillende te nemen maatregelen of ontwikkelingen.

Conclusie: De zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.

Zie reactie bij 47-20 en 47-22

In 3.4 wordt de zinsnede hierover zal worden aangepast en verduidelijkt, waarbij de strekking is dat we om onze doelen te behalen we in 2040 meer dan ooit regionaal moeten samenwerken en afstemmen.

Op pagina 26 zullen wij de visie verduidelijken. De RES 1.0 omschrijft een inspanningsverplichting.

3.48. Zienswijze indiener 48

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.49. Zienswijze indiener 49

Samenvatting zienswijze

Indiener schaaft zich achter de zienswijze nummer 23 en voegt daaraan toe dat de omgevingsvisie vol algemeenheden staat en zo nietszeggend en onbegrijpelijk is. Dat de visie op het natuurbeheer en -behoud in de gemeente zeer teleurstellend is. Indiener vult verder aan dat in de visie met geen woord wordt gerept over de klachten van omwonenden over geluids- en parkeeroverlast die duidelijk naar voren zijn gebracht op de bijeenkomst in Gorssel.

Reactie:

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23..

3.50. Zienswijze indiener 50

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23

3.51. Zienswijze indiener 51**Samenvatting zienswijze**

- a. Indiener constateert grote verschillen tussen de Structuurvisie 2012-2020 en de omgevingsvisie. De oorspronkelijke locatie uit de structuurvisie staat ineens niet meer genoemd en de er zijn nieuwe locaties toegevoegd.
- b. Indiener stelt dat er niets is gedaan met de reacties die tijdens een tweetal avonden in ingebracht.
- c. De kernvisies zijn vastgesteld als beleid en hebben geen planologisch juridische status.
- d. Indiener is van mening dat geen juiste weging van feiten heeft plaatsgevonden om tot de uitbreidingslocaties te komen.

Reactie:

De ingediende zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8.

Voor de beantwoording verwijzen wij naar de algemene beschouwing op de zienswijzen in hoofdstuk 2.3 en naar de reactie bij zienswijze 8.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.52. Zienswijze indiener 52

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.53. Zienswijze indiener 53

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.54. Zienswijze indiener 54

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.55. Zienswijze indiener 55

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.56. Zienswijze indiener 56

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.57. Zienswijze indiener 57

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.58. Zienswijze indiener 58

Indiener stuurt een tweetal brieven. De eerste brief is een zienswijze op de ontwerp-omgevingsvisie en OER en gaat heeft dezelfde strekking als zienswijze 8. De tweede brief betreft een bezwaar op de woningbouwplannen Laren-Zuid.

Samenvatting zienswijze:

- a. Primair hebben wij bezwaar tegen het woningbouwplan op deze plek (Laren Zuid). Wij pleiten hierbij voor woningbouw op Laren West achter de Westermark zoals opgenomen in de nog geldende Structuurvisie. Dat het plan Laren West zomaar uit beeld is verdwenen is voor ons niet te begrijpen en door de gemeente nooit uitgelegd. Dit is niet met valide argumenten uit de Kernvisie en toelichting daarop onderbouwd. Ook in het ontwerp Omgevingsvisie dat voorligt is geen onderbouwing hiervoor opgenomen.
- b. Op een dergelijke wezenlijke wijziging ten opzichte van de Structuurvisie had op zijn minst participatie moeten worden toegepast waarbij in ieder geval de omwonenden van de woningbouwlocaties betrokken hadden moeten worden.
- c. In het voorontwerp van de Kernvisie Laren-Exel, die ter inzage heeft gelegen in een informatieavond in september 2021, is de woningbouwlocatie achter de Westermark niet eens opgenomen.
- d. In de definitieve Kernvisie zijn wezenlijke wijzigingen doorgevoerd die niet voor participatie hebben voorgelegen.
- e. Indiener heeft bezwaren tegen het huidige schetsontwerp dat afwijkt van hetgeen is opgenomen in de kernvisie.
 - In de kernvisie wordt gesproken over een lage dichtheid van 10 -20 woningen per hectare, landschappelijke inpassing met zichtlijnen en met voldoende groen en klimaatadaptieve maatregelen en een brede groenstrook tussen de bestaande woningen.
 - Het schetsontwerp Laren Zuid gaat uit van ca. 100 woningen verdeeld over drie kamers, waarbij de zichtlijnen van bestaande woningen naar het buitengebied ontbreken.
 - Er is in het schetsplan geen brede groene buffer tussen de bestaande woningen en de beoogde nieuwbouw.
 - De gemeente wil geen grond verkopen aan de aanwonenden om zelf een groene buffer te realiseren
 - Indiener is niet te spreken over de wegenstructuur.

Er is eerder ene schriftelijke reactie uitgegaan (1 februari) maar hier is nog geen reactie van de gemeente op gekomen.

Reactie

Voor wat betreft zienswijze a t/m d verwijzen wij naar hoofdstuk 2.3 en de reactie bij zienswijze 8 .

Voor wat betreft zienswijze over het schetsontwerp, worden de reacties doorgezet naar de betreffende projectleider voor Laren-Zuid. Dit is informatie die we niet in de omgevingsvisie verwerken.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.59. Zienswijze indiener 59

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.60. Zienswijze indiener 60

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener vindt het wonen in de gemeente Lochem al jaren niet meer fijn en veilig. Zij verwijt de gemeente dat deze toestaat dat een kleine groep bewoners aan de Papenslagweg al jaren onder hoogspanning leeft.
- b. Indiener vindt dat de gemeente toestaat dat de energiemaatschappijen onvoldoende rekening houden met natuur, ecologie, bestaanszekerheid en gemeenschapszin.
- c. Indiener stelt zich op het standpunt dat een gemeente met windturbines niet groen en niet aantrekkelijk is. De oplossingen van de windindustrie gaan het klimaat niet helpen.

- d. In de visie wordt weinig aandacht besteed aan asielopvang. De plannen voor het grootschalig opvangen van asielzoekers in één van de buurtschappen vindt de indiener weinig inclusief.
- e. Indiener mist goede OV oplossingen.

Reactie:

- a. Een ontwikkelaar heeft recht op initiatief, ook als dat initiatief ruimtelijke gevolgen heeft. Het is vervolgens aan het bevoegde gezag om af te wegen of een initiatief passend is binnen het ruimtelijk beleid. Voor de Papenslagweg is er nog geen sprake van een vergunningsaanvraag en in de zin van de Omgevingswet is er dan ook nog geen sprake van een initiatief. De gemeente heeft aangegeven de bevoegd gezag taken van de provincie over te willen nemen en dat is door de provincie erkend. Daarbij is de voorwaarde gesteld dat er nog geen beleid ten aanzien van grootschalige opwek door de gemeenteraad wordt vastgesteld zolang de landelijke milieunormen voor windturbineparken nog niet in werking zijn getreden. De rijksoverheid doet momenteel onderzoek naar de landelijke milieunormen rekening houdend met de gezondheidseffecten van windturbines. Deze zullen in werking treden op 1 juli 2025. Het is vervelend is dat hierdoor een lange periode van onzekerheid blijft bestaan. De gemeenteraad heeft echter besloten om het beleidskader grootschalige opwek pas vast te stellen als de landelijke milieunormen in werking treden.
- b. De gemeente heeft geen invloed op het gedrag van energiemaatschappijen. Wel toetsen wij initiatieven van energiemaatschappijen aan ruimtelijke kaders van ons beleid.
- c. Het rijk heeft ingestemd met het Klimaatakkoord van Parijs en daarmee met bepaalde doelstellingen. In het landelijk akkoord is dit vertaald naar een hoeveelheid zon en wind op land. Dat is een bestuurlijke werkelijkheid waarin ook de gemeente Lochem een aandeel heeft.
- d. Ten tijde van het schrijven van de ontwerp visie, was de spreidingswet nog ongewis. Invulling geven aan de spreidingswet is een opgave die daaruit voortvloeit. De uitwerking hiervan wordt met een aparte visie vormgegeven.
- e. De gemeente Lochem erkent het belang van OV om de kernen leefbaar en bereikbaar te houden. Dit is onder andere verwoord op p.30. Het doel is om het bestaande niveau van openbaar vervoer minimaal in stand te houden en waar mogelijk uit te breiden. Om die reden voeren we (als gemeente en als regio Stedendriehoek) ook een actieve lobby bij de bij verantwoordelijke voor het openbaar vervoer, de provincie Gelderland en het Rijk. In de visie geven we aan dat we het optimaliseren van het publiek vervoer, zoals deeltaxi's en buurtbussen van harte toejuichen. Bovendien stimuleren we alternatieve vervoersvormen, verbeteren we haltevoorzieningen en kijken we naar het verbeteren van overstapmogelijkheden. De vertaling naar concrete acties op het gebied van openbaar vervoer zijn opgenomen in het Mobiliteitsplan 2022- 2030.
[Mobiliteitsplan - gemeente Lochem](#)

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.61. Zienswijze indiener 61

Samenvatting reactie

De pro forma zienswijze is gericht tegen de ontwerp-omgevingsvisie Lochem 2040 van februari 2024, Indiener is het niet eens met het voornemen om in de directe nabijheid van zijn woning een nieuwe woningwijk te realiseren, wat zal leiden tot diverse negatieve ruimtelijke gevolgen.

Indiener is het oneens met uw ontwerp-omgevingsvisie en meent kortgezegd dat deze op punten moet worden bijgesteld.

Aanvulling op de pro forma ingediende zienswijze:

- a. In de aanvulling wordt uitgebreid stilgestaan bij de gevolgen die woningbouw heeft voor het woongenot. Indiener is van mening dat woningbouw leidt tot een fundamentele verandering van zijn woonomgeving, toename van de verkeersafwikkeling en lichtoverlast en aantasting van natuur en landschap. Volgens indiener is sprake van verlies aan vrij uitzicht, rust en privacy.
- b. Woningbouw staat haaks op de in de ontwerp-omgevingsvisie beschreven ontwikkeling en versterking van het landschap. Ook ligt de locatie dichtbij natura 2000 gebied en ecologische verbindingszones. Ook staat woningbouw op deze locatie haaks op de natuurontwikkeling die wordt beoogd en de vele natuurwaarden en Europees beschermde soorten die hier voorkomen

- c. Indiener concludeert dat het omgevingseffectrapport (OER) onterecht aangeeft dat Lochem-Oost geschikt is voor woningbouw, maar in het OER terecht wordt aangegeven dat de Locatie Lochem-Oost mogelijk schuurt met de opgave voor waterbergen in de beekdalen.
- d. Uit participatie blijkt dat inwoners het behoud van natuur en landschap belangrijk vinden. In het verslag staat aangegeven dat “de bouw van woningen geen doel op zich zijn. Kijk naar de Lokale behoefte en houdt rekening met de groene kwaliteiten”. De focus op woningbouw, ondanks duidelijke voorkeuren voor het behouden van groene ruimtes en landschappelijke kwaliteiten, wijst erop dat de input van de gemeenschap onvoldoende is meegewogen in de beleidsvoorstellen.
- e. Indiener vindt de locatie ongeschikt en stelt voor deze te schrappen uit de omgevingsvisie.
- f. Indien de zoeklocatie toch wordt gehandhaafd dan is de vraag of de afstand tussen de bestaande woning en de geplande nieuwbouw kan worden vergroot en er een groene buffer kan worden gerealiseerd en een alternatieve ontsluitingsroute op te nemen. Ontsluiting van de nieuwe woningbouwlocatie via de Tusselerdijk is niet geschikt.
- g. Tot slot geeft indiener aan dat een zorgvuldige en evenwichtige aanpak mogelijk is, waarbij de beleidsinitiatieven voor en nieuwe woonwijk behouden blijven, terwijl tegelijkertijd de belangen van cliënt beter worden gerespecteerd en beschermd.

Reactie

Zoals ook staat aangegeven in hoofdstuk 2.3 van de Nota van zienswijzen is het onmogelijk om woningbouwlocaties aan te wijzen waar omwonenden blij van worden en die geen enkele invloed hebben op de directe leefomgeving. Helaas bestaat er geen recht op blijvend vrij uitzicht.

In de kernvisies Wonen heeft een uitgebreide afweging plaatsgevonden waarbij stedenbouw, natuur, landschap, hydrologie, verkeer, cultuurhistorie en archeologie, milieu, financiële haalbaarheid en maatschappelijke haalbaarheid zijn beoordeeld. Op basis daarvan zijn voorkeurslocaties aangegeven, die door de raad zijn vastgesteld. Deze in de kernvisies vastgestelde woningbouw locaties zijn overgenomen in de omgevingsvisie. Zo ook de locatie Lochem-Oost. De omgevingsvisie gaat niet in op de verdere invulling van dit gebied.

In het omgevingseffectrapport (OER) wordt geconcludeerd dat de afweging in de kernvisies zorgvuldig heeft plaatsgevonden. Aandachtspunt bij Lochem-Oost is waterberging langs de Berkel. In de kernvisie voor Lochem is aangegeven dat hier kansen zijn voor natuurontwikkeling in combinatie met een langzaamverkeerverbinding en bijzondere woonvormen.

De aanwijzing van de beoogde woningbouwlocaties in de omgevingsvisie geven echter nog geen direct recht om te kunnen bouwen. Daarvoor moet eerst een omgevingsplan of Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) worden opgesteld. Voor dat het zover is worden eerst voorbereidende onderzoeken gedaan en wordt nog een stedenbouwkundig plan opgesteld, waarin meer duidelijkheid komt over de invulling en ontsluiting van het gebied. Afgelopen jaar zijn voorbereidende onderzoeken uitgevoerd, zoals afgelopen april ook is gecommuniceerd. Alle belanghebbenden worden uitgenodigd om hun inbreng te geven in de fase waarin het stedenbouwkundig plan wordt opgesteld.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.62. Zienswijze indiener 62

Samenvatting zienswijze

Indiener benoemt een aantal zienswijzen naar aanleiding van de thema's uit de omgevingsvisie. Onderstaand de zienswijzen van de indiener.

- a. Fijn wonen en leven
 - De bedreiging van windmolens maakt het niet fijn wonen in Lochem.
 - De strijd tussen landeigenaren, energieindustrie en omwonenden geeft een slechte sfeer
 - De gemeente speelt een kwalijke rol in het dossier wind. Het is niet te begrijpen waarom windturbines niet op een industrieterrein of nabij het kanaal worden geplaatst.
 - De gemeente zou de inwoners moeten beschermen tegen de windindustrie en de centrale overheid. De gemeente zou zelf onderzoek moeten instellen.
- b. Ondernemend en uitnodigend
 - De gemeente biedt onvoldoende tegenspel aan initiatiefnemers zoals de windindustrie.
 - De gemeente faalt in het helder maken dat de energiemaatschappijen geen oog hebben voor natuur, ecologie, bestaanszekerheid en gemeenschapszin.

- Indiener is van mening dat energieopwek als neventak op agrarische bedrijven alleen kleinschalig mag zijn.
- c. Aantrekkelijk en groen
 - Een gemeente met windturbines is niet aantrekkelijk zeker niet als er ook nog buurgemeenten windturbines plaatsen
 - Een gemeente met windturbines is niet groen. Er is onvoldoende aandacht voor de negatieve milieu-effecten.
- d. Klimaatneutraal en klimaatbestendig
 - De windindustrie gaat het klimaat niet helpen. Er moeten andere oplossingen gezocht.
 - Het is onacceptabel dat lidmaatschap van een energie coöperatie zoals Lochem Energie wordt gezien als een bijdrage aan het draagvlak voor windturbines en zonneparken. Zij ervaren geen overlast. Onder omwonenden is er geen draagvlak.
- e. Veilig, gezond en inclusief
 - Een gemeente waarin de windindustrie nog grondposities kan verwerven is niet veilig.
 - De gezondheidseffecten van windturbines worden nog steeds onderschat. De gemeente heeft een zorgplicht.
 - Het opvangen van grote groepen asielzoekers in 1 buurtschap is niet inclusief.
- f. Bereikbaar en duurzame mobiliteit
 - Indiener mist goede OV oplossingen. De suggestie wordt gedaan om voorstellen met betrekking tot duurzaam openbaar te verbinden aan bijvoorbeeld e- taxi's en een fietsenwerkplaats.

Reactie

- a. Een ontwikkelaar heeft recht op initiatief, ook als dat initiatief ruimtelijke gevolgen heeft. Het is vervolgens aan het bevoegde gezag om af te wegen of een initiatief passend is binnen het ruimtelijk beleid. Voor de Papenslagweg is er nog geen sprake van een vergunningsaanvraag en in de zin van de Omgevingswet is er dan ook nog geen sprake van een initiatief. De gemeente heeft aangegeven de bevoegd gezag taken van de provincie over te willen nemen en dat is door de provincie erkend. Daarbij is de voorwaarde gesteld dat er nog geen beleid ten aanzien van grootschalige opwek door de gemeenteraad wordt vastgesteld zolang de landelijke milieunormen voor windturbineparken nog niet in werking zijn getreden. De rijksoverheid doet momenteel onderzoek naar de landelijke milieunormen rekening houdend met de gezondheidseffecten van windturbines. Deze zullen in werking treden op 1 juli 2025. Het is vervelend is dat hierdoor een lange periode van onzekerheid blijft bestaan. De gemeenteraad heeft echter besloten om het beleidskader grootschalige opwek pas vast te stellen als de landelijke milieunormen in werking treden.
- b. De gemeente heeft geen invloed op het gedrag van energiemaatschappijen. Wel toetsen wij initiatieven van energiemaatschappijen aan ruimtelijke kaders van ons beleid.
- c. Het rijk heeft ingestemd met het Klimaatakkoord van Parijs en daarmee met bepaalde doelstellingen. In het landelijk akkoord is dit vertaald naar een hoeveelheid zon en wind op land. Dat is een bestuurlijke werkelijkheid waarin ook de gemeente Lochem een aandeel heeft.
- d. Zie c
- e. Zie ook antwoord b.
De landelijke milieunormen voor windturbineparken zijn nog niet definitief. Daaropvolgend moet er een beleidskader grootschalige opwek worden vastgesteld door de raad van Lochem. Pas daarna kunnen er keuzes gemaakt worden waar zich binnen de gemeente zoekgebieden voor wind bevinden of kunnen vergunningsaanvragen worden getoetst. Ons college heeft er daarom voor gekozen in deze visie op hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving, geen uitspraken te doen over- / keuzes te maken m.b.t. windenergie.
Ten tijde van het schrijven van de ontwerp visie, was de spreidingswet nog ongewis. Invulling geven aan de spreidingswet is een opgave die daaruit voortvloeit. De uitwerking hiervan wordt met een aparte visie vormgegeven.
- f. De gemeente Lochem erkent het belang van OV om de kernen leefbaar en bereikbaar te houden. Dit is onder andere verwoord op p.30. Het doel is om het bestaande niveau van openbaar vervoer minimaal in stand te houden en waar mogelijk uit te breiden. Om die reden voeren we (als gemeente en als regio Stedendriehoek) ook een actieve lobby bij de bij verantwoordelijke voor het openbaar vervoer, de provincie Gelderland en het Rijk. In de visie geven we aan dat we het optimaliseren van het publiek vervoer, zoals deeltaxi's en buurtbussen van harte toejuichen. Bovendien stimuleren we alternatieve vervoersvormen, verbeteren we haltevoorzieningen en kijken we naar het verbeteren van overstapmogelijkheden. De vertaling naar concrete acties op

het gebied van openbaar vervoer zijn opgenomen in het Mobiliteitsplan 2022- 2030.
[Mobiliteitsplan - gemeente Lochem](#)

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.63. Zienswijze indiener 63

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener is van mening in de omgevingsvisie heel veel zaken als belangrijk worden benoemd, maar dat er geen werkelijke keuzes worden gemaakt. Met name keuzes die nodig zijn om de alarmerende teruggang van de natuur en de biodiversiteit in ons land en ook in onze gemeente te keren worden niet gemaakt.
- b. Indiener vindt dat het beleidskader uit de kabinetsbrief Water en Bodem Sturend ontbreekt in de visie (de zes hoofddambities). Water en Bodem Sturend dient een belangrijk uitgangspunt te zijn in deze Omgevingsvisie. Dit wordt wel geschreven (p. 10) maar er worden verder geen structurerende keuzes aan verbonden.
In het verlengde hiervan is indiener van mening dat de gemeente lijkt te denken dat “alles overal kan”, getuige de zin op p.6: *“De landbouw, het wonen, het werken, duurzame energieopwek, het recreëren de natuur, landschap en cultuurhistorie zijn niet elkaars concurrent in de leefomgeving maar versterken elkaar en zijn waar mogelijk zelfs geïntegreerd en in balans”*. Indiener stelt dat NIET alles kan overal, omdat al de genoemde activiteiten (landbouw, wonen, werken, natuur etc.) (geografische) ruimte nodig hebben. En die ruimte is schaars en dus zijn ze wel degelijk elkaars concurrent.
- c. Indiener vindt dat de omgevingsvisie pas het predicaat “visie” verdient als er op dit punt (*het verwerken van maatschappelijke kosten (w.o.) schade aan natuur, landschap, gezondheid van mens en dier) in de kostprijs product*) een duidelijke keuze zou worden gemaakt voor natuurinclusieve kringlooplandbouw. Gangbare landbouw zou in elk geval niet uitgebreid moeten kunnen worden en alle subsidie en andere sturingsinstrumenten zouden gericht moeten zijn op uitbreiding van natuurinclusieve kringlooplandbouw.
- d. Indiener vindt dat in de omgevingsvisie de eerste prioriteit dient te liggen bij het zoveel als mogelijk herstellen van de schade die in de afgelopen 100 is toegebracht aan natuur en biodiversiteit. Pas dan kan er gedacht worden aan behoud en versterken. Er is nauwelijks aandacht voor de ernstige teruggang van natuur en biodiversiteit en voor de vraag welke keuzes er moeten worden gemaakt om aan die teruggang effectief een halt toe te roepen.
- e. Indiener is van mening dat er op het punt van waterberging (o.a. in de beekdalen) geen duidelijke keuzes worden gemaakt. Wat dit betreft zou de omgevingsvisie hier goed kunnen en moeten aansluiten bij de kabinetsbrief “Water en Bodem Sturend” waarin wél een duidelijke keuze wordt gemaakt (*“In de gebiedsprocessen zetten we in op grootschalig herstel van beekdalen op zandgronden voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Hiermee halen we niet alleen de doelen voor de waterkwaliteit (vanuit de KRW en de Nitraatrichtlijn) maar kunnen we ook andere doelstellingen realiseren (zoals natuur, groenblauwe dooradering en waterberging)”*). Grootschalig herstel van het Berkeldal zou dan in de omgevingsvisie een belangrijke prioriteit moeten zijn. Gemeente Lochem zou zich samen met andere betrokken gemeenten, met name Berkelland, als aanjager en pleitbezorger van deze vorm van beekdalherstel moeten opstellen. Grootschalig beekdalherstel voor de Berkel betekent ook dat plannen voor woningbouw in het Berkeldal (zoals Lochem-Oost en Almen) niet kunnen passen in deze Omgevingsvisie.
- f. Indiener vindt de zin *“Tegelijkertijd is het hierbij belangrijk de kwaliteit van de leefomgeving niet teveel te belasten”* (p. 25 omgevingsvisie) veel te vrijblijvend. Nergens blijkt dat wordt beseft dat recreatie-activiteiten onevenredige schade kunnen toebrengen aan natuur en biodiversiteit. Bijvoorbeeld de aanleg van mountainbikepaden in kwetsbare natuurgebieden. En het toelaten (via vergunningverlening) van motorsportevenementen in of nabij natuurgebieden (zoals Gorsse Heide en Grote Veld). In de Omgevingsvisie zou ook op dit gebied een keuze moeten worden gemaakt voor sturing in de richting van recreatie-activiteiten die weinig of niet belastend zijn voor natuur en biodiversiteit. En de inperking van activiteiten die wel beschadigend zijn, op zijn minst in kwetsbare perioden zoals het vogelbroedseizoen en op kwetsbare locaties in of nabij natuurgebieden.
- g. Indiener haalt de volgende passage op p. 27 aan: *“We zetten in op zoveel mogelijk water vasthouden in het gebied om droogte te voorkomen. Samen met het waterschap en grondeigenaren werken we via “Aanpak Droogte Achterhoek” stapsgewijs aan meer infiltratie van*

water op de hoge gronden en het ondieper maken van beken in combinatie met het verhogen van het grondwaterpeil". Indiener stelt dat dit al meerdere jaren door waterschap en gemeente wordt gezegd en geschreven, maar dat acties van enige omvang tot nu toe achterwege blijven.

Reactie:

- a. Wij hebben er in deze omgevingsvisie voor gekozen de hoofdlijn te beschrijven voor de inrichting en het gebruik van onze fysieke leefomgeving. De keuzes zullen op basis van onze toekomstvisie nog moeten worden uitgewerkt. Op basis van de richting die wij in deze visie beschrijven, gekoppeld aan de beschreven kwaliteiten en ontwikkelperspectieven voor de verschillende (natuur)gebieden in onze gemeente, zullen scherpere keuzes gemaakt moeten worden in de uit te werken omgevingsprogramma's en de aanpassing van ons omgevingsplan.
- b. Indiener heeft gelijk als hij stelt dat niet alles overal kan. Zonder slimme, duurzame en innovatieve oplossingen, zouden alle belangen elkaars concurrent zijn bij de verdeling van de beschikbare fysieke ruimte. Het is juist daarom dat wij in onze toekomstvisie uitgaan van het maximaal benutten van koppelkansen en dus om geïntegreerde oplossing als uitgangspunt nemen. Inderdaad een hele uitdaging. Maar in onze visie niet onmogelijk. En ja, niet alles kan overal, dus zullen er inderdaad soms ook scherpe keuzes moeten worden gemaakt zoals indiener stelt. Aanvullend: de provincie heeft het landelijke kader Water en Bodem sturend uitgewerkt in een provinciaal kader. In zowel de regio Achterhoek als de regio Stedendriehoek, waarin ook de gemeente Lochem participeert, wordt werken volgens het principe water en bodem sturend nu zo praktisch mogelijk uitgewerkt.
- c. Indiener spreekt o.a. over subsidie en andere sturingsinstrumenten en slaat daarmee de spijker op z'n kop. Op dit moment is het voor een agrariër niet of nauwelijks mogelijk om rendabel 100% natuurinclusieve kringlooplandbouw te bedrijven. Ook in onze omgevingsvisie zetten wij als stip op de horizon natuurinclusieve en kringloop landbouw. Als uitgangspunt voor nieuw te ontwikkelen beleid en keuzes m.b.t. de verdeling van onze schaarse fysieke ruimte. Gegeven de huidige (inter)nationale regelgeving en de economische perspectieven voor een agrariër kiezen wij er nu niet voor om uit te spreken dat er in Lochem alleen ruimte is voor 100% natuur inclusieve kringlooplandbouw in 2040.
- d. De gemeente is zich terdege bewust van de ernst van de achteruitgang van de biodiversiteit. De omgevingsvisie is echter een visie op hoofdlijnen en kan daarom niet uitvoerig ingaan op dit probleem. Met het versterken van biodiversiteit bedoelen wij zeker ook herstel van biodiversiteit, waarbij we ook reëel moeten zijn en de natuur van 100 jaar geleden niet 100% herstelt kan worden. Inmiddels zijn we met 18 miljoen Nederlanders, is klimaatverandering een gegeven en vestigen zich ook nieuwe soorten in Nederland (niet alleen (invasie) exoten). Het op te stellen integrale programma buitengebied zal meer duidelijkheid moeten geven hoe we de biodiversiteit in Lochem gaan versterken, behouden, en/of terugbrengen.
- e. Voor wat betreft het maken van duidelijke(r) keuzes, zie het antwoord bij a. Natuurlijk zullen we aansluiten bij wat in de kabinetsbrief over beekdalen wordt gezegd. Over hoe we dat gaan doen zal het op te stellen integrale programma buitengebied meer duidelijkheid moeten geven. Voor wat betreft woningbouw en "water en bodem sturend" legt indiener ook hier de vinger begrijpelijk op een zere plek. Wanneer wij in Nederland "water en bodem sturend" als enig of prioritair leidend principe zouden hanteren, zouden we alle laagbouwoningen in het oosten van ons land, moeten amoveren en er efficiënt hoogbouw voor in de plaats moeten stellen. En moeten stoppen met bouwen in het westen van ons land. Ook dicht bij huis, in onze eigen gemeente, zou je ervoor kunnen kiezen (of moeten kiezen?) niet meer in beek- en stroomdalen te bouwen. Dus vanaf nu alleen nog maar hoogbouw in de gemeente Lochem? Een keuze die wij in de omgevingsvisie niet maken. En eerder (democratisch) gemaakte keuzes over woningbouw in Almen en Lochem hebben wij als uitgangspunt genomen in onze visie op hoofdlijnen op de inrichting en gebruik van onze fysieke leefomgeving in 2040. Daarmee niets afdoende van de uitspraak dat ook wij bij nieuwe plannen het principe van "water en bodem sturend" als belangrijk sturingsinstrument gaan hanteren.
- f. Het vinden van balans is wat wij centraal hebben gesteld in deze omgevingsvisie. Immers de natuur vraagt om meer met rust te worden gelaten. Tegelijkertijd moet ook de fysieke leefomgeving ruimte bieden aan een sociale en gezonde leefomgeving. Mountainbiken is niet primair in het belang van onze natuur en biodiversiteit. Maar een oh zo gezondere activiteit dan computergamen. En dus hebben wij gekozen voor een toekomst waarin de fysieke leefomgeving ook ruimte biedt voor recreatieve activiteiten. Daarbij hanteren we in de omgevingsvisie het uitgangspunt dat we nabij (en in) kwetsbare

natuurgebieden terughoudend zijn met toevoegen van nieuwe (verstorende) functies. Daaronder verstaan we ook verstorende recreatie-activiteiten.

- g. De afgelopen jaren zijn de eerste stappen gezet. Sinds 2020 loopt er in de Achterhoek een tiental pilotprojecten, zoals o.a. de integrale herinrichting Baakse Beek (landgoed 't Medler incl. agrarische functies) en Elke Druppel de Grond in (EDDGI). Toelichting EDDGI: meer regelbare stuwen in (kleine) watergangen maken en eigen verantwoordelijkheid en inzet op praktisch waterbeheer van agrarische perceeleigenaren op hun aangrenzende sloten. In de Aanpak Droogte Achterhoek is inmiddels (medio 2023) een Handelingsperspectief uitgewerkt - doel 100 mm extra regenwater/jaar in de Achterhoek vasthouden. Dat handelingsperspectief wordt de komende jaren vertaald met gebiedsspecifieke analyses. Die vormen vervolgens de basis voor gebiedsprocessen om (toekomstige) ruimtelijke en functie-specifieke afwegingen en keuzes te maken.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.64. Zienswijze indiener 64

Samenvatting zienswijze

Indiener schaarft zich achter de zienswijze 23 (van 'De vier'). En voegt toe:

- Het afsluiten van de zandwegen Deventerdijk, Elzerdijk, Zomerdijk, Gerrit Slagmanstraat en Reeverdijk voor gemotoriseerd verkeer en alleen toegankelijk maken per auto voor aanwonenden zoals in het Warkense Veld en in de buurt van de Wientjesvoorsteweg bij Vorden.
- Voor de wandelaars die met de auto komen moeten langs de rand parkeerplaatsen worden ingericht..
- Voor bepaalde evenementen bv. men-wedstrijden, grote georganiseerde educatieve wandelingen of sportieve wedstrijden moet vooraf toestemming worden gevraagd aan de gemeente Lochem..

Reactie

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

Voor een deel zijn de wegen rond de Gorsselse heide afgesloten voor autoverkeer en alleen toegankelijk voor bestemmingsverkeer.

Er zijn (beperkte) parkeerplaatsen aan de randen van de Gorsselse heide.

Voor bepaalde evenementen moet ook een vergunning worden aangevraagd

3.65. Zienswijze indiener 65

Zienswijze is ingediend door Lochem Energie

Samenvatting zienswijze

Indiener richt zich op het hoofdstuk Lochem wordt klimaatneutraal en klimaatbestendig.

- a. Er is geen relatie gelegd tussen de woningbouwopgave en de netcongestie.
- b. Geen concrete ambitie ten aanzien van uitstoot broeikasgassen.
- c. Eenzijdige inzet zon-op-dak leidt tot onbalans elektriciteitsnet en onvoldoende resultaat
- d. Netcongestie en bedrijven
- e. Energiebesparen en de Lochemse woningen vragen enorme inzet (arbeid, geld en organisatie)
- f. Gemis aan urgentie, prioriteit en het juiste perspectief
- g. Warmte is een witte vlek
- h. Overige opmerkingen

Reactie:

- a. De omvang van de netcongestie en de effecten die dat gaat hebben op de woningbouwprogrammering wordt de laatste maanden steeds duidelijker. Liander moet nog met definitieve cijfers komen welke ontwikkelingen nog mogelijk zijn. Een aantal woningbouwplannen is namelijk al in een voorreservering opgenomen. Daarnaast is er onderscheid te maken op welk onderstation woningbouwontwikkelingen worden aangesloten. Die gesprekken vinden op dit

- moment plaats tussen Liander enerzijds en provincie, regio, gemeente anderzijds. Er is nog onvoldoende helderheid om hierover concrete informatie in de omgevingsvisie op te nemen. Daarvoor is de omgevingsvisie ook niet bedoeld.
- b. In het verleden had de gemeente de ambitie om energieneutraal te zijn in 2030. Met de komst van het huidige college en het coalitieakkoord is deze ambitie verlaten en omgebogen naar klimaatneutraal 2050. De ambitie energieneutraal 2030 is niet langer realistisch. De website van de gemeente was hierop ten onrechte niet op alle locaties aangepast (inmiddels wel). Over concrete doelstellingen ten aanzien van de uitstoot broeikasgassen of energieneutraliteit zullen verschillende opvattingen bestaan, hetgeen rechtvaardigt deze via een apart (inspraak) en besluitvormingstraject te laten plaatsvinden. Wij nemen zulke concrete doelstellingen dus niet op in de omgevingsvisie maar in de op te stellen routeplanner naar klimaatneutraliteit.
- c. Eenzijdige inzet zon-op-dak is geen eindbeeld voor de gemeente en dit is ook niet de “sfeer van de omgevingsvisie”. Voor de korte termijn is zon op dak echter wel de meest kansrijke route. In de omgevingsvisie is ook aangegeven:
- We laten geen kansen voor duurzame opwek, die passend zijn bij de zonneladder en het landschap, onbenut.
 - Aanvullend zoeken we ruimte voor grootschalige duurzame energie opwek. Het gaat om zon, wind, groengas, waterstof of een combinatie daarvan.
 - We bieden ruimte aan innovaties en experimenten om energieproductie, -opslag en -gebruik en -uitruil in een lokaal netwerk mogelijk te maken (smart grid).
- Indiener geeft aan dat waterkracht is uitgesloten. Deze conclusie is wat ons betreft een onterechte conclusie.
- d. Indiener geeft aan dat de aandacht voor netcongestie en het bedrijfsleven ontbreekt in de omgevingsvisie. Zie ook onder c. laatste bullet.
- e. Indiener geeft aan “energie besparen en de verduurzaming van Lochemse woningen vragen enorme inzet”. Dat onderschrijft de gemeente. Er wordt niet voor niets veel inzet op gepleegd. De omgevingsvisie beschrijft dit ook op diverse plaatsen. Indiener is van mening dat de gemeente dat in de omgevingsvisie onvoldoende ingaat op de inspanningen die nodig zijn om een aardgasloze gebouwde omgeving te realiseren. De omgevingsvisie is daarvoor wat ons betreft niet de juiste plaats. In een warmteprogramma wordt dit uitgewerkt.
- f. Indiener is van mening dat in de omgevingsvisie te weinig aandacht besteed wordt aan grootschalige duurzame opwek en de positieve effecten hiervan. – zie ook antwoord b en c. Indiener vraagt aandacht voor de lokale participatie in de energie-opwek. Participatie is hierbij uiteraard gewenst, dat wordt tzt meegenomen bij het beleidskader grootschalige opwek duurzame energie.
- g. Warmte wordt door de indiener gezien als een witte vlek in de omgevingsvisie. De invulling van de warmte-opgave vindt plaats in het op te stellen warmteprogramma en de hiervoor te kiezen energiemix vloeit voort uit de routeplanner klimaatneutraliteit.
- h. Onder de overige opmerkingen geeft indiener aan dat de omgevingsvisie geen rekening houdt met nieuwe ontwikkelingen en dat daardoor hierop in de gemeente niet kan worden ingezet. In de omgevingsvisie worden met name ontwikkelingen besproken die hoogstwaarschijnlijk een impact op de ruimtelijke omgeving gaan hebben. Het niet noemen van een bepaalde ontwikkeling wil niet zeggen dat daarmee de ontwikkeling wordt uitgesloten. Indiener geeft daarnaast aan dat het perspectief op bio-based bouwen ontbreekt. Hoewel de term “biobased bouwen” ontbreekt, wil dat niet zeggen dat er geen aandacht voor het thema is. In de omgevingsvisie hanteren we de term circulair bouwen. Dat verwoorden we op pagina 21 als volgt: “We stimuleren toekomstbestendige bouw, waarbij we inzetten op flexibele en levensloopgeschikte woningen die makkelijk aan te passen zijn. We zetten in op circulair materiaalgebruik en natuurinclusief en klimaatbestendig ontwerpen, bouwen, renoveren en verbouwen en herstructureren van woonwijken en openbare ruimte. “ Hieraan zullen wij toevoegen: “en dus zoveel mogelijk bio-based”.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

Op pagina 21 toevoegen: “en dus zoveel mogelijk bio-based”

3.66. Zienswijze indiener 66

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23 en schaarst zich achter de zienswijze van de vier. Indiener kaart nog expliciet de gevolgen voor de volksgezondheid aan. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23..

3.67. Zienswijze indiener 67

Indiener deelt mee de zienswijzen 23 van “De Vier” en zienswijze 63 te onderschrijven en hoopt dat de waarde wordt gehecht aan deze zienswijzen die zij verdienen.

Zie voor reactie de reacties op de zienswijzen 23 en 63. Ook verwijzen wij naar hoofdstuk 2, beschouwing op de zienswijzen.

3.68. Zienswijze indiener 68

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.69. Zienswijze indiener 69

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.70. Zienswijze indiener 70

Indiener schaart zich achter de zienswijze 23 (van De Vier) en voegt daaraan toe enige hoop te putten uit de volgende zin in de omgevingsvisie: ‘Nabij kwetsbare natuurgebieden zijn we terughoudend met het toevoegen van nieuwe functies’ (p. 23). Volgens indiener zijn er plannen voor het toevoegen van nieuwe functies op de locatie van de kartbaan / Adventure Eefde.

Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar de Hoofdstuk 2 en zienswijze 23.

3.71. Zienswijze indiener 71

Indiener schaart zich achter de zienswijze 23 (van De Vier) en voegt daaraan toe:

- verbaasd te zijn dat, ondanks de input op de meedenkavond, over de kartbaan niets wordt vermeld in de omgevingsvisie.
 - Indiener woont al vanaf 1989 in de buurt van de kartbaan, maar de laatste jaren is het echt veel heftiger geworden met de komst van een nieuwe eigenaar.
 - De Gorsselse heide is geen aftands militair oefenterrein meer, maar een hoogwaardig natuurgebied dat recentelijk is hersteld.
- Verplaats de kartbaan naar een industrieterrein

Zienswijze heeft met de toevoegingen dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de uitgebreidere samenvatting als de reactie verwijzen wij naar zienswijze 23 en naar hoofdstuk 2.4.

3.72. Zienswijze indiener 72

Samenvatting zienswijze

Zienswijze is ingediend door Belangenvereniging Beschermd Stadsgezicht Berkeloord (BBSB)

De Belangenvereniging Beschermd Stadsgezicht Berkeloord (BBSB) heeft vanaf de eerste bijeenkomst ‘Uitgangspunten Omgevingsvisie’ op 12 november 2019 in Laren zich als vereniging actief ingezet om aandacht te vragen voor het beschermd stadsgezicht en monumenten in het bijzonder. De BBSB heeft de notitie ‘Kernwaarden beschermd stadsgezicht Berkeloord’ opgesteld en na een eerdere consultatie aangeleverd.

Beschermd stadsgezicht en monumenten

- a. Tot teleurstelling leest de BBSB in de omgevingsvisie niets over het beschermd stadsgezicht of monumenten. Hoe gaan we het beschermd stadsgezicht en de monumenten instandhouden? Wij vragen u in de omgevingsvisie hier uw visie in te beschrijven, dit is van groot belang voor het behoud van ons beschermd stadsgezicht.

b. Hoe denken we de toekomstige warmtebehoefte te realiseren?

Reactie:

- a. De gemeente Lochem erkent het belang van de instandhouding van het gebouwde cultureel erfgoed, waaronder het beschermd stadsgezicht Berkeloord. Dit is onder andere verwoord in hoofdstuk 5.2, onder d. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op de wijze waarop we hier invulling aan gaan geven.
Het beschermd stadsgezicht wordt niet expliciet genoemd, maar is onderdeel van het bestaande erfgoed. Hoe we dat gaan doen is onderdeel van het op te stellen erfgoed beleid (H6))
Om recht te doen aan de waarde van het beschermd stadsgezicht wordt dit benoemd in bijlage 3 bij kenmerken en kwaliteiten van de stad Lochem. Zie reactie zienswijze 15.
- b. De vraag hoe we de toekomstige warmtebehoefte gaan realiseren moet beantwoord worden in de routeplanner naar klimaatneutraliteit en de energievisie die wordt opgesteld. De Transitievisie Warmte wordt met de komst van de omgevingswet vervangen door Warmteprogramma's. De omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen vandaar dat op de verduurzaming van de warmtevraag niet verder wordt ingegaan.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.

In bijlage 3 wordt het beschermd stadsgezicht genoemd (Zie ook zienswijze 15).

3.73. Zienswijze indiener 73

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.74. Zienswijze indiener 74

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.75. Zienswijze indiener 75

Zienswijze in ingediend door Tennet

Samenvatting zienswijze

Indiener Tennet vraagt aandacht voor de op het grondgebied van de gemeente Lochem aanwezige infrastructuur. Het gaat hierbij om de bovengrondse en ondergrondse hoogspanningsverbindingen, en het onderstation in Lochem die in eigendom en beheer zijn van Tennet. De genoemde vitale infrastructuur moet in de omgevingsvisie een gepaste bescherming krijgen. Meer specifiek vraagt Tennet

- a. De ruimtelijke functie is niet doorvertaald op de verbeelding van bijvoorbeeld de Natuurkaart Lochem (p.22) de Visiekaart Lochem 'Krachtig en in balans' (p. 31) of de Deelgebiedenkaart Lochem (p. 45) Met name bij de relatief grootschalige hoogspanningsinfrastructuur kan het waardevol zijn het bestaande en eventuele toekomstig ruimtebeslag op te nemen.
- b. Er is ruimte nodig voor het steeds meer onder druk komen van de bestaande infrastructuur. Graag het gewenste ruimtebeslag opnemen in de visie.
- c. Tennet blijft graag in gesprek over de ontwikkelingen in de buurt van de bestaande hoogspanningsinfrastructuur.
- d. Voor het toestaan van zonnepanelen/-parken nabij het hoogspanningsnet is het van belang dat binnen de belemmerde strook aanvullende voorwaarden door Tennet moeten worden gesteld.
- e. Indien windturbines in de omgeving van hoogspanningsvoorzieningen worden gepland dient rekening gehouden te worden met veiligheidsafstanden uit het Handboek Risicozonering Windturbines. Ook voor kleinschalige windturbines op eigen erf geldt een veiligheidsafstand.
- f. Vernatting van gebieden mag geen gevolgen hebben voor de fundering van onze hoogspanningsinfrastructuur. Bij een verandering van het huidige peil met meer of minder dan 20 cm moet onderbouwd worden welke effecten dit heeft.
- g. Er moet aandacht besteed aan diepwortelende of hoogopschietende begroeiing in de omgeving van bovengrondse hoogspanningsvoorzieningen.

- h. Tennet wijst voor het opstellen van het omgevingsplan op de staalkaart “Elektriciteit en gas in het omgevingsplan”.

Reactie:

- a. De omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Hoewel de hoogspanningsinfrastructuur de gemeente Lochem op meerdere plaatsen doorsnijdt, achten wij het niet noodzakelijk om deze specifiek op de visiekaart op te nemen. Op de natuurkaart zijn de bestaande en nieuwe natuurgebieden opgenomen. Deelgebiedenkaart gaat over kwaliteiten en kansen.
- b. In de visie is opgenomen dat energietransitie ruimte vraagt. Hier hoort ook uitbreiding bij van zowel het ondergrondse als bovengrondse elektriciteitsnetwerk.
- c. In ons huidige omgevingsplan, voorheen bestemmingsplan, zijn de hoogspanningsleidingen met bijbehorende beschermingszones opgenomen (regels en verbeelding). Initiatieven worden nog steeds getoetst aan deze regels. Pas als een initiatief niet past wordt gekeken of het wel past binnen de ambities van de omgevingsvisie. Ook wij blijven graag in gesprek, als ontwikkelingen plaatsvinden in de buurt van hoogspanningsleidingen. Ook bij het opstellen van een nieuw omgevingsplan zullen we actuele zaken en belemmeringen van het hoogspanningsnet meenemen.
- d. Ook dit gaat over concrete voorwaarden. Dat is een dieper detailniveau dan waar onze visie op hoofdlijnen over gaat.
- e. Zie antwoord onder c en d
- f. Zie antwoord onder c en d
- g. Zie antwoord onder c en d
- h. Zie antwoord onder c en d.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.76. Zienswijze indiener 76

Zienswijze ingediend door de Stichting behoud Dorpskarakter Eefde

Samenvatting zienswijze

De stichting Behoud Dorpskarakter Eefde vraagt zich af of de gemeente het dorpskarakter van Eefde wel ziet en apprecieert en oog heeft voor de kwaliteit van zowel de fysieke en niet fysieke leefomgeving. Indiener is van mening dat participatie en belangenafweging bij ruimtelijke initiatieven beter moeten worden geborgd en dat de gemeente geen visie heeft op participatie.

Reactie:

De gemeente Lochem is zich zeer bewust van het waardevolle dorpskarakter van Eefde. In de omgevingsvisie is het hebben van leefbare (dorps)kernen dan ook één van de hoofddoelstellingen. En dat is onlosmakelijk verbonden met het dorpskarakter en de landelijke groene omgeving. Voor leefbare kernen zijn ook voorzieningen nodig die passen bij de schaal van de kern. En om het door de stichting genoemde “Naoberschap” in stand te kunnen houden, is ook een divers samengestelde groep van dorpsbewoners gewenst.

Een groeiende wereldbevolking, gekoppeld aan de ambitie van de gemeente om juist ook de voorzieningen in onze kernen in stand te houden die zo belangrijk zijn voor de leefbaarheid, gecombineerd met ook grote belangen in het buitengebied voor natuur en landbouw, maakt dat ook in de verschillende kernen woningbouw zal moeten plaatsvinden.

- De stichting stelt terecht dat de doelstellingen en visie weinig gedetailleerd zijn. Daar is de omgevingsvisie ook niet voor bedoeld. In de visie zijn al op hoofdlijnen de kwaliteiten per dorpskern opgenomen. Het op stellen van kwaliteitskaarten per kern zou prima kunnen passen in een op te stellen uitvoeringsprogramma of nadere gebiedsvisie.
- Het is de omgevingswet die verlangt dat gemeenten een visie op hoofdlijnen voor de fysieke leefomgeving opstelt. Dit uiteraard naast uiteraard allerlei visies met betrekking tot de niet-fysieke leefomgeving.
- De indiener stelt terecht dat het goed kunnen participeren in processen die bepalend zijn voor de inrichting en/of het gebruik van de fysieke leefomgeving, cruciaal is. In algemene zin is hier ook iets over opgenomen in de omgevingsvisie. Dit aspect is echter zo belangrijk, dat er recent een separatie nota participatie is vastgesteld. Ook in overige wetten en juridische uitspraken is

bepaald op welke wijze participatie bij verschillende processen moet plaatsvinden. Het in de visie opnemen van de zin “ter bescherming van de kwaliteit van de leefomgeving van de inwoners moet er steeds een adequate belangenafweging worden gemaakt bij elk initiatief”. Hoewel er geen bezwaar bestaat tegen het opnemen van een dergelijke zin, voegt het niets toe aan de wettelijk taak die een gemeente hier al in heeft. Helaas blijkt echter dat er vaak zoveel (tegengestelde) belangen kunnen bestaan, dat er een rechter aan te pas moet komen om te bepalen of de belangenafweging adequaat heeft plaatsgevonden.

- Als gemeente streven wij eenzelfde zorgvuldige procedure na als de indiener van de zienswijzen b.t. de besluitvorming van initiatieven die belanden op een “intake-“respectievelijk “omgevingstafel”. Daarbij hebben wij echter ook rekening te houden met wijzigingen in het Ruimtelijk Ordeningsrecht die de wetgever met aannemen van de omgevingswet heeft bepaald. Het aannemen van een “ja-mits” houding, het verleggen van een groot deel van het participatieproces naar initiatiefnemers en het verkorten van de proceduretijd horen daarbij.
- De omgevingsvisie is geen juridisch instrument. Het daarin opnemen welke plannen door het college van B&W- en welke door de gemeenteraad- moeten worden vastgesteld, is deels wettelijk bepaald en wordt deels door de gemeenteraad bij separate besluitvorming bepaald. O.a. in welke gevallen de gemeenteraad gebruik wil maken van de mogelijkheid een bindend advies uit te brengen m.b.t. bepaalde voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen.
- In de gemeentewet is opgenomen wanneer het college van B&W het bevoegde gezag is. In die gevallen is zij ook bevoegd maatwerk-beslissingen te nemen voor zover deze bevoegdheid niet door de wet of waar mogelijk door gemeenteraad is ingeperkt. De omgevingsvisie is daar niet het juiste middel voor.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.77. Zienswijze indiener 77

Samenvatting zienswijze

- a. Stichting Marke Lochem (SML) stelt dat de omgevingsvisie duidelijke, herkenbare, toekomstgerichte keuzes moet maken. De ontwerp-omgevingsvisie heeft een strekking van ‘meer’ en ‘minder’ en dat betekent een algemene koers die nog alle kanten op kan. Indiener verwacht dat voor de verschillende onderdelen in de visie duidelijk wordt in welke mate de gemeente meer verantwoordelijk is voor en/of rollen toenemende regie, coördinatie, anticipatie, stimulatie handhaving. Daar horen natuurlijk ook indicaties over de inzet van middelen bij. In de huidige conceptversie blijft dat te vaak in het midden.
- b. SML constateert dat in de visie de term biodiversiteit veel voorkomt in verschillende contexten, maar dat dit uit de visiekaart niet naar voren komt. Hierop zijn te weinig dan een handvol locaties met “extra inzet voor versterking biodiversiteit” ingetekend. Uit de nota “Basiskwaliteit en Biodiversiteit Landschap” blijkt dat delen van de gemeente de waarden “matig” en “slecht” hebben. Zoals de naam al zegt is basiskwaliteit de basis, de ondergrens. Wij pleiten er daarom voor in de hele gemeente als ambitie op te nemen dat wordt ingezet op verbeter ‘slecht’ naar ‘matig’ en ‘matig’ naar ‘goed’ Dat sluit dan ook aan bij de wens van ondernemers in het landelijk gebied die hun bijdrage aan natuurinclusieve activiteiten willen vergroten. De gemeente heeft de perfecte rol om dit te faciliteren.
- c. Een koers “Kansen benutten voor vergroten van biodiversiteit” volgens het biodiversiteitsplan “Lochem natuurlijk”, vraagt op zijn minst een actievere strategie in de richting “Kansen ‘creëren’ en benutten...”. Bij elke ruimtelijke ontwikkeling zou expliciet duidelijk gemaakt moeten worden hoe en in welke mate hierdoor verbetering van biodiversiteit plaatsvindt.
- d. SML geeft aan dat de kwaliteit van het streekeigen landschap, de natuur en de biodiversiteit door allerlei ontwikkelingen in de laatste decennia ook in Lochem fors is verslechterd. De ecosystemen, waar wij een onderdeel van zijn, vragen daarom veel meer dan ‘handhaven’ of ‘niet verslechteren’. Uit dezelfde nota “Basiskwaliteit Biodiversiteit en Landschap” blijkt dat een groot deel in de gemeente de klasse ‘goed’ scoort. Dat klinkt uitstekend, maar wil niet zeggen dat handhaven hiervan weinig inspanning vraagt.
- e. SML roept de gemeente op om in het belang van de gezondheid en het welzijn van de bewoners, maar ook voor de biodiversiteit in iedere wijk het openbaar groen te hervormen zodat dit zorgt voor minder wateroverlast, verkoeling in de zomer, groene recreatieruimte, ruimte voor planten en

dieren. Het nijpend tekort aan speelruimte voor opgroeiende kinderen kan hierbij meteen worden opgelost.

- f. SML roept op groene ruimte binnen bestaande kernen niet te verstenen (inbreiden), maar deze op zijn minst handhaven en zoveel mogelijk uit te breiden voor klimaat- en natuurinclusief wonen. Klimaatinclusief (her)bouwen is daar een onderdeel van.
- g. SML vindt dat bij inrichting van (woningbouw)uitbreidingslocaties de volgende uitgangspunten moeten gelden:
 - Water en Bodem sturend;
 - Klimaatadaptief en natuurinclusief wonen;
 - Integratie van nieuwe woonvormen voor alle bewonerscategorieën. Wonen in natuur is niet meer een privilege voor hogere inkomens;
 - Openbare ruimte ingericht en beheerd als biotopen van streekeigen flora en fauna.

Reactie:

- a. Tijdens het opstellen en uitwerken van de programma's en plannen wordt concrete invulling gegeven aan hoe de opgaven en ambities uit de Omgevingsvisie vertaald worden naar de ruimtelijk inpassing. Dit gebeurt in overleg en participatie. De gemeente gaat ervan uit dat op deze manier een goede balans gevonden kan worden tussen de ruimtelijke vragen van opgaven en ambities. De financiële haalbaarheid en de rol die de gemeente hierbij wil hanteren kan ook pas uitgewerkt worden op het moment dat uitvoerings- en gebiedsprogramma's wat concreter zijn.
- b. In de omgevingsvisie staat dat de gemeente verantwoordelijkheid wil nemen om samen met inwoners en organisaties te zorgen voor plant en dier en wordt het belang van biodiversiteit aangegeven. We streven naar een versterking van de biodiversiteit in de hele gemeente, in zowel agrarisch gebied en natuurgebieden als in de kernen. We geven extra prioriteit aan gebieden die volgens de "basiskwaliteit landschap" en de "basiskwaliteit natuur" extra aandacht verdienen doordat ze matig of slecht zijn beoordeeld (p.23). Op de visiekaart zijn deze aangegeven met asterisken (legenda-eenheden "extra inzet biodiversiteit" en "extra inzet biodiversiteit en landschap"). Waarbij de asterisken het centrum van een groter gebied aanduiden.
- c. Hoe en in welke mate wij verbetering van biodiversiteit willen realiseren bij ruimtelijke ontwikkelingen in zowel het buitengebied als in de kernen zal worden uitgewerkt in een nog op te stellen (uitvoerings)programma buitengebied en het omgevingsplan. De ambities en uitgangspunten van de omgevingsvisie en het biodiversiteitsplan zijn daarvoor het vertrekpunt.
- d. Naast verbeteren en versterken wordt in de omgevingsvisie ook ingezet op behoud van landschap en biodiversiteit en bescherming van natuur(gebieden). Bij behoud en bescherming hoort uiteraard ook handhaving. De gemeente is het met SML eens dat dit inspanning vraagt.
- e. Zienswijze heeft vooral betrekking op uitvoering. Klimaatadaptieve leefomgeving: In het Klimaatadaptatieplan Lochem zijn uitgangspunten voor de groene leefomgeving benoemd, waaronder de streefpercentages van groen in een wijk. In regioverband Achterhoek wordt nu gewerkt aan een regionale maatlat klimaatadaptieve groene gebouwde omgeving. Gemeente Lochem is reeds jaren bezig om bij herinrichtingen, (ondergrondse) infrastructurele renovaties en (weg-/straat-)reconstructies in bestaand bebouwd gebied, regenwater te infiltreren en meer te vergroenen. Op basis van de klimaatstresstesten is, samen met de vele lokale gebiedsstakeholders, de aanpak van de voorkomende knelpunten geprioriteerd. Zo worden bijv. hittestress-eilanden waar kwetsbare (bevolkings-)groepen verblijven de komende jaren extra vergroend.
In het biodiversiteitsplan "Lochem natuurlijk" hebben we afgesproken dat biodiversiteit onderdeel wordt van de uitvoering van het Klimaatadaptatieplan. Verder is daarin opgenomen dat inrichting en beheer van openbaar groen op een ecologische manier wordt uitgebreid.
- f. Bij inbreiden is in de visie expliciet genoemd, dat we hierbij groene ruimten moeten behouden. Ook met het oog op een goed woon- en leefklimaat.
- g. Bij de uitwerking van de woningbouwlocaties worden deze aspecten uiteraard meegenomen. Deze uitgangspunten zijn opgenomen in het klimaatadaptatieplan en biodiversiteitsplan.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.78. Zienswijze indiener 78

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.79. Zienswijze indiener 79

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.80. Zienswijze indiener 80

Zienswijze ingediend door gemeente Zutphen

Samenvatting zienswijze

De gemeente Zutphen vraagt aandacht voor een aantal vraagstukken die over de gemeentegrenzen doorlopen.

- a. Een goede inbedding van de doorfietsroutes langs de N348, omdat deze route dagelijks door vele fietsers wordt gebruikt.
- b. Ten aanzien van de Berkel, is een goede afstemming van de opgaven in het landelijk gebied wenselijk.
- c. Rondom de kern Eefde zien we aan weerszijden van de gemeentegrens diverse ontwikkelingen, zowel in uw ontwerp-omgevingsvisie als in de verkenningen voor de omgevingsvisie van Zutphen. Het is wenselijk om deze ontwikkelingen in samenhang met elkaar te onderzoeken, waarbij de doorkijk naar de lange termijn (2040 en verder) en de regionale opgaven meegenomen kunnen worden

Gemeente Zutphen ziet kansen om grensontkennend samen te werken aan ruimtelijke opgaven

Reactie:

- a. De fietsroute tussen Zutphen en Deventer die langs de kernen Epse/ Gorssel en Eefde gaat vinden we net als de gemeente Zutphen een hele belangrijk fietsverbinding. We hebben deze dan ook opgenomen als (veilige) fietsverbinding tussen de kernen op de visiekaart Lochem (p.31.). Om het belang van deze fietsroute te benadrukken benoemen we de doorfietsroute Zutphen-Deventer expliciet als een van de te verbeteren routes binnen het fietsnetwerk in 5.6 c.
- b. Ook de gemeente Lochem vindt een goede afstemming van de opgaven in het landelijk gebied met buurgemeenten wenselijk en ziet hierbij net als Zutphen kansen in het grensontkennend samenwerken.
- c. Ook vanuit onze kant is, bij de ambtelijke bespreking van beide ontwerpen, eenzelfde wenselijkheid uitgesproken. Temeer daar in uw verkenningen ideeën voor uitbreiding van bedrijventerrein zijn opgenomen. Ook bij de regionale verkenningen voor de (stedelijke) ontwikkeling van de regio Stedendriehoek, zal goed moeten worden gekeken naar de belangen van in dit geval de kern Eefde. Wij hechten aan de op onze visiekaart ook expliciet benoemde groene bufferzone.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

Om het belang van deze fietsroute te benadrukken benoemen we de doorfietsroute Zutphen-Deventer expliciet als een van de te verbeteren routes binnen het fietsnetwerk in 5.6 c.

3.81. Zienswijze indiener 81

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23..

3.82. Zienswijze indiener 82

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.83. Zienswijze indiener 83

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan dat Lochem een plezierige gemeente is om in te wonen vanwege het groen, de ruimte en laagdrempelig contact met de gemeente.

Indiener vraagt aandacht voor:

- voor geluidsoverlast door vliegverkeer (uitbreiding Lelystad), windturbines en landbouwactiviteiten;
- een toename van kleine gebouwen/huisjes in het bos;
- een apotheek of huisarts in Harfsen;
- een duidelijk fiets- of voetgangerspad zou prettig zijn, in Harfsen is dat vaak onduidelijk. Hou hier rekening mee bij uitbreidingsplannen.
- oude vervallen panden die leeg staan in het centrum;
- slecht openbaar vervoer.

Reactie:

Fijn dat u Lochem een plezierige gemeente vindt om te wonen.

Dit zijn aspecten die niet in de omgevingsvisie zijn opgenomen, maar in concrete inrichtingsplannen of het omgevingsplan worden meegenomen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.84. Zienswijze indiener 84

Indiener schaarst zich achter de zienswijze 23 (van De Vier) en voegt daaraan toe de grote impact die de kartbaan heeft op gebruik en verblijf en verhuur van zijn recreatiewoning.

Zienswijze heeft met de toevoegingen dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de uitgebreidere samenvatting als de reactie verwijzen wij naar zienswijze 23 en naar hoofdstuk 2.4.

3.85. Zienswijze indiener 85

Samenvatting zienswijze

- In de omgevingsvisie wordt volkomen terecht benoemd dat het van belang is in Harfsen relatief veel kleinere en betaalbare woningen te bouwen. Het bestuur van Plaatselijk Belang heeft daarom bij herhaling de voorkeur uitgesproken als eerste te beginnen met het ontwikkelen van de locatie Reevertweg-oost (locatie 3). Deze locatie heeft onze voorkeur vanwege de volgende criteria:
 - Natuur en landschap: locatie is nu bouwland doorgaans begroeit met metershoge mais.
 - Verkeer: de locatie ligt aan een goed begaanbare weg en is ook tijdens de bouw goed bereikbaar.
 - Maatschappelijke haalbaarheid: tegen deze locatie leven in het dorp minder bezwaren dan tegen de andere locaties.
 - Financiële haalbaarheid: grondeigenaar heeft niet louter financiële drijfveren en de locatie leent zich voor relatief beperkte en gemakkelijk aan te leggen infrastructuur.
 - Mogelijkheid relatief snelle realisatie: er liggen al voorontwerpen klaar, die met enkele aanpassingen volgens ons aan de wensen voldoen.
- In de OER (pag.106) wordt gesuggereerd dat de locatie Reevertweg-oost wordt omringd door vochtige heide en soortenrijke vennen, maar iedereen die het gebied kent, weet, dat die enkele kilometers naar het zuidwesten liggen (nl. de Gorsselse Heide).
- Het bestuur van plaatselijk belang is voorstander van snelle woningbouw in Harfsen vanwege het feit dat jaarlijks een aantal van onze jongeren het dorp verlaten. Ook ouderen kunnen op dit moment niet doorstromen naar kleinere woningen. Snel en slagvaardig bouwen is daarom belangrijk. Wij pleiten voor een volgorde waarbij Reevertweg-oost als eerste wordt ontwikkeld.

Reactie:

- Het is goed te vernemen dat plaatselijk belang Harfsen potenties ziet in deze locatie. Reevertweg oost is dan ook een van de drie locaties die in beeld zijn voor woningbouw in Harfsen. De Mogelijkheden om tot uitvoering over te gaan is van meerder factoren afhankelijk. Draagvlak bij omwonenden/ belanghebbenden, is daarbij een belangrijke factor.
- Het gebied Reevertweg-oost wordt aan beide zijden begrensd door het Gelders Natuur Netwerk. Dit gebied maakt deel uit van een groter geheel dat in verbinding staat met de Gorsselse Heide. In de OER worden enkele aandachtspunten voor de verdere uitwerking van locatie 3 (Reevertweg-Oost) benoemd. Het gaat hier om een opsomming van een aantal kernkwaliteiten (natuur en landschap) van deelgebied Gorsselse Heide – Harfsen. Dit is één van de vele deelgebieden die in de provinciale omgevingsverordening zijn begrensd en beschreven. Het gaat hier dus om

provinciale regelgeving. Deze bepaalt dat bij nieuwe ontwikkelingen waarvoor een zogenaamde Omgevingsvergunning voor een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit nodig is (voorheen een bestemmingsplan wijzing of een afwijking van het bestemmingsplan), de kernkwaliteiten op z'n minst behouden moeten blijven. Dit geldt alleen binnen de begrenzing Groen Ontwikkelingszone. Overigens geldt vanuit de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) voor heel Nederland dat altijd onderzocht moet worden of een ontwikkeling of activiteit mogelijk een negatief effect kan hebben op beschermde soorten planten en dieren.

Welke natuurwaarden de gemeente wenselijk vindt op deze locatie (of elders) is nu nog nergens omschreven. Deze informatie is ook te gedetailleerd voor een visie op hoofdlijnen, die de omgevingsvisie moet zijn. Wel zijn in H. 5.2 de ambities voor natuur in 2040 beschreven, waaronder b) natuurgebieden zijn beschermd, versterkt en onderling verbonden en c) de biodiversiteit is verbeterd.

- c. Ook de gemeente heeft de ambitie om snel woningen te realiseren. Met als belangrijk aspect daarbij meer betaalbare woningen voor onder andere jongeren.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.86. Zienswijze indiener 86

Zienswijze ingediend door Stichting Beheer Landgoed de Kalenberg (BLK)

Samenvatting zienswijze

De Stichting Beheer Landgoed de Kalenberg (BLK) onderschrijft de ambitie die de omgevingsvisie uitstraalt en wil graag de volgende aandachtspunten meegeven.

- a. De circa 30 landgoederen worde in de omgevingsvisie slechts summier benoemd, terwijl ze van een dusdanige importantie en omvang zijn, dat ze een eigen zelfstandige positie in de visie zouden moeten krijgen. De landgoederen zijn zeer beeldbepalend voor het fraaie cultuurhistorische landschap en de recreatieve mogelijkheden. Ze zijn van een enorme betekenis voor de biodiversiteit en de recreatie.
- b. Bij 5.3 is aandacht voor de ondernemerspositie binnen de agrarische sector, maar ook daar zou aandacht voor de ondernemers binnen de landgoederen niet misstaan.
- c. In de analyse wordt gesteld dat de natuur in balans is, maar door de klimaatverandering staat de kwaliteit van de natuur al geruime tijd onder druk en zijn de negatieve gevolgen daarvan al zeer duidelijk in het landschap merkbaar. Bij 4.2 (knelpunten) zouden de klimaatgevolgen voor de kwaliteit van de natuur aandacht moeten krijgen.
- d. Landgoederen willen graag bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie betrokken worden.

Reactie:

- a. De gemeente erkent dat de vele landgoederen een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de ambities voor de natuur, het cultuurhistorische landschap en de mogelijkheden op het gebied van recreatie. Daarom zien we de landgoederen ook als een belangrijke partner in het verwezenlijken van die ambities. Bij de beschrijving van die ambities worden echter (bijna) nergens in de visie onze partners benoemd met wie we de ambities willen waarmaken. Daarvoor is de visie te veel op hoofdlijnen. Het is echter evident dat de gemeente haar ambities niet alleen kan realiseren. Op enkele plaatsen in de visie zullen we landgoederen benoemen, dat is in Hoofdstuk 2 op pagina 6, in hoofdstuk 4.1 bij de kwaliteiten en in paragraaf 5.2.b., waar wel ook enkele andere partners worden genoemd.
- b. In zijn algemeenheid bieden we ruimte aan ondernemen in het algemeen, zie paragraaf 5.3.b. In paragraaf 5.2.d is aandacht geschonken aan mogelijkheden voor economische dragers voor historische landgoederen. We hebben in paragraaf 5.2.b het woord landgoederen toegevoegd
- c. In de omgevingsvisie is geen sprake van een analyse waarin gesteld wordt dat de natuur in balans is. De gemeente is zich er zeer goed van bewust dat de toestand van de natuur bepaald niet gunstig is. Wel staat op meerdere plaatsen in de visie dat de natuur in 2040 in balans moet zijn met de andere functies in het buitengebied. Bij 4.2 (knelpunten) zullen we de klimaatgevolgen voor de kwaliteit van de natuur extra benoemen.
- d. We zien de landgoederen als een van de belangrijke partners bijvoorbeeld bij het opstellen van omgevingsprogramma's. Zie ook onder 5.2.b

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

We zullen de landgoederen nog een keer expliciet benoemen, dat is in Hoofdstuk 2 pagina 6, paragraaf 5.2.b., waar wel ook enkele andere partners worden genoemd. Ook zal in hoofdstuk 4.1 bij de kwaliteiten van Lochem de aanwezige landgoederen nog iets meer benadrukt worden.

3.87. Zienswijze indiener 87

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23.

3.88. Zienswijze indiener 88

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener vindt de toepassing van de OER op deze manier met accent op aanbevelingen als belangrijke randvoorwaarden bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie te beperkt en niet duidelijk qua doorslag in besluitvorming. Ook zijn bij het opstellen van de OER geen alternatieven onderzocht, waarom niet.
- b. In paragraaf 5.4 en 5.5 wordt een zorgplicht geschetst voor de leefomgeving en worden de principes van niet afwentelen en de vier milieubeginselen als leidende principes bij ruimtelijke ontwikkelingen gehanteerd. Indiener heeft deze houding is, zowel bij de gemeente als bij initiatiefnemers van windpark Papenslag tot nu toe ernstig gemist.
- c. Indiener geeft aan dat het belangrijk is om de acties die benoemd worden in 6.2 om te zetten in een concrete planning en uitvoering, opdat het programma buitengebied en het opstellen van een omgevingsplan niet pas besluiten krijgen in 2032.
- d. Er is geen reactienota NRD door de indieners van de zienswijzen NRD van u ontvangen en daarmee is het voor de indieners van deze zienswijzen een (te) lastige puzzel te achterhalen waar en hoe precies de aandachtspunten zijn verwerkt.
- e. We missen in de Omgevingsvisie Lochem 2040 een beschrijving van wat er met de OER en de daarin opgenomen aanbevelingen is gedaan om tot deze Omgevingsvisie te komen.
- f. De indicatoren van de OER zijn te abstract. Een goede milieu-effectrapportage vraagt naar onze mening meer detail als het om concrete besluitvorming ruimtelijke ingrepen in onze leefomgeving gaat.
- g. Wij willen hiermee aangeven dat de Omgevingsvisie Lochem 2040, zoals de OER ook al deels aangeeft, in de uitwerkingen alsnog serieus nader onderzoek moet krijgen op effecten op de leefomgeving, met name effecten op natuur en gezondheid omwonenden.
- h. Indiener verzoekt om transparante, duidelijke en eerlijke vervolgstappen in het ontwikkelen van een beleidskader grootschalig wind en behandeling van (soms speculatieve) initiatieven op dit vlak.
- i. Indieners bepleiten hier opnieuw dat initiatieven grootschalig wind in Lochem ook getoetst en gewogen worden op effecten op nabijgelegen gevoelige waarden (mens en dier) in Overijssel, zoals woningen en nabijgelegen Natura 2000-gebieden in Overijssel.
- j. wij willen benadrukken dat de gemeente uitspreekt het principe 'niet afwentelen' en de vier milieubeginselen te hanteren voor het verbinden van de verschillende opgaven naar Lochem 2040. En we vragen dit dan dus ook toe te passen bij de nader te bepalen aanpak grootschalige duurzame energie opwek, conform de aanbeveling (2e bullit pag. 90) OER.

Reactie:

- a. In de Omgevingseffectrapportage worden de milieueffecten van de keuzes die gemaakt (kunnen) worden in de Omgevingsvisie inzichtelijk gemaakt. Daarbij komen diverse effecten uit onze samenleving naar voren. Het OER en de omgevingsvisie zijn parallel aan elkaar opgesteld. In het OER zijn de onderlinge synergie en strijdigheden van de in de concept-omgevingsvisie opgenomen ambities onderzocht. Dit heeft niet geleid tot aanpassing van de ambities. Voor wat betreft de ambitie om te groeien naar 40.000 inwoners zijn drie scenario's getoetst om inzichtelijk te maken wat dit voor onze gemeente kan betekenen. Veel aanbevelingen in het OER hebben betrekking op de verdere uitwerking van de omgevingsvisie. De aanbevelingen uit het OER zullen, samen met het nog te ontvangen advies van de commissie MER, bij de verdere uitwerking worden betrokken.

- b. Deze milieubeginselen zijn expliciet vermeld in de omgevingswet die sinds januari van kracht is en zullen worden toegepast bij nieuwe initiatieven, zoals ook in de visie is vermeld.
- c. Daar zijn we het mee eens.
- d. Er is inderdaad geen aparte zienswijzennota opgesteld. De zienswijzen zijn meegenomen bij de uitwerking van het omgevingseffectrapport. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau is de aankondiging van een MER of OER procedure. Hierin wordt aangegeven waarom een OER wordt opgesteld en op welke onderdelen van de omgevingsvisie. Een aantal zienswijzen had niet direct betrekking op de reikwijdte en het detailniveau van de het aangekondigde onderzoek.
- e. Zie a.
- f. Het gaat om een Omgevingseffectrapport voor een omgevingsvisie, dat is van een ander abstractieniveau dan een MER voor een concreet project of initiatief.
- g. Bij de uitwerking van de visie zullen we integraal alle aspecten en belangen van de leefomgeving afwegen.
- h. Het zou vreemd zijn als een gemeente bij het opstellen van een beleidskader niet streeft naar maximale transparantie en duidelijke en eerlijke vervolgstappen.
- i. Deze zienswijze heeft betrekking op de uitvoering t.z.t. van eventueel te maken keuzes m.b.t. grootschalige energie-opwek.
- j. Zie i.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.89. Zienswijze indiener 89

Zienswijze ingediend door Stichting Natuur en de Graafschap (SNG)

Samenvatting zienswijze

- a. SNG doet een oproep om bestuurlijk meer de regierol te pakken, actiever, doelgerichter en krachtiger.
 - Over de jaren zijn karakteristieke landschapselementen en -structuren verdwenen. Dit ondanks gemeentelijk landschapsbeleid. Indiener vraagt meer aandacht voor . Het in alle relevant, gemeentelijke beleidsplannen beoogd herstel van karakteristieke landschapselementen en - structuren komt nauwelijks van de grond. Het moet dus anders. Het gemeentebestuur moet haar rol als maker en uitvoerder van beleid gericht op landschapsherstel meer doelgericht, actiever en krachtiger uitvoeren en toepassen dan voorheen. Meer initiatief en regie nemen en niet alleen overlaten aan initiatieven van 'derden': bewoners, initiatiefnemers, vrijwilligers e.a.
 - Op basis van autonome overheidsverantwoordelijkheid, óók de uitvoering van de bestaande landschapsontwikkelingsvisie en biodiversiteitsplan coöperatief ter hand te nemen en daarbij ook de regie te pakken.
- b. Wij geven het bestuur in overweging, te kiezen voor het principe: 'nee, tenzij' i.p.v. 'ja, mits'. Dit klinkt 'onvriendelijker' maar brengt het bestuur als vergunningverlener in een sterkere positie bij compensaties met 'zachte' t.o.v. 'hardere waarden'.
- c. Indieners stelt dat bij alle bewonersonderzoeken en meedenksessies in het proces van totstandkoming van deze visie het thema herstel van natuur, landschap en biodiversiteit steeds hoog scoorde. Die roep vanuit de gemeenschap moet o.i. in de Omgevingsvisie tot uitdrukking komen.
- d. SNG constateert dat de gemeente haar ambities in samenhang wil realiseren (p.18). Maar door versterking van natuur en landschap alleen te koppelen aan de realisatie van andere ambities komt er te weinig van terecht. Herstel van samenhangende landschapsstructuren door de hele gemeente moet ook op een zichzelf stand doel zijn. Dat is noodzakelijk om de beoogde kwaliteit van landschap en biodiversiteit te realiseren. Dat herstel gaat ook boeren helpen bij hun uitdaging om meer natuur & milieu vriendelijker te boeren.
- e. SNG constateert dat op de Visiekaart (p. 31) in lichtgroen is weergegeven: 'Landbouw in balans met bodem, water en landschap' en vraagt zich af hoe die balans er uit ziet? Hoe komt die tot stand en wie moet wat doen?
- f. SNG wil dat ten behoeve van het omgevingsplan en -programma de gemeente beter inzichtelijk maakt wat haar landschapsdoelen zijn. Ook omdat er middels de Omgevingswet 'veel ontwikkeling mogelijk gemaakt kan worden' (ja, mits) en het voor initiatiefnemers, omwonenden en buurtschappen duidelijk moet zijn welke landschapselementen of kwaliteiten op ontwikkellocaties

daadwerkelijk kunnen bijdragen aan de beoogde samenhangende natuur- en landschapskwaliteiten.

SNG stelt daarom voor om een nieuw gemeentelijk programma op te nemen waarin onder meer:

- wordt nagestreefd samenhang tot stand te brengen tussen landgoederen, natuur- en bosgebieden via kleinere bosjes, robuuste, streekeigen landschapselementen (groenblauwe dooradering) én nieuwe stapstenen (ontwikkellocaties) in cultuurlandschap;
 - beter wordt beschreven wat de kenmerkende en samenhangende landschapsstructuren zijn;
 - wordt uitgewerkt welke natuur- en landschapswaarden er te onderscheiden zijn en hoe dat gewogen wordt;
 - per landschapstype ruimtematen worden bepaald voor landschapselementen (bv. xx hectare elementen per 100 ha van een bepaald landschapstype)
 - per landschapstype handelingsperspectieven worden geboden voor bewoners / gebruikers worden beschreven
 - SNG is verder van mening dat in een nieuw gemeentelijk landschapsbeleid / -programma:
 - natuur en landschap binnen de begrenzing Nationaal Landschap (NL) 'de Graafschap' een hogere beschermde status moet krijgen dan buiten deze begrenzing;
 - er aandacht moet komen voor meer route-gebonden recreatiemogelijkheden om zo de toenemende recreatiedruk op de kwetsbare natuurgebieden te beperken (in samenhang met landschapsherstel in het cultuurlandschap).
- g. Tot verbazing van de SNG is het type kampenlandschap volledig van de kaart af; weggeschreven in de rubriek / teksten "in het broek en op de enk". Dit landschapstype, vaak in samenhang met beekdalen, is zeer karakteristiek voor kleinschalige landschappen op zandgronden en plaatselijk nog goed 'leesbaar'.

Reactie:

- a. Tijdens het opstellen en uitwerken van de programma's en plannen wordt concrete invulling gegeven aan hoe de opgaven en ambities uit de omgevingsvisie vertaald worden naar de ruimtelijk inpassing. Dit gebeurt in overleg, participatie en samenwerking. De gemeente gaat ervan uit dat op deze manier een goede balans gevonden kan worden tussen de ruimtelijke vragen van opgaven en ambities. De financiële haalbaarheid en de rol die de gemeente hierbij wil hanteren kan ook pas uitgewerkt worden op het moment dat uitvoerings- en gebiedsprogramma's wat concreter zijn.
- b. Ja, mits principe vloeit voort uit de vastgestelde omgevingswet.
- c. Wij zijn van mening dat we aan genoemde roep vanuit de gemeenschap tegemoet zijn gekomen door natuur, landschap en biodiversiteit voldoende plaats in de omgevingsvisie te bieden.
- d. Het is niet zo dat we onze ambitie om natuur en landschap te versterken alleen maar willen realiseren door koppeling met andere ambities. Wel zijn we van mening dat het maximaal benutten van koppelkansen en dus een geïntegreerde oplossing van verschillende opgaven het uitgangspunt van onze toekomstvisie moet zijn. Dat laat niet onverlet dat onze ambitie blijft om in de hele gemeente natuur en landschap te versterken.
- e. Wij hebben er in deze omgevingsvisie voor gekozen de hoofdlijn te beschrijven voor de inrichting en het gebruik van onze fysieke leefomgeving. Via een nog op te stellen integraal programma buitengebied zullen we meer duidelijkheid geven over hoe we invulling geven aan de ambitie landbouw in balans met bodem, water en landschap. Dit doen we op basis van de richting die wij in deze omgevingsvisie beschrijven, gekoppeld aan de beschreven kwaliteiten en ontwikkelperspectieven voor de verschillende (natuur)gebieden in onze gemeente.
- f. De gemeente moet uiterlijk in 2031 een omgevingsplan gereed hebben en is voornemens om de ambities en uitgangspunten van de omgevingsvisie verder uit te werken in omgevingsprogramma's, waaronder ook een integraal programma buitengebied. Het is vanzelfsprekend dat hiervoor eerst ook een actueel en helder, nieuw landschapsbeleid voor wordt opgesteld. Dat ook is afgestemd op de actuele opgaven voor het landelijk gebied, waaronder de landbouwtransitie, energietransitie, biodiversiteitsherstel en klimaat. De aanbevelingen van de SNG zullen hierbij ter overweging worden meegenomen.
- g. De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Zo is ook de beschrijving van de kenmerken en kwaliteiten er een op hoofdlijnen en is er gekozen voor een vereenvoudigde weergave van deelgebieden. Voor een nadere uitwerking van de omgevingsvisie in een Omgevingsplan en omgevingsprogramma's is het noodzakelijk dat er een actueel en helder, nieuw landschapsbeleid voor wordt opgesteld. Hierin zal de gangbare landschapstypering worden gebruikt en komt ook het kampenlandschap of oude hoevenlandschap weer terug. Dit is ook nodig om een duidelijk landschapsbeleid te kunnen formuleren.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.90. Zienswijze indiener 90

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 23. Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 en zienswijze 23..

3.91. Zienswijze indiener 91

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener wil in de visie graag teruglezen welke partijen nu reeds allemaal bijdragen (en kunnen bijdragen) aan biodiversiteitsherstel en vergroten vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Indiener denkt daarbij aan: bewoners van boerderijen met agrarische bestemming met grond en opstallen voor herbestemming (niet alleen stoppende boeren), alle burgers met grond en tuin, landgoederen, grondbeherende organisaties en agrarische ondernemingen die natuurinclusief, ecologisch en/of regeneratief boeren.
- b. Indiener merkt ook op dat inzetten op duurzaam voedsel van dichtbij niet wordt genoemd.

Reactie:

- a. De gemeente erkent dat alle door indiener genoemde partijen een wezenlijke bijdrage (kunnen) leveren aan biodiversiteitsherstel en vergroten vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarom zien we deze partijen ook als een belangrijke partner in het verwezenlijken van die ambities. Bij de beschrijving van die ambities worden echter (bijna) nergens in de visie onze partners benoemd met wie we de ambities willen waarmaken. Het is echter evident dat de gemeente haar ambities niet alleen kan realiseren. In paragraaf 5.2.b zullen we dit toevoegen. worden genoemd.
- b. Onder 5.3.a is dit aspect zeker wel genoemd (o.a. het Marke model).

Conclusie: Deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de visie.

In paragraaf 5.2b wordt toegevoegd dat landgoedeigenaren en grondeigenaren in brede zin een belangrijke rol kunnen vervullen bij biodiversiteitsherstel en leefbaarheid van het landelijk gebied.

3.92. Zienswijze indiener 92

Samenvatting zienswijze

De GGD Noord- en Oost Gelderland is van mening dat Gezondheidsbevordering voldoende terugkomt in de visie, er is nog wel aandacht nodig voor gezondheidsbescherming.

- a. In de visie komt op meerdere plekken terug dat ruimte wordt geboden aan uitbreiding van bedrijvigheid. Let hierbij op negatieve gezondheidseffecten. Door afstand aan te houden van overlastgevendende bedrijven tot gevoelige bestemmingen. Wij adviseren om dit als ambitie in de visie op te nemen. In het omgevingsplan kan dit verder worden uitgewerkt.
- b. Indiener vraagt aandacht voor negatieve gezondheidsaspecten bij schaalvergroting van agrarische bedrijven.
- c. Betrek de GGD (en VNOG) bij ruimtelijke initiatieven.
- d. Landelijke milieunormen bieden vaak onvoldoende bescherming voor de gezondheid. Het advies is dan ook om gemeentelijke milieunormen op te nemen en rekening te houden met cumulatie en niet genormeerde bronnen, zoals houtstook.
Voor een aantal milieufactoren, zoals geur en geluid, hoeft dit voor de gemeente Lochem geen onmogelijke opgave te zijn. Volgens het Kompas Volksgezondheid, zit de gemeente Lochem al onder het regionale gemiddelde als het gaat om geur- en geluidsoverlast. Dit is iets om trots op te zijn en in stand te houden
De emissie van stikstof en fijnstof is relatief hoog in de gemeente Lochem vergeleken met de rest van de regio, vooral vanuit industrie, landbouw en particuliere houtstook.
Overweeg aan te sluiten bij het schone Luchtakkoord.

- e. In de omgevingsvisie wordt duurzaam wegvervoer genoemd, maar niet verder uitgewerkt. Dit geldt ook voor de 'Last Mile' mogelijkheden voor vrachtverkeer in de kernen. Zwaar transport is van belang, maar er is in de omgevingsvisie weinig aandacht voor beperking van zwaar transport in de kernen. Er zou bijvoorbeeld gebruik gemaakt kunnen worden van overlaadpunten.
- f. De gemeente wil meer rookvrije zones faciliteren rondom scholen. Dit sluit aan bij de kernwaarde van de GGD dat kinderen in een rookvrije omgeving moeten kunnen opgroeien. De GGD raadt aan om rookvrije zones niet alleen ten behoeve van de gezondheid van kinderen te bezien, maar hierin ook kansen te zien voor volwassenen. Het advies is daarom om rookvrije zones verder te trekken, bijvoorbeeld richting de detailhandel.
- g. De gemeente stelt in de Omgevingsvisie voor beleid op te stellen over milieuzonering, om overlast van bedrijfsactiviteiten te voorkomen. Dit juicht de GGD toe, omdat hiermee afstand wordt gewaarborgd tussen (overlastgevende) bedrijven en gevoelige bestemmingen. Aandacht punt hierbij is de beschermende rol van de overheid als het gaat om sociale huur en woningen in een lage prijs categorie waarvoor de keuzevrijheid minder groot is.
- h. Interne en externe samenhang tussen beleidsterreinen versterken. Probeer beleidsvelden nog meer met elkaar te verbinden. Platteland en stedelijk beleid zouden meer op elkaar aangesloten kunnen worden om de gezondheid te verbeteren.
- i. Waar de Omgevingsdienst en veiligheidsregio VNOG standaard genoemd worden mist de GGD als vaste samenwerkingspartner om te adviseren over gezondheid in ruimtelijke initiatieven. Deze rol van gezondheidsadviseur wordt in de notitie ten onrechte als taak van VNOG beschreven op pagina 29.

Reactie:

- a. U adviseert in de omgevingsvisie als ambitie op te nemen dat er voldoende afstand moet zijn tussen overlast gevende bedrijven en overlast gevoelige "bestemmingen". Voor afstanden tussen overlastgevende objecten en haar omgeving, gelden diverse wettelijke regels. Om te borgen dat bedrijfsactiviteiten geen overlast of risico's vormen voor omliggende woningen of gevoelige bestemmingen stellen we beleid op over milieuzonering. Dit vertalen wij in ons omgevingsplan.
- b. Uiteraard hebben wij ook bij eventuele schaalvergroting van agrarische bedrijven aandacht voor gezondheidsaspecten (zowel de eventuele positieve- als eventuele negatieve aspecten). Bij de beoordeling van ruimtelijke initiatieven betrekken wij dan ook graag de GGD (o.a. aan de omgevingstafel). Uiteraard beperken wij ons daarbij niet tot de aspecten water en bodem.
- c. Zie b.
- d. Milieubeleid en daaraan gekoppelde milieuzonering moet nog verder worden uitgewerkt, waarbij we ook de bandbreedtes van de te stellen normering onderzoeken. Er is nog geen gebiedsspecifieke normering vastgesteld.
Het college ondersteunt de intentie van het Schone Lucht Akkoord, maar gaat vooralsnog het Schone Lucht Akkoord niet ondertekenen. Het Schone Lucht Akkoord richt zich op twee sporen: generieke maatregelen en een gebiedsgerichte aanpak voor locaties met hoge concentraties luchtverontreiniging. De generieke maatregelen volgen uit rijksbeleid en zullen ook zonder ondertekening worden uitgevoerd. Denk hierbij aan maatregelen die voortvloeien uit klimaat-, landbouw- en stikstofbeleid. Voor een gebiedsgerichte aanpak zien we in Lochem nog geen aanleiding, omdat er geen sprake is van dichtbevolkte gebieden met een verontrustende luchtkwaliteit.
Mogelijk verandert deze afweging in de toekomst en/of dienen zich projecten aan die interessant zijn voor ons. Ook al voldoen we aan Europese normen voor luchtkwaliteit, verdere verbetering van de luchtkwaliteit levert wel gezondheidswinst op. Daarom blijven we ambtelijk en bestuurlijk de informatie en bijeenkomsten over het Schone Lucht Akkoord wel volgen. Ook levert de Omgevingsdienst Achterhoek namens de gemeente informatie aan voor de Nationale Schone Lucht monitoring.
- e. Er zal de komende jaren meer en meer worden ingezet op duurzaam wegvervoer en onderwerpen als stadsdistributie in de binnensteden. Hoe we dit willen doen hebben we opgenomen in het Mobiliteitsplan: [Mobiliteitsplan - gemeente Lochem](#) Zo willen we het regime voor het laden en lossen in het centrumgebied van Lochem verbeteren, bijvoorbeeld door slimmer, kleinschaliger en schoner te bevoorraden met een logistieke hub. Uiteraard zullen wij aandacht hebben voor (de veiligheid van) vervoer o.b.v. waterstof.
- f. In de visie staat: "We faciliteren initiatieven voor een gezonde leefomgeving, denk hierbij aan rookvrije plekken en fietsveiligheid voor kinderen van basisscholen. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Een gezonde leefomgeving is meer dan alleen een rookvrije plekken of fietsveiligheid voor kinderen van basisscholen. We willen inzetten op een gezonde leefomgeving,

- waar wij gaan inzetten op de positieve effecten van sport en bewegen. We zullen dit aspect verduidelijken.
- g. Zie antwoord onder b. Bij de verdere uitwerking zullen we ook aandacht besteden aan de ligging van sociale huurwoningen.
 - h. In de visie proberen we alle aspecten zo integraal mogelijk te benaderen. Juist door de insteek vanuit thema gerichte ambities is de scheiding tussen platteland en stedelijk gebied niet zo scherp in onze visie. Daar waar mogelijk zullen thema's verbinden als dat bijdraagt aan een gezonde leefomgeving.
 - i. We omarmen de bereidheid van de GGD om betrokken te zijn bij ruimtelijke initiatieven in onze gemeente en zullen de rol en samenwerking met de GGD NOG op het gebied van gezondheid in onze visie benoemen.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.

In paragraaf 5.5 voegen we toe dat we willen inzetten op een gezonde leefomgeving, waar wij gaan inzetten op de positieve effecten van sport en bewegen en benoemen de rol van de GGD. In hoofdstuk 6 voegen we mogelijkheden voor sport en bewegen toe.

3.93. Zienswijze indiener 93

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan dat in de OER gesteld wordt dat op locatie 3 Reeveerweg Oost van de kernvisie Harfsen gesteld wordt dat deze locatie wordt omringd door GNN en gelegen is in deelgebied Gorsselse Heide – Harfsen, dat wordt gekenmerkt door goed ontwikkelde vochtige heide en soortenrijke vennen en het leefgebied is van de das, kamsalamander en steenuil. Dit lijken waarden die alleen op de Gorsselse Heide van toepassing kunnen zijn, maar zijn dat blijkbaar ook op locatie 3. Waarom dan niet ook op de andere locaties in de kernvisie Harfsen? In verband met zakelijke en landbouwactiviteiten bij huis wil indiener graag weten welke natuurwaarden de gemeente wenselijk vindt in dit gebied.

Reactie:

In de OER worden enkele aandachtspunten voor de verdere uitwerking van locatie 3 (Reeveerweg-Oost) benoemd. Het gaat hier om een opsomming van een aantal kernkwaliteiten (natuur en landschap) van deelgebied Gorsselse Heide – Harfsen. Dit is één van de vele deelgebieden die in de provinciale omgevingsverordening zijn begrensd en beschreven. Het gaat hier dus om provinciale regelgeving. Deze bepaalt dat bij nieuwe ontwikkelingen waarvoor een zogenaamde Omgevingsvergunning voor een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit nodig is (voorheen een bestemmingsplan wijziging of een afwijking van het bestemmingsplan), de kernkwaliteiten op z'n minst behouden moeten blijven. Dit geldt alleen binnen de begrenzing Groen Ontwikkelingszone (BO). Overigens geldt vanuit de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) voor heel Nederland dat altijd onderzocht moet worden of een ontwikkeling of activiteit mogelijk een negatief effect kan hebben op beschermde soorten planten en dieren. Welke natuurwaarden de gemeente wenselijk vindt op deze locatie (of elders) is nu nog nergens omschreven. Deze informatie is ook te gedetailleerd voor een visie op hoofdlijnen, die de omgevingsvisie moet zijn. Wel zijn in H. 5.2 de ambities voor natuur in 2040 beschreven, waaronder b) natuurgebieden zijn beschermd, versterkt en onderling verbonden en c) de biodiversiteit is verbeterd.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.94. Zienswijze indiener 94

Samenvatting zienswijze

- a. Grootste bezwaar van indiener is dat er geen verbanden en mogelijke effecten en/of impact van de voorgestelde ontwikkelingen worden uitgewerkt in de visie. Het combineren van alle wensen en vooruitzichten zal tot negatieve gevolgen leiden voor de natuur, het milieu, de biodiversiteit, en daarmee voor de bewoners.

- b. Ook de enorme achteruitgang van de kwaliteit van het milieu en het enorme verlies aan biodiversiteit over de afgelopen 100 jaar wordt niet in overweging genomen. Heden lijkt het uitgangspunt, is niet terecht.
- c. Onvoldoende onderkenning en uitwerking van de invloed van klimaatopwarming, van het voortschrijdende verlies aan biodiversiteit, van de druk op het milieu door niet-duurzame landbouw en door andere menselijke activiteiten Er worden geen keuzes gemaakt om deze invloed te verminderen.
- d. Indiener vindt de OER een technisch document waarin indicatoren met smileys worden beoordeeld op een hoog abstractieniveau. Concreetheid en een holistische benadering, waarin ambities meer met elkaar in verband worden gebracht wordt gemist.
- e. Indiener heeft weinig vertrouwen in de politiek, omdat vaak weer wordt afgeweken van vastgesteld beleid. Als voorbeeld wordt genoemd het sportveld van de Detmerskazerne, waar nu 55 woningen komen in plaats van de 30 zoals aangegeven in de kernvisie.

Reactie:

- a. Zie de reactie op zienswijze 63, bij a. en b.
- b. Zie de reactie op zienswijze 63, bij d.
- c. In de omgevingsvisie spreken we in 5.4.b de ambitie uit om de leefomgeving klimaatadaptief in te richten en water en bodem te zien als sturende factor. Herstel van een robuust watersysteem is hier onderdeel van..
In het Klimaatadaptatieplan Lochem zijn uitgangspunten voor de groene leefomgeving benoemd, waaronder de streefpercentages van groen in een wijk. In regioverband Achterhoek wordt nu gewerkt aan een provinciale en regionale maatlat klimaatadaptieve groene gebouwde omgeving. De gemeente Lochem is reeds jaren bezig om bij herinrichtingen, (ondergrondse) infrastructurele renovaties en reconstructies in bestaand gebouwde gebied, regenwater te infiltreren en meer te vergroenen.
- d. De omgevingseffectrapportage is inderdaad een technisch en lijvig rapport. In de Omgevingseffectrapportage worden de milieueffecten van de keuzes die gemaakt (kunnen) worden in de Omgevingsvisie inzichtelijk gemaakt. Omdat de omgevingsvisie een visie op hoofdlijnen is, is ook de OER hierop afgestemd. In de OER is aandacht besteed aan de samenhang van de verschillende ambities door de synergie en strijdigheden van de verschillende ambities te onderzoeken.
- e. Ook de gemeente Lochem ontkomt niet aan soms onvoorziene ontwikkelingen, waar we op in moeten spelen. In de kernvisies zijn overigens beoogde woningbouwlocaties aangewezen, met een indicatie van mogelijke aantallen (uitgaande van traditionele bouw).

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.95. Zienswijze indiener 95

Samenvatting zienswijze

Indiener schaarst zich achter de zienswijze 63 en voegt hieraan toe dat duidelijke keuzes ernstig worden gemist in deze visie. Het is helaas niet realistisch om te denken dat er ruimte genoeg is voor alle ambities naast elkaar, hoe mooi alles ook verwoord wordt. Het gaat niet lukken om iedereen tevreden te houden. Het gevaar van dit streven is, zoals vaak gebeurt, dat de natuur en de biodiversiteit aan het kortste eind trekken. Het is de taak van de gemeente om te kiezen voor een algemeen belang, dat uitstijgt boven de som van alle eigen belangen van de inwoners. Indiener roept stevig te kiezen voor natuurherstel.

Reactie:

Voor een reactie verwijzen we naar zienswijze 63 en naar Hoofdstuk 2 beschouwingen op de zienswijzen.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.96. Zienswijze indiener 96

Zienswijze ingediend door landgoed de Heemst

Samenvatting zienswijze

Landgoed De Heest merkt op dat de oevers van de Berkel natuurvriendelijk worden ingericht, om een toename van diversiteit aan de waterkant en in de rivier te realiseren. En verder dat het gebied aantoonbaar kwetsbaar is en bij uitstek geschikt is voor natuurontwikkeling. Landgoed De Heest vraagt zich dan ook af in hoeverre verruiming van recreatieve activiteiten, zoals bijvoorbeeld sport en spel langs de Berkel (omgevingsvisie p. 63 en Visiekaart p. 31) hiermee goed zullen samengaan en of de inspanningen om daar de natuur te herstellen en uit te breiden daar niet onder gaan lijden. In het OER wordt in paragraaf 10.5.2. 'Aanbeveling voor uitwerking van de ontwerp-omgevingsvisie', ook gewezen op dit mogelijke conflict in na te streven doelen.

Reactie:

De gemeente is zich ervan bewust dat de natuur in en langs de Berkel kwetsbaar is en dat verder natuurherstel nodig is. Tegelijkertijd heeft de Berkel ook grote recreatieve aantrekkingskracht en willen we inwoners en bezoekers de gelegenheid geven om de Berkel te beleven. We zoeken daarbij naar een balans tussen natuur en recreatie. Wij denken dat voor beide mogelijkheden zijn wanneer we dit samen met betrokken partners zorgvuldig onderzoeken en uitwerken. Zonering kan een goed middel zijn.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.

3.97. Zienswijze indiener 97

Zienswijze heeft dezelfde strekking als zienswijze 8 Voor zowel de samenvatting als de reactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2 en zienswijze 8.

3.98. Zienswijze indiener 98

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener stelt dat in de omgevingsvisie heel veel zaken worden genoemd die belangrijk zijn (landbouw, wonen, werken, duurzame energieopwek, recreatie, natuur, landschap en cultuurhistorie), maar dat er geen werkelijke keuzes worden gemaakt. Het gevolg is dat allerlei zaken als even belangrijk kunnen worden beschouwd, terwijl deze in de praktijk een tegengestelde werking of een competitieve werking kunnen hebben. Ruimte is schaars en dus zijn deze zaken wel degelijk elkaars concurrent. Ook is er geen balans als de hoogst mogelijke productie en economisch gewin in de praktijk belangrijker zijn dan het herstel van natuur, landschap en bodem. Om integratie en balans tussen alle zaken te krijgen zijn scherpe keuzes noodzakelijk.
- b. Indiener stelt dat de biodiversiteit in Lochem, in Nederland en in de hele wereld ernstig achteruit is gegaan en dat daarom bij de omgevingsvisie de eerste prioriteit dient te liggen bij het zoveel als mogelijk herstellen van de schade die is ontstaan, want pas dan kan men spreken over het behoud en versterken van de natuurlijke landschapselementen. Ook bij de Knelpunten (p 15 e.v.) is er nauwelijks aandacht voor de ernstige teruggang van natuur en biodiversiteit en voor de vraag welke keuzes er moeten worden gemaakt om aan die achteruitgang effectief een halt toe te roepen.
- c. Indiener is van mening dat er een hoofdamië ontbreekt: zoveel mogelijk herstel van de grote schade die door menselijke activiteiten is ontstaan aan natuur, landschap en biodiversiteit. Dit onder meer door een duidelijke keuze te maken voor sturing van de agrarische sector in de richting van natuurinclusieve kringlooplandbouw. Dat die keuze niet wordt gemaakt blijkt ook duidelijk uit de passage op p 24 *"Het is aan de agrariër zelf om te kiezen voor welk bedrijfsvoeringsmodel hij gaat."*
- d. Indiener constateert dat in de visie alleen wordt ingegaan op duurzame energieopwek om Lochem in 2040 klimaatneutraal en klimaatbestendig te laten zijn en mist een standpunt over het minder opwekken van energie door energiebesparende maatregelen.
- e. Indiener betoogt dat gemeente en waterschap al meerdere jaren zeggen en schrijven dat het voor de aanpak van verdroging nodig is om water zo veel mogelijk vast te houden. Door o.a. infiltratie van water op de hoge gronden, het ondieper maken van beken in combinatie met het verhogen

van het grondwaterpeil. Ook nu weer in deze visie. Maar acties van enige omvang blijven tot nu toe achterwege.

- f. Indiener merkt op dat op p. 48 Onder "kansen" wordt genoemd enerzijds 'Open agrarische gebieden open houden' en anderzijds 'Behoud en herstel van de beeldbepalende historische beplantingsstructuren in het landschap' en 'Versterken van natuurwaarden en biodiversiteit'. Volgens indiener staat deze kansen tegenover elkaar. De vele hagen, heggen en houtwallen die als afscheiding tussen de percelen dienden zijn op veel plekken verdwenen om plaats te maken voor agrarisch gebruik. Een broekgebied heeft een open karakter, maar met stukken met hagen en bospercelen. In gebieden zoals bij Exel en Ampsen is het karakter te open geworden en zijn de natuurlijke afscheidingen tussen de percelen veelal verdwenen, waardoor er een open vlakte is ontstaan.

Reactie:

- a. Zie de reactie op zienswijze 63, bij a. en b.
- b. Zie de reactie op zienswijze 63, bij d.
- c. In de omgevingsvisie is bewust niet gekozen voor één hoofdambitie. De visie heet: "Krachtig en in balans", wat aangeeft dat we alle ambities even belangrijk achten. Voor wat betreft de keuze voor natuurinclusieve landbouw: zie de reactie op zienswijze 063, bij c.
- d. Naast duurzame opwek zou in de omgevingsvisie ook ingegaan moeten worden op energiebesparing naar de mening van de indiener. Er is binnen de gemeente Lochem veel aandacht voor energiebesparing. Dit zal de komende jaren door de netcongestie ook alleen maar gaan toenemen. In het algemeen zijn echter geen ruimtelijke consequenties verbonden aan energiebesparing waardoor een minder nadrukkelijke benoemd thema is in de omgevingsvisie.
- e. De afgelopen jaren zijn de eerste stappen gezet. Sinds 2020 loopt er in de Achterhoek een tiental pilotprojecten, zoals o.a. de integrale herinrichting Baakse Beek (landgoed 't Medler incl. agrarische functies) en Elke Druppel de Grond in (EDDGI). Toelichting EDDGI: meer regelbare stuwen in (kleine) watergangen maken en eigen verantwoordelijkheid en inzet op praktisch waterbeheer van agrarische perceeleigenaren op hun aangrenzende sloten. In de Aanpak Droogte Achterhoek is inmiddels (medio 2023) een Handelingsperspectief uitgewerkt - doel 100 mm extra regenwater/jaar in de Achterhoek vasthouden. Dat handelingsperspectief wordt de komende jaren vertaald met gebiedsspecifieke analyses. Die vormen vervolgens de basis voor gebiedsprocessen om (toekomstige) ruimtelijke en functie-specifieke afwegingen en keuzes te maken.
- f. Eens met indiener dat de openheid van de "open agrarische gebieden" relatief open is (en dat altijd was in de periode vanaf de heide- en broekontginningen tot aan de vrij recent ingezette schaalvergroting in de landbouw) en gekenmerkt wordt door rechte, lijnvormige landschapselementen als houtsingels, bomenrijen en hagen en kleine bospercelen. Daarom zijn wij van mening dat het *open houden van open agrarische gebieden enerzijds* en anderzijds het *behoud en herstel van de beeldbepalende historische beplantingsstructuren in het landschap én het versterken van natuurwaarden en biodiversiteit* niet strijdig zijn met elkaar.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.99. Zienswijze indiener 99

Samenvatting zienswijze

- a. Bouw vanaf nu alleen klimaatneutraal
- b. Betrek inwoners zorgvuldig bij de uitwerking van de zoeklocaties woningbouw (co-creatie).
- c. Vraagt aandacht voor het feit dat de zoeklocatie woningbouw Gorssel N-O in overstromingsgevoelig gebied ligt en nabij natura 2000 gebieden.
- d. Vraagt wanneer de handreiking stedenbouwkundige en landschappelijke kenmerken per kern gereed is

Reactie:

- a. Indiener stelt terecht dat om de (inter)nationaal gestelde klimaatdoelen te halen, vanaf nu alle zeilen moeten worden bijgezet. Hoe wenselijk wellicht ook, past het niet om in onze visie op hoofdlijnen op de inrichting- gebruik van onze fysieke leefomgeving, concrete eisen te stellen

- aan woningbouw. Deze zijn wettelijk vastgelegd in het besluit bouwwerken leefomgeving (voorheen bouwbesluit).
- b. Aan de oproep van de indiener van deze zienswijze om bij de uitwerking van zoeklocatie Gorssel N-O de inwoners goed te betrekken, bij voorkeur via co-creatie, zullen wij zeker gehoor geven.
 - c. Indiener verwijst terecht naar o.a. de omgevingseffect-rapportage waarin opmerkingen zijn gemaakt m.b.t. het overstromingsrisico en de ligging nabij natura 2000 gebied(en). Het is ook om die reden dat wij ervoor hebben gekozen om zo'n effectrapportage op te laten stellen. Beide aspecten zullen dan ook goed moeten worden meegewogen bij de vraag of- en hoe woningbouw op deze locatie goed is te realiseren. Vooralsnog voor ons geen reden om deze of andere zoeklocaties te laten vervallen of de visie niet vast te stellen, maar zoals indiener terecht stelt, via een goed proces bij de uitwerking van de wens om op deze locatie de mogelijkheid van woningbouw te onderzoeken, deze aspecten serieus te betrekken.
 - d. Het maken van dergelijke handreikingen moet nog worden opgestart. Een opleverdatum is nog niet bekend.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.100. Zienswijze indiener 100

Indiener schaarst zich achter de zienswijze van De Vier (nummer 23) en geeft verder aan dat de kartbaan niet gesloten hoeft te worden wanneer overgeschakeld zou worden op, veel stillere, elektrische karts.

Voor een reactie verwijzen wij naar zienswijze 23 en hoofdstuk 2.

3.101. Zienswijze indiener 101

Zienswijze ingediend namens Burgerboerderij de Patrijs, Coöperatie 't Gagel, Vrienden van Velhorst

Samenvatting zienswijze

Indiener geeft aan om explicieter te maken hoe u de gewenste initiatieven gaat ondersteunen. Waarbij zowel boeren die in de lange keten, als in de korte keten leveren, ondersteuning verdienen. In de ontwerp omgevingsvisie lezen we op pagina 20 dat gemeente Lochem ruimte biedt aan nieuwe woonvormen in het buitengebied, wanneer een (agraris) bedrijf of meerdere bij elkaar gelegen bedrijven worden beëindigd. Wij juichen deze ruimte en steun van harte toe. Ons advies is om kleinschalige geclusterde woon- en werkvormen in het buitengebied ook toe te staan bij lopende agrarische bedrijven, die gericht zijn op een agro ecologische landbouwpraktijk. Deze clusters kunnen namelijk bijdragen aan een vitale agrarische sector en een leefbaar platteland. Zo kan kleinschalige woningbouw boeren zonder opvolger perspectief geven en is kringlooplandbouw gebaat bij meerdere boeren die dagelijks leiding geven aan het bedrijf. Kleinschalig werken is arbeidsintensiever en vraagt om extra veel alertheid om op het juiste moment de juiste ingreep te doen. We zien graag dat u in de omgevingsvisie maatregelen opneemt die de mogelijkheden voor zij-instromers in de landbouwsector vergroten. Er is een groep zij-instromers die wel boer wil worden, maar niet kapitaalkrchtig genoeg is om zelf een boerderij te kopen. Ook kunnen kleinschalige woonvormen nieuwe vormen van landbouw en natuurontwikkeling financieel aanjagen. Denk aan kleinschalige clusters met circa 5 goed ingepaste bedrijfswoningen voor vaste werknemers en/of enkele betaalbare woningen voor mensen die binding hebben met Lochem.

Reactie

Stoppende boeren kunnen gebruik maken van het FAB beleid (Functieverandering agrarische bedrijven). Dat is een rood voor rood regeling, waarbij in ruil voor het slopen van stallen een woning teruggebouwd mag worden. Aanvullend biedt onze visie ruimte aan nieuwe woonvormen bij deze groep agrarische ondernemers.

Indiener vraagt ook ruimte voor nieuwe woonvormen bij lopende of startende agrarische initiatieven toe te staan die bijdragen aan een natuurinclusieve en kringlooplandbouw. Deels om de benodigde extra menskracht woonruimte te bieden maar ook als financieringsbron om nieuwe initiatieven te kunnen starten.

We zijn ons bewust van een veranderende behoefte die de transitie in het landelijk gebied met zich

meebrengt en specifiek voor bedrijven die op zich richten op een natuurinclusieve of kringlooplandbouw. De gemeente staat er voor open om deze mogelijkheid te verkennen en bewaken daarin de samenhang in beleid met andere sectoren in het landelijk gebied. We hebben hierbij oog voor de bestaande agrarische structuren en het landelijke karakter van het landschap. In het op te stellen programma buitengebied gaan we dit verder onderzoeken en uitwerken. Daarnaast zal een initiatiefnemer rekening moeten houden met praktische belemmeringen zoals de beschikbaarheid van energie, drinkwater en afvoercapaciteit van afvalwater.

Conclusie: deze zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie

In paragraaf 5.1.f voegen we toe dat we deze optie verder gaan verkennen.

3.102. Zienswijze indiener 102

Zienswijze ingediend door Vereniging Hobama

Samenvatting zienswijze

- a. Indiener is van mening dat er een fundamenteel onderwerp ontbreekt in de omgevingsvisie en dat is de ontwikkeling van windmolens en zonneparken.
- b. U schrijft in hoofdstuk 5.4 Lochem Klimaat neutraal en klimaatbestendig op blz. 27: "We wachten niet af maar zoeken waar mogelijk de verbinding met de opgaven voor milieu, klimaat en groen om tot robuuste en toekomst- en klimaatbestendige oplossingen te komen. We laten geen kansen voor duurzame opwek, die passend zijn bij de zonneladder en het landschap, onbenut". Wat het woord "robuust" in deze betekent is overigens onduidelijk. Graag hebben daarvan een duidelijke uitleg.
- c. Aan het onderwerp zonneparken dient in uw Omgevingsvisie aandacht te worden besteed, wat u dienaangaande wel of niet wenselijk acht en in welke richting uw visie en beleid gaat los van wat u met wind van plan bent.
- d. Tegelijkertijd negeert u in uw Omgevingsvisie al bestaand gemeentelijk en rijksbeleid met betrekking tot (kleinschalige) zonne-energie op de grond resp. in het veld.
- e. Naar onze mening dient daarom de Omgevingsvisie die een lange termijn beeld wil geven te worden aangevuld aan de hand de hoofdlijnen van het volgende bestaand gemeentelijk en nationaal beleid, te weten, vastgestelde amendementen, de zinsnede "geen zon op land als dat niet nodig is", uit het uitvoeringsprogramma Klimaat en Energie (2022), Kamerbrief over de verscherpte toepassing van de zonneladder.
- f. In de visie staat: *"Er is meer ruimte gecreëerd voor innovaties in de opslag en transport van energie. Een goede mix van hernieuwbare energiemogelijkheden heeft ons verder geholpen richting klimaatneutraliteit"*. De vraag is, wat verstaat u onder een goede mix en waaraan moet die voldoen? Wij verzoeken u hier een duidelijke uitleg en invulling aan te geven.

Reactie:

- a. Het denken over de energietransitie kantelt sterk de laatste jaren. Daarmee verandert ook de visie van zowel rijk, provincie als gemeente met het oog op zonneparken en windparken. De nieuwe milieunormen voor windturbineparken zullen duidelijk moeten maken wat er voor plaatsingsmogelijkheden zijn binnen de gemeente Lochem. Vandaar dat in de omgevingsvisie geen zoekgebieden zijn aangewezen. Ten aanzien van de zonneparken is de brief van het rijk over de aangescherpte voorkeursvolgorde zon op landbouwgrond redelijk recent. De provincie Gelderland is haar visie op dit stuk nog in kaart aan het brengen. Tot die tijd heeft het weinig zin om als gemeente stelling te nemen. De aangescherpte voorkeursvolgorde voor zon op landbouwgrond geeft hierbij een aantal aanwijzingen die in de RES2.0 vertaald zullen worden naar onze situatie.
- b. Met robuust wordt bedoeld een systeem dat tegen een stootje kan. Kortom, met robuust wordt bedoeld dat we ook bestand moeten zijn tegen nieuwe pieken en dalen en dus een energiesysteem dat onder verschillende (weers- / gebruiks-) omstandigheden kan functioneren. Welke oplossingen daar bij horen, zal nader onderzocht moeten worden.
- c. Zie a.
- d. Het bestaande beleid voor kleinschalig zon is nog steeds van toepassing.
- e. De genoemde voorbeelden zijn uitwerking en horen niet thuis in een visie op hoofdlijnen.

- f. Aangezien we nog niet in de toekomst kunnen kijken is er geen antwoord te geven op de vraag wat een goede energiemix is. In de routeplanner naar klimaatneutraliteit zal worden uitgewerkt op welke wijze de opgaven voor het klimaat en de duurzame energiemix in de gemeente Lochem worden ingevuld.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

3.103. Zienswijze indiener 103

Samenvatting zienswijze

- a. Het Coulisselandschap in het landelijk gebied behouden ten behoeve van de biodiversiteit. Het versterken en aanleggen van houtwallen, houtsingels, struwelen bomenrijen en poelen. Eventuele subsidies verstrekken uit gemeentebegroting, niet via een omweg middels een aanvraag bij provincie Gelderland.
- b. Geen nieuwe recreatieparken in het landelijk gebied. Recreatieparken tasten het landelijk gebied aan en de biodiversiteit.
- c. Geen schuttingen meer toestaan, groene hagen zorgen voor meer biodiversiteit.
- d. Zandwegen behouden en onderhouden ten behoeve van biodiversiteit. De openbaarheid van wegen tevens bevorderen voor alle verkeer, maar met name voor wandelaars. Veel zandwegen worden ten onrechte door particulieren afgesloten. Middels een verkeersbesluit van het college zijn ook zandwegen afgesloten.
- e. In uw omgevingsvisie wordt gesteld dat de stikstof een probleem is om nieuwe woningen te bouwen. In Barchem zijn verschillende bouwlocaties, De Groene Jager en De Hertenkamp. Deze locaties liggen op korte afstand van het Natura 2000 gebied Stelkampsveld. Uit de rapporten stikstofdepositie die onderdeel zijn van de bestemmingsplannen is bouwen mogelijk, van een stikstofprobleem is geen sprake. Het is van belang dat initiatiefnemers/projectontwikkelaars hun bouwplannen gaan uitvoeren. Zo niet dan bestaat de mogelijkheid om de omgevingsvergunning tot bouwen in te trekken en de woningbouwlocatie weg te bestemmen middels een juridische procedure. Hetzelfde geldt voor de bouwlocatie aan de Nieuwstad 29/33 in Lochem. Een andere optie is dat woningbouwvereniging Viverion de gronden overneemt en sociale huurwoningen realiseert.
- f. De Functieverandering Agrarische bebouwing (FAB) zorgt voor woonwijken in het landelijk gebied. In sommige gevallen wel vier wooneenheden, zoals aan de Enteldijk 3 te Barchem. De wooneenheden leiden tegelijkertijd ook tot ruime bijgebouwen. Ondanks de sloop van de agrarische bedrijfsgebouwen neemt de versterking van het landelijk gebied weer toe. Het oprichten van FAB-wooneenheden in het landelijk gebied leidt tot versnippering. Woningbouw concentreren/cluseren in of nabij de kernen ten behoeve van leefbaarheid, niet in het landelijk gebied.
- g. De gevolgen van woningsplitsing in het landelijk gebied in beeld brengen en het beëindigen van de woningsplitsing wanneer de behoefte aan mantelzorg niet meer aanwezig is. Als mantelzorg niet meer is vereist kan dit leiden tot leegstand van wooneenheden. Woningssplitsing zorgt voor meer mobiliteit/autogebruik in het landelijk gebied en heeft milieugevolgen.

Reactie:

- a. Net als de indiener vindt de gemeente het Coulisselandschap een belangrijke waarde om te behouden en te versterken. Dat spreken we ook uit in onze omgevingsvisie. Hoe we dat precies gaan doen en in welke vorm is uitwerking. Op dit moment biedt de gemeente samen met de provincie Gelderland een mogelijkheid voor subsidie voor versterking van het landschap.
- b. We zetten in op behoud van een divers recreatief aanbod. De toeristisch recreatieve sector is een belangrijke economische drager in onze gemeente. Mochten zich nieuwe initiatieven voordoen, dan wordt integraal afgewogen of en onder welke voorwaarden het wel of niet mogelijk is.
- c. De mogelijkheden om wel of geen schutting te plaatsen is te gedetailleerd om in een omgevingsvisie te beschrijven. Het toepassen van hagen kan inderdaad bijdragen aan de biodiversiteit. Dat is een maatregel die we net als groene tuinen blijvend onder de aandacht brengen.
- d. In de omgevingsvisie wordt benoemd dat we het zandwegennetwerk in stand willen houden. In sommige gevallen is een zandweg juist minder toegankelijk voor doorgaand gemotoriseerd verkeer en alleen toegankelijk voor bestemmingsverkeer.
- e. In het omgevingseffectrapport (OER) is het effect van de totale woningbouwopgave onderzocht en is geconcludeerd dat significante effecten op Natura 2000 niet op voorhand zijn uit te sluiten.

- Het gaat in dit rapport om het in beeld brengen van de totale effecten van de omgevingsvisie en niet voor de effecten van kleine projecten waar al een bestemmingsplan voor is gemaakt.
- f. In de omgevingsvisie zien we ruimte voor nieuwe woonvormen in het buitengebied. Dit gaat om plekken waar al bebouwing aanwezig is of aansluitend bij bestaande bebouwing. Bij alle ontwikkelingen in het landelijk gebied geldt dat we oog hebben voor bestaande agrarische structuren, behoud van landelijk karakter en de ruimtelijke kwaliteit. Initiatieven dragen bij aan de volkshuisvestelijke opgave en versterking van natuur en landschap.
 - g. Woningsplitsing en woningdelen, premantelzorg zijn allemaal mogelijkheden die bij kunnen dragen aan de woonbehoefte. Voor deze aspecten wordt momenteel, conform de eerder ingediende motie van de raad, beleid uitgewerkt zodat duidelijk wordt wat mogelijk is en onder welke voorwaarden.

Conclusie: deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie

4. Overige wijzigingen omgevingsvisie

In dit hoofdstuk worden de wijzigingen naar aanleiding van de aanbevelingen van de OER en de ambtelijke wijzigingen weergegeven.

Naar aanleiding van de zienswijzen, signalen uit de organisatie en actualiteiten, is er nog kritisch naar de omgevingsvisie gekeken. Zodoende zijn er ook ambtelijke aanpassingen gedaan in de omgevingsvisie. Het gaat hierbij om aanscherpingen, verduidelijkingen, argumentaties, taalfouten en het beter leesbaar maken van de tekst. Op enkele plekken is

De aanbevelingen uit het OER waren nog niet in de ontwerp-omgevingsvisie opgenomen.

4.1. Aanbevelingen uit het OER

Aanbevelingen specifiek voor de omgevingsvisie zijn:

1. De gemeente heeft ten noorden van Lochem een zoekgebied aangewezen voor de uitbreiding van bedrijventerrein. Dit betreft bedrijventerrein Diekink. Dit gebied is voortgekomen uit de afspraken in de Regionale Programma's Werklocaties. Fase 1 van het bedrijventerrein Diekink is reeds vastgelegd in een bestemmingsplan, terwijl fase 2 en 3 dat nog niet zijn. In hoofdstuk 3 is een beschrijving van het gebied te vinden. Uit de visie blijkt niet of de overige fasen van dit terrein ook daadwerkelijk nodig zijn om aan de vraag te voldoen. Op dit moment wordt zowel in de regio als door de gemeente een onderzoek uitgevoerd om de actuele behoefte in beeld te brengen¹¹. Het is mogelijk dat een deel van het gebied nog nodig is voor het opvangen van bedrijven in gebieden waar momenteel meer focus ligt op woningbouw, zoals de Hanzeweg en omgeving, of waar transformatie is voorzien, zoals langs het Twentekanaal. Daarom staat het gebied ook aangegeven als 'zoekgebied' op de kaart. Het is dus op voorhand niet duidelijk of het gehele gebied ook in de toekomst benut zal worden en in hoeverre de locatie aansluit bij de vraag. Afhankelijk van de benodigde ruimte en het type bedrijven waarvoor het gebied in beeld komt, vraagt het terrein om milieuruimte. Het is daarom zinvol om voorafgaand te bepalen wat, mede gezien de ambities in de omgevingsvisie, de kaders zijn waarbinnen de ontwikkeling kan plaatsvinden. Aanbevolen wordt om deze nuances met betrekking tot het zoekgebied toe te voegen aan de omgevingsvisie en mee te nemen bij de verdere uitwerking.
2. De gemeente geeft aan dat er ruimte gezocht moet worden voor grootschalige duurzame energieopwek, zoals zon, wind, groengas, waterstof of een combinatie daarvan. Zodra de landelijke milieunormen voor windturbineparken definitief zijn vastgesteld, zal de gemeente een beleidskader opstellen voor grootschalige opwek. Het wordt aanbevolen om hierbij breder te kijken dan alleen naar de 'milieunormen', en ook buiten de wettelijke contouren te onderzoeken wat bijvoorbeeld een acceptabel geluidsniveau is (bijvoorbeeld door het vaststellen van omgevingswaarden). Daarnaast is het van belang om rekening te houden met het draagvermogen van het landschap en te bepalen wat vanuit landschapsoogpunt acceptabele locaties zijn voor windenergie, en wat het maximale aantal windmolens is dat het landschap kan hebben. Hierbij moet ook gekeken worden naar parken in de directe omgeving, niet alleen binnen de gemeentegrenzen.
3. Besteed in de omgevingsvisie ook aandacht aan de 'toegankelijkheid van voorzieningen' als een essentieel onderdeel van inclusiviteit binnen de gemeente.
4. Maak duidelijk wat er wordt verstaan onder 'levendige centra' en welke stappen de gemeente wil nemen om dit te bereiken.

Reactie op de aanbevelingen van de omgevingsvisie:

1. In de ontwerp-omgevingsvisie is het gehele gebied dat wordt aangeduid als Diekink, op de ontwerp-visiekaart aangeduid als zoekgebied uitbreiding bedrijventerrein. Dit klopt eigenlijk niet want voor Fase 1 heeft de raad in 2020 een bestemmingsplan met bijbehorende onderzoeken vastgesteld. Dit plan ligt momenteel ter beoordeling voor aan de Raad van Staten, omdat er bezwaar is ingediend.
In de voorliggende omgevingsvisie is fase 1 opgenomen als bedrijventerrein. Vanuit de visie Etalage van de toekomst is herstructurering van het gebied rond de Hanzeweg in gang gezet en is behoefte aan verplaatsing van bedrijven naar bedrijventerrein Diekink fase 1.
In 2006 heeft al een locatieonderzoek plaatsgevonden om te bezien waar dit nieuwe bedrijventerrein kon worden gerealiseerd. Hierbij zijn meerdere locaties onderzocht. Conclusie van dit onderzoek is dat twee locaties ten noorden van het Twentekanaal

aansluitend op het bedrijventerrein Aalsvoort of de Kwinkweerd het meest kansrijk zijn. Van deze twee locaties bestaat na afweging van de waarderingen een duidelijke voorkeur voor de locatie Diekink, ten westen van de N332 tussen de Rossweg en het Twentekanaal. Deze locatie is geschikt voor eventuele toekomstige uitbreidingen zodat niet meteen weer opnieuw op zoek moet worden gegaan naar een alternatieve locatie. Ook is de locatie beter landschappelijk inpasbaar en kent het terrein minder belemmeringen en beperkingen voor het toekomstig gebruik.

In de Regionale Programma's werklocaties 2016-2025 Regio Stedendriehoek is deze locatie opgenomen. Ook de provincie heeft deze locatie overgenomen in haar beleid.

Voor wat betreft de fase 2 en fase 3 wordt de behoefte in de actualisatie van het Regionale programma werklocaties meegenomen.

In paragraaf 5.3.b zal een passage over bedrijventerrein Diekink worden toegevoegd om dit te verduidelijken.

2. Beleid voor grootschalige opwek van energie is onderdeel van de uitwerking van de omgevingsvisie. In de routeplanner klimaatneutraal 2050 wordt uitgewerkt op welke manier we naar een klimaatneutraal Lochem gaan toewerken. Dit betreft niet uitsluitend de opwek van duurzame energie, maar heeft ook betrekking op landbouw, landgebruik, industrie, mobiliteit en de aardgastransitie in het bebouwde gebied. Het beleidskader grootschalige opwek is hier onderdeel van. Binnen de landelijke milieunormen zal er waarschijnlijk weinig ruimte zijn voor lokaal maatwerk op het gebied van geluid. Het draagvermogen van het landschap bepaalt het maximale aantal windmolens. Hierbij wordt ook gekeken naar windparken in de aangrenzende gemeentes.
3. In paragraaf 5.1 onder g van de ontwerp-omgevingsvisie staat dat we ook streven naar inclusiviteit en toegankelijkheid van voorzieningen. Voor de volledigheid wordt dit bij paragraaf 5.5 a toegevoegd.
4. Met levendige centra bedoelen we centra met een gevarieerd aanbod aan voorzieningen, zoals winkels, horeca, terrasjes en gezellige verblijfsplekken. Aantrekkelijk voor zowel bewoners als de toerist/bezoeker. Dit staat verwoord in paragraaf 5.1.g. Het gaat vooral om hoe dit te behouden en te stimuleren. Instrumenten daarvoor liggen met name bij regelingen in het omgevingsplan.

Aanbevelingen specifiek voor de uitwerking van de omgevingsvisie zijn:

1. Stel een integrale visie op voor de kernen waarin de afweging wordt gemaakt tussen de verschillende ruimtelijke functies (wonen, werken, energietransitie, klimaatadaptatie) die een plek moeten krijgen in de kernen. Betrek hierbij ook de ondergrond in de afweging en raadpleeg de handleiding die per kern wordt opgesteld voor stedenbouwkundige en landschappelijke kwaliteiten.
2. Onderzoek mogelijke conflicten tussen recreatieve routestructuren in het landelijk gebied en natuurwaarden voordat definitieve keuzes worden gemaakt.
3. De gemeente onderzoekt voor de huidige bedrijventerreinen welke maatregelen nodig zijn om te komen tot vitale, toekomstbestendige bedrijventerreinen en stelt voor de uitvoering daarvan een agenda op. Betrek bij hierbij ook wat circulariteit betekent voor toekomstige bedrijventerrein en wat de impact hiervan is op de leefomgeving.
4. Stel een duidelijk kader op waarbinnen agrariërs kunnen ondernemen in balans met het bodem- en watersysteem, natuur, landschap en cultuurhistorie. Besteed hierbij ook aandacht aan andere functies in het buitengebied, zoals recreatie. Maak tevens concreet wat de omgevingsvisie bedoelt met toekomstperspectief van de agrariër en op welke wijze dit past binnen het genoemde kader. Dit kan verder worden uitgewerkt in een gebiedsprogramma.
5. Onderzoek op welke wijze er rekening kan worden gehouden met het overstromingsgevaar aan de westzijde van de gemeente bij bouwactiviteiten. Dit kan leiden tot nadere randvoorwaarden voor woningbouw op deze locaties
6. Aanbevolen wordt om meer integraal te kijken naar het gewenste voorzieningenniveau binnen de kernen. Bijvoorbeeld door een uitbouw van de kernvisies wonen naar integrale kernvisies, waarin ook het voorzieningen niveau wordt meegenomen
7. De visie bevat nu geen ruimtelijke keus voor woningbouw na 2030. De gemeente wil dit ook nog niet omdat dit nog in regioverband wordt uitgewerkt. Op basis van onder andere de scenario afweging kan echter al wel een eerste, onderbouwde, richting worden uitgewerkt. Daarnaast is de genoemde groei tot 40.000 inwoners en de daar aangekoppelde behoefte

aan woningen nog niet nader onderzocht en onderbouwd. Dit zal uiteraard eerst nodig zijn voordat concrete keuzes omtrent locaties voor na 2030 gemaakt kunnen worden

Reactie op de aanbevelingen voor de uitwerking.

De bovenstaande aanbevelingen worden meegenomen bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.

Deze aanbevelingen en reactie worden als bijlage 4 toegevoegd aan de omgevingsvisie.

4.2. Overzicht van ambtelijke wijzigingen

Pagina 6 Aantrekkelijk en groen zin toegevoegd over landgoederen.:

De historische landgoederen zijn behouden en verduurzaamd, mede dankzij nieuwe economische dragers. (toegevoegd om landgoederen wat meer te benadrukken)

Pagina 7 Laatste zin 1^e alinea “De binnenstad en de kernen van Lochem zijn toegankelijk voor mensen met een handicap zoals in het VN Verdrag is benoemd.” Kan eruit staan er twee maal in.

Paragraaf 3.4 regionale samenwerking, tekst is iets meer gestructureerd en aangepast zodat het beter leesbaar is. Strekking is hetzelfde. Mede naar aanleiding van zienswijze 47.

Pagina 16

Deels toevoegen, deels schrappen

De kwaliteit van ons landschap, natuur en biodiversiteit staat onder druk vanwege het intensieve gebruik, milieuvervuiling, stikstofuitstoot, klimaatverandering en de vele ontwikkelopgaven.

Onderstreepte woorden zijn toegevoegd. Stikstofuitstoot vervangen door milieuvervuiling. Dat is meeromvattend.

Pagina 16 onder kopje Energievoorziening en netcongestie: “In samenhang hiermee zijn richtlijnen voor gebruik van de ondergrond noodzakelijk.” Deze zin is verwijderd. Richtlijnen zijn wettelijk bepaald.

In samenhang hiermee is in 6.2 Lochem is veilig en gezond pagina 34

We stellen een visie op de ondergrond op om bij nieuwe ontwikkelingen de belangen, functies en doelen van de ondergrond af te kunnen wegen. Deze zin wordt verwijderd. We werken samen met de omgevingsdienst Achterhoek om zicht te krijgen op de ondergrond.

Pagina 17 onder kopje Ondernemen en werkgelegenheid: “Een andere reden is omdat het omzetten naar (bestemming) wonen op sommige locaties mogelijk is”. Onderstreepte woorden toevoegen.

Pagina 20 We zetten in op behoud van het zandwegennetwerk. Deze zin is aangepast in: *We zetten in op behoud van het netwerk aan onverharde en halfverharde wegen.* Deze benaming sluit beter aan op het wegenbeheerplan.

Pagina 22 Legenda natuurkaart: Natuurontwikkelingszones wordt Groene ontwikkelzones (deze term sluit aan bij de provinciale benaming)

Pagina 26 onder kopje We behouden en versterken het routenetwerk staat de zin: “Aansluiting van de routes worden beter aangesloten op de kernen”.

Deze zin loopt niet. Vervangen door: *We streven naar betere aansluiting van routes op de dorpskernen.*

Pagina 33 bij kopje Lochem is ondernemend en uitnodigend de zin: “In de centra is omzetting van bedrijfskavels naar wonen niet zonder meer mogelijk.” Centra wijzigen in *kernen*.

Pagina 32 Hoofdstuk 6

Titel van paragraaf 6.1 Uitgangspunten bij toekomstige ontwikkelingen: veranderen in Uitgangspunten voor onze werkwijze.

Deel van de tekst bij de inleiding bij H6 is verplaatst naar paragraaf 6.1.

De tekst onder 6.4 Doorwerking is verplaatst naar 6.2 Hoe zetten we stappen richting 2040. Bij de vervolgstappen worden op deze manier ook de programma's die we voor ons zien benoemd.

Pagina 36 paragraaf 6.5 Aankoop gronden en kosten: onderaan toevoegen de zin: Met het vaststellen van deze omgevingsvisie, vóór het verlopen van de wettelijke termijn, geldt dat het voorkeursrecht voor een termijn van 3 jaren vanaf het moment van de vaststelling blijft bestaan *voor de locaties die zijn toegedacht voor woningbouw in de omgevingsvisie*.

Voor een overzicht van de betreffende percelen wordt verwezen naar bijlage 5.

(cursief aangegeven zinnen zijn toegevoegd)

Pagina 37: Wel is de ambitie dat we onderzoeken of het instellen van een gebieds- of landschapsfonds kan bijdragen om ambities in het landelijk gebied te behalen. Toevoegen het woord gebiedsfonds, dat kan breder ingezet worden dan een landschapsfonds.

Wijzigingen in bijlage 3:

p.45 Toevoegen: Het zijn dus ideeën die houvast geven bij wat er wel en niet kan in een gebied. De gemeente staat zelf niet per definitie aan de lat om deze kansen op te pakken/uit te werken/ te realiseren. Deze twee zinnen voegen we toe, om de visie op dit punt te verduidelijken

Op pagina 51: Lochem: meerder basisscholen en een middelbare school toevoegen

Pagina 58: Het dorp Laren ligt in het aantrekkelijke coulissenlandschap vlak nabij bos en landgoederen, zoals Huis Verwolde. Het dorp heeft verschillende voorzieningen, zoals een dorps huis, sportzaal, speeltuinen, een basisschool=basisscholen (Vanaf 2026 ook Bartimeus speciaal onderwijs),

Pagina 31 Visiekaart en legenda

- Goed kijken naar symbolen. Paarse ster bij Intratuin moet i.p.v. ster een plus (+) zijn en iets meer op het bestaande paarse vlak laten aansluiten.
- Zoekgebied uitbreiding bedrijventerrein. Dit gaat om bedrijventerrein Diekink. Fase 1 is al een bestemmingsplan vastgesteld (nog niet onherroepelijk). Dit wordt aangeduid als bedrijventerrein. En voor fase 2 en 3 kun je spreken over beoogde uitbreidingslocatie uitbreidingsterrein ipv zoeklocaties
- Landbouw in balans met water, bodem, en landschap, wordt: *Landbouw - in balans met water, bodem, natuur, landschap en recreatie*
- Balans natuur, bos, recreatie en landbouw, met behoud van rust, wordt: *Natuur, bos en landschap - in balans met recreatie en landbouw*
- Gele gebieden: Zoekgebieden uitbreiding woningbouw wordt: *Beoogde uitbreidingslocaties woningbouw*
- Pijltjes woningbouw zoekrichting (na 2030) --> na 2030 tussen haakjes
- Gele gebieden: Begrenzing Beoogde uitbreidingslocaties woningen zijn gecheckt op kleine afwijkingen en aangepast aan de vastgestelde locaties uit de kernvisies Wonen.

